

วารสาร
อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ

ISSN 1685-8234 ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๘

แนวทางการพัฒนาแบบ

องค์รวม

- แนวพระราชดำริสู่ปวงชน
- ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ...ต่อชาวเรา ๆ
- เทียบไปชมไป : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ
- คน • ช่าง • ป่า อยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

“...กรมกองต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้าน ได้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประองตองกัน ประสานกัน ตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ของตน แต่ว่าอาจจะมีงานถือว่าเป็นศูนย์ของตัวเอง คนอื่นไม่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกอง ทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านทางการส่งเสริม การศึกษามาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่า ประชาชนซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลาย ก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชน ก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกัน เหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่า ที่สำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์ และต้นทุนของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

หนึ่งใต้ “ภูมิพล” พระเอย

น้อมสักการหนึ่งใต้
หนึ่งกษัตริย์ดุษฎีจอมคน
หนึ่งแบบอย่างแห่งชน
หนึ่งที่ทรงเที่ยงแท้

นำขจรพระเกียรติก้อง
ราชกิจเกินนับใน
โครงการจากน้ำพระทัย
ส่งมาตรฐานชีวิตชี

ความยั่งยืนหนึ่งต้อง
ความมั่นคงเป็นเกณฑ์
ขั้นตอนมิเปียงเบน
รวมภาคราษฎร์-รัฐผู้

ใช้ระเบิดจากข้าง-
สร้างสืบฐานชุมชน
เข้มแข็งทุกด้านยล
ก็จักเดินคืบหน้า

ส่งงานมีหลักพร้อม
มิละภูมิปัญญาับ
คืนชีวิตเดิมกลับ
เศรษฐกิจก็จักได้

กษัตริย์ปราชญ์สรรเสกสร้าง
จึงพสกน้อมมนัส
ยอบบารมีขัด-
เป็นฉัตรปกภัยป้อง

“ภูมิพล” พระเอย
หนึ่งแล้

งามเลิศ ธรรมนอ
ประโยชน์เกื้อราษฎร

เกริกไกร

คาบนี้

รินหลั่ง

ทั่วทั้งถิ่นทอง

ชัดเจน

กิจรู้

จากข้อ-มูลแ

ฝ่าฟันวิกฤตภัย

ในตน

แกร่งกล้า

พึงจิต แล้วนา

สู่ข้างนอกผสวน

ฐานรับ

แนวไว้

คู่สัง-คมแล

พลิกฟื้น โดยพลัน

สิริสวัสดิ์

แซ่ซ้อง

ติยะราช พระเอย

ถิ่นนี้รันรันตร์เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้าสำนักงาน กปร.

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - มีนาคม ๒๕๕๘

อาติราท

หนังสือ "ภูมิพล" พระเอษ

๑

บทบรรณาธิการ

๔

พระราชกรณียกิจ

๕

เทิดพระเกียรติ

แนวพระราชดำริสู่ปวงชน

๒๑

บทความพิเศษ

หลักการทรงงานในลักษณะขององค์รวม

๒๖

ในความทรงจำ

ต้นแบบของการฟื้นฟูป่า

๓๒

ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา

เที่ยวไปชมไป : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน

๓๙

แนะนำโครงการ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ...ต่อชาวเราๆ

๔๙

ประชาชนน้ำใส

รอยยิ้มอ้อมใจ...ที่ห้วยทราย

๕๒

ขยายผลตามแนวพระราชดำริ

คน ● ช้าง ● ป่า อยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

๕๘

ผลงานวิจัย

แหลมฟ้าผ่าฯ พลสำเร็จของทวนวิจัย

๖๓

สาระน่ารู้

พระราชพิธี ถือน้ำพิพัฒน์สัตยา

๖๘

คำสำคัญในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บวร

๖๙

ความเคลื่อนไหว

๗๐

บทบรรณาธิการ

ในศุภวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ ซึ่งเป็นมหามงคลสมัยพิเศษยิ่ง โอกาสนี้รัฐบาลได้มี **“การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี”** (“The Sixtieth Anniversary Celebrations of His Majesty’s Accession to the Throne”) ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๙ หรือให้เลยไปจนถึงสิ้นปี ๒๕๔๙

ตลอด ๖๐ ปีที่ทรงครองสิริราชสมบัติ ปวงชนชาวไทยและชาวโลกได้เห็นแล้วว่า **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช** ทรงงานด้วยพระวิริยะอุสาหะ พระวิสัยทัศน์กว้างไกล ในการพัฒนาเพื่อปวงชนชาวไทยโดยเฉพาประชาชนในชนบทได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและมีอยู่ยั่งยืนตลอดไป สำนักงาน กปร. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ในการประสานงานและติดตามประเมินผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโดยตรง ในวาระอันเป็นมหามงคลนี้ จึงรวบรวมวิธีการทรงงานเผยแพร่ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบผ่านทางวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ด้วย โดยการรวบรวมบทความจากผู้ที่ได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากการที่ได้นำแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริไปใช้ในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพื่อผู้อ่านจะได้เป็นแนวทางไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตของตน

จากการที่คณะบรรณาธิการเห็นว่าวารสารฯ ในปีที่ ๓ ออกเผยแพร่ในโอกาสที่เป็นวาระอันเป็นมหามงคลดังกล่าว ในปีนี้เนื้อหาของบทความแต่ละเรื่องจะได้แสดงถึงการปฏิบัติงานที่ใช้หลักการตามแนวพระราชดำริสำคัญแต่ละเรื่อง โดยฉบับแรกของปีนี้เป็นคือ **“องค์กรร่วม”** และฉบับต่อไปคือ หลักการ **“เป็นขั้นเป็นตอน”** **“ตามสภาพภูมิศาสตร์สังคม”** ฉบับสุดท้ายในปีนี้ก็คือ หลักการ **“พึ่งตนเองอย่างยั่งยืน”** ดังนั้นบทความในวารสารฯ ฉบับนี้จึงประกอบไปด้วยเรื่องน่าสนใจทั้งสิ้น โดยเฉพาะในคอลัมน์พิเศษเรื่อง **“หลักการทรงงานในลักษณะขององค์กรร่วม”** ที่อดีตนายกรัฐมนตรี กปร. ได้กรุณาเขียนให้ทราบว่า **องค์กรร่วม** นั้นคืออะไรบ้าง นอกจากนั้นยังมีเรื่อง **“ทำอะไรต้องประสานร่วมมือกัน”** **“คน-ป่า-ช้าง อยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน”** ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่อง que แสดงถึงการพัฒนาโดยใช้หลักการขององค์กรร่วมและทำให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการแล้ว

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดมา เพราะต้องการให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้ได้รับ ขณะเดียวกันก็ได้มีสมาชิกขอรับวารสารฯ เพิ่มขึ้นและมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้มีเนื้อหาได้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก และแจกจ่ายไปอย่างทั่วถึงในปี ๒๕๔๙ นี้ วารสารฯ ได้เพิ่มจำนวนหน้าและจำนวนพิมพ์เป็น ๑๐,๐๐๐ ฉบับ โดยมีเนื้อหาครบทุกคอลัมน์ดั้งเดิมและเพิ่มเรื่อง **“คำสำคัญในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”** ให้ท่านได้ทราบอีกด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม
ณ พระตำหนักภูพิงค ราชนิเวศน์
จังหวัดเชียงใหม่

ระหว่างวันที่ ๒๒ มกราคม-๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพิงค ราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ในการนี้ได้เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในเขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๘ เสด็จพระราชดำเนินไปยังโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ ดอยดำ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทอดพระเนตรระบบการเลี้ยงปลาเรนโบว์เทราท์ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับ นายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ นายเทอดศักดิ์ บุญยขจร วิศวกรใหญ่ฯ ด้านวางแผนและโครงการ กรมชลประทาน และนายสมบุญ วงศ์ภาค เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๘ว สำนักงาน กปร. สรุปความว่า

ให้ขยายจำนวนบ่อเลี้ยงปลาเรนโบว์เทราท์ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำ และให้พัฒนาเป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์ในขนาดเพิ่มขึ้น พร้อมกับให้นำน้ำจากลำห้วยแม่หาด ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญของโครงการ และผ่านการทดสอบจากศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์แล้วว่ามีความสะอาด นำมากรองและบรรจุขวด สำหรับเป็นน้ำใช้ในการบริโภคของราษฎรและหน่วยราชการในพื้นที่ ตลอดจนโครงการพระราชดำรินอื่น ๆ

วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านปางขอน หมู่ที่ ๗ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ในการนี้ทรงให้ความสนพระราชหฤทัยในเรื่องพันธุ์กล้วยไม้และพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่ พร้อมกับพระราชทานพระราชดำริกับ นายภานุ กัมพลานนท์ หัวหน้าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านปางขอน ๙ ความว่า

“...ให้เพิ่มการปลูกไม้สีสุกให้มากขึ้น สวยดี ลำต้นใหญ่ด้วย ซึ่งเป็นไม้ท้องถิ่นที่มีลำต้นโต สามารถนำมาทำเฟอร์นิเจอร์ และสร้างที่อยู่อาศัยได้ ที่จังหวัดสกลนคร มีลำธาร และหิน น่าจะเลี้ยงกบเปอะได้ นอกจากนี้ยังมี เขียดตาโอด ชาวบ้านบอกร้อย จะอาศัยอยู่ในป่าที่มีลำธาร มีชอกหิน เขียดตาโอด จะอาศัยในชอกหิน นับว่าเป็นบุญของประเทศไทยที่มีนักวิชาการเก่งหลายๆ อย่าง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงชมอยู่เสมอ...”

วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังบ้านห้วยสะแพท หมู่ที่ ๙ ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทอดพระเนตรผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ในการนี้ได้มีผู้แทนผู้ใหญ่บ้านของตำบลแม่สอยขอพระราชทานความช่วยเหลือเรื่องการขยายเขตไฟฟ้า เพื่อการเพิ่มผลผลิตลำไยและแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป ในการนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้

๑) ราษฎรต้องเข้าใจและเห็นความสำคัญของป่าไม้ หากมีป่า แล้วน้ำจะมีมาก มีความชื้น มีน้ำ ต้นไม้จะเก็บรักษาน้ำไว้ ถ้าทำลายป่าจะไม่มีน้ำ น้ำจะไหลลงทะเลไปหมด ทั่วโลกได้ศึกษาวิจัยแล้ว ถ้าทำลายป่า ฝนก็จะไม่ตก หากประเทศไทยถูกตัดต้นไม้ออกหมด จะแย่ ไม่ดี เท่ากับเราทำลายตัวเอง ที่ตัดต้นไม้ไปหมด

๒) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับจะมีป่า มีต้นไม้ใหญ่ จะทำให้ฝนตกในวงไกล กว้างมากกว่าที่แถวตลาด ที่ไม่มีต้นไม้จะแห้งแล้ง ดังนั้นต้องรักษาต้นไม้ให้มาก บางคนนึกถึงประโยชน์ของตนเองไม่นึกถึงประโยชน์ของส่วนรวม ต้องตระหนักว่า คือทรัพยากรของคนไทยทั้งชาติ ถ้าทำลายป่าหมดจะแห้งแล้งทุกที่ บางแห่งไม่ต้องทำอะไรป่าไม้ก็จะขึ้นเอง

๓) ที่ริมทะเล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บอกให้รักษาป่าชายเลน เพราะป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลให้ปลาเล็กปลาหน้าย่อยเติบโต

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรสภาพพื้นที่บริเวณบ้านสันติสุข หมู่ ๗ ตำบลขุนควร อำเภอปง จังหวัดพะเยา พร้อมกับทรงรับฟังสภาพปัญหาของพื้นที่เนื่องจากพื้นที่บริเวณบ้านสันติสุขอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาช้าง และต้นน้ำดอยผาจิ ซึ่งมีพื้นที่จำนวน ๒๕,๔๕๐ ไร่ ปัจจุบันถูกบุกรุกแผ้วถางไปแล้วเกินกว่าครึ่งของพื้นที่ทั้งหมด และกำลังถูกบุกรุกขยายพื้นที่ทำกินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถ้าปล่อยให้มีการบุกรุกแผ้วถางป่าต่อไปก็จะเกิดปัญหาปริมาณน้ำในลำน้ำยมลดลง และจะเกิดแผ่นดินเลื่อนไหลดินถล่มในฤดูฝน และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้นำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับ

การตั้งสถานีสาริตเกษตรที่สูงมาดำเนินการแก้ไขปัญหาในพื้นที่และมีพระราชดำริให้จัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงขึ้น พร้อมกันนี้ได้พระราชทานพระราชดำริสรุปความว่า

ให้จัดตั้งธนาคารข้าว และส่งเสริมศิลปาชีพตามที่อยู่ใหญ่บ้านได้กราบบังคมทูลขอพระราชทาน การตีมีดทำเครื่องเงินและทอผ้า

นอกจากนี้ยังได้มีกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ดังนี้

“...ประชาชนไม่เข้าใจว่าป่าจะเป็นแหล่งผลิตน้ำ ในต่างประเทศเช่นที่อเมริกาใต้ ประชาชนได้ตัดไม้ในป่าเมฆอนเพื่อเลี้ยงสัตว์และปลูกพืช ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพอากาศ ทำให้หิมะตกน้อยลง...”

“...นักวิชาการทำนายว่า อีก ๑๐ ปีข้างหน้า น้ำจะหายากและอาจจะเกิดสงคราม เพราะแย่งน้ำกัน...”

“...ที่ภาคอีสาน มีราษฎรมาบอกว่า ได้เข้าไปบุกรุกยึดพื้นที่ป่าไม้ ๕๐ ไร่ แต่เดี๋ยวนี้ทำเกษตรแค่ ๕ ไร่ จึงถามไปว่า ออกแรงไปตั้งมากจนได้พื้นที่ ๕๐ ไร่ แต่ทำไมกลับทำเกษตรแค่ ๕ ไร่ เขาบอกว่าไม่มีน้ำ...”

“...ที่ภาคอีสาน พอน้ำเริ่มแห้ง น้ำเกลือก็จะผุดขึ้นมาจนทำให้น้ำเค็ม จะต้องให้ประชาชนเข้าใจถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า เพื่อรักษาน้ำจืดไว้ ยิ่งทำลายป่าต่อไป น้ำก็จะขาดแคลนมากขึ้น แม่น้ำหลายแห่งตื้นเขิน หลายแห่งผุดปกติ...”

วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการพัฒนาบ้านกอก - บ้านจูน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน ทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าลื้อ ๔ กลุ่ม จากนั้นทอดพระเนตรการสาธิตกระบวนการทอผ้าฝ้ายโดยใช้สีธรรมชาติและทรงรับฟังการบรรยายสรุปผลการดำเนินงานของส่วนราชการต่างๆ พร้อมกันนี้ได้มีกระแสพระราชดำรัสในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ความว่า

“...การปลูกป่าฟื้นฟูขึ้นมาอีก น้ำคงจะมีมากขึ้น ประชาชนไม่เข้าใจว่าป่าเป็นแหล่งน้ำ...”

“...ความจริงน่าจะสอนราษฎรให้ปลูกต้นไม้พวกไผ่ จะได้ยึดน้ำไว้ได้ดิน...”

“...หัง ฮ. มาเห็นป่าเตียน ขอให้ป่าไม้ปลูกป่า ถางมาก ดูแล้วจะไม่ขึ้น เขาว่าปล่อยไว้จะขึ้นเอง...”

“...เลิกตัดป่า หน้าฝนคงจะมีฝนมากขึ้น...”

ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

- ๑) สนับสนุนการปลูกข้าวให้ราษฎรให้มีเพียงพอรับประทานตลอดปี
- ๒) ขยายการปลูกไม้ให้มากขึ้น
- ๓) มีปลาบางอย่างน่าสนใจให้กรมประมงแพร่ขยายพันธุ์
- ๔) ให้จัดหาเครื่องสับปุ๋ยพืชสด ๒ เครื่องเพื่อใช้ในพื้นที่

นอกจากนี้ ยังได้มีกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับงบประมาณดำเนินการโครงการ ความว่า

“...เงินคิลปาชีพมีประโยชน์ มีคนบริจาคเพื่อให้มาช่วยเหลือประชาชน ซึ่งได้ให้ยืมมาดำเนินการโครงการในส่วนที่เร่งด่วนก่อน หลังจากนั้นได้ขอจาก กปร. มาคืนให้คิลปาชีพ...”

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการอนุรักษ์สภาพป่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตบ้านชีแบร หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่ตื่น อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ โครงการดังกล่าวอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าอมก๋อย ครอบคลุมกลุ่มบ้านชีแบร ๔ กลุ่ม ได้แก่ บ้านชีแบร บ้านปรอโพ หมู่ที่ ๗ บ้านห้วยขนุน และบ้านห้วยยาบ หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่ตื่น อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ราษฎรเป็นชาวกะเหรี่ยง ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ให้จัดหาไม้เพื่อการเกษตรและเพื่อการอุปโภคบริโภคให้แก่ราษฎรบ้านห้วยขนุนและบ้านห้วยยาบ

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านอาฮา (เก่า) แม่ตาช้าง (บ้านห้วยหญ้าไซ) หมู่ที่ ๙ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ในการนี้ทรงให้ความสนพระราชหฤทัยเรื่องพันธุ์ไม้ พันธุ์ปลา และพันธุ์ข้าวที่นำมาส่งเสริมในพื้นที่โครงการฯ และได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ให้สนับสนุนการจัดหาไม้แก่พื้นที่ที่จัดให้แก่ราษฎรจำนวน ๒๑ ครอบครัว

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่บ้านนาศิริอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่ที่ ๒ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...เมื่อป่าเพิ่มขึ้น น้ำก็จะเพิ่มขึ้น... ถ้าอบรมชาวบ้านว่าป่าคือ แหล่งน้ำ ให้พิจารณาดูว่าป่าสำคัญที่สุด... ไม่มีความชุ่มชื้นก็ไม่ดีต่อการหายใจ...”

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริดอยม่อนล้าน บ้านอาแย หมู่ที่ ๓ ตำบลป่าไหล่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ให้กรมชลประทานจัดหาแหล่งน้ำสนับสนุนให้กิจกรรมของสถานี และราษฎรบ้านอาบอเน อีกทั้งพื้นที่ทำกินของราษฎรบ้านอาแย

จากนั้นได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา
สถานีการเกษตรที่สูงฯ ดอยม่อนล้าน ความว่า

“...สถานีพัฒนาได้หลายทางเป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือน
เมืองนอก ให้เขามาพักในลักษณะแคมป์ เก็บเงินโดยให้เข้าเตนท์
พ่อแม่ลูกไปแคมป์ด้วยกัน จะได้มีความแน่นในครอบครัว
แต่รัฐจะต้องดูแลในเรื่องความปลอดภัย...”

พร้อมกันนี้ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม สรุปได้ว่า

๑) ให้จัดตั้งธนาคารข้าวให้กับราษฎร เพราะหากนาข้าว
ของราษฎรไม่ประสบความสำเร็จ ราษฎรก็ไม่ต้องตกใจเพราะมี
ธนาคารข้าวคอยช่วยเหลืออยู่

๒) ควรพิจารณาหาพื้นที่เพื่ออนุรักษ์ช้างไทยไว้ให้มีที่อยู่
อาศัยและมีอาหารอย่างเพียงพอ

๓) ควรพิจารณาปลูกป่าในพื้นที่ที่สามารถปลูกได้ ชาวต่าง
ประเทศถือว่าป่าสำคัญมาก เป็นแหล่งน้ำจืด เขากลัวว่าอีก ๑๐ ปี
ข้างหน้า ถ้าเราไม่ระวังน้ำจืดจะหายาก ซึ่งจะแพงเป็นเงินเป็นทอง
จึงขอให้ปลูกป่าเป็นต้นน้ำและเป็นแหล่งน้ำใต้ดินเดี๋ยวจะแห้งแล้งมาก
เลือกต้นไม้ให้เหมาะสมหาพันธุ์ที่ปลูกและสามารถเป็นแหล่งเก็บน้ำ
ได้ดี เช่น ไม้เนื้อแข็ง आयูร์ยืน เป็นต้น

๔) สถานที่นี้เหมาะที่จะทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ราษฎรจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น คนมาพักผ่อน พักค้างแรม พ่อ แม่ ลูก
สามารถมาแคมป์ด้วยกัน ก็จะเกิดความรัก ความผูกพัน และใกล้ชิดกันมากขึ้น แต่จะต้องให้มีความปลอดภัย

๕) ให้ปลูกต้นพญาเสือโคร่ง ซึ่งสวยงามและเหมาะกับการท่องเที่ยว

๖) ปลูกและขยายพันธุ์ต้นตะไคร้ต้น

๗) ทดลองการขยายพันธุ์ไก่ฟ้าหลังเงิน และไก่ฟ้าหน้าแดง รวมทั้งอนุรักษ์ และปกป้องนกท้องถิ่น

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการอนุรักษ์สภาพป่าพื้นที่อำเภออมก๋อย ณ ศูนย์ปฏิบัติการนางนอน
บ้านห้วยปูลิง หมู่ที่ ๓ ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ในการนี้ได้เสด็จฯ ไปเยี่ยมราษฎรและทรงงานด้านศิลปาชีพ
ของสมาชิกศิลปาชีพในโครงการฯ พร้อมกันนี้ได้พระราชทานพระราชดำรัส ให้กรมชลประทานไปพิจารณาจัดหาแหล่งน้ำช่วยเหลือ
ราษฎรตามที่ราษฎรได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา และได้พระราชทานพระราชดำริ ให้ดำเนินการดังนี้

๑) พิจารณาหาพื้นที่จัดทำโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากจนให้มีที่ทำกิน โดยอยู่ร่วมกับป่า และ
สอนให้ปลูกป่า เพาะพันธุ์ไม้ และทำงานเกี่ยวกับป่าได้

๒) พัฒนาคุณภาพของราษฎรบ้านแม่ระอานอกและบ้านแม่ระอาในให้ดีขึ้น และพิจารณานำไม้โมกมันสำหรับใช้
ในการแกะสลักมาปลูกในพื้นที่ และให้เลิกตัดไม้ มิเช่นนั้นพอฟนตกลมมาจากเขาก็จะไม่มีต้นไม้ดูซึมเอาไว้

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังบ้านห้วยดำ หมู่ที่ ๔ ตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ให้กรมชลประทานดำเนินการก่อสร้างระบบส่งน้ำเพิ่มเติมจากฝายสวนเมียงให้แก่ราษฎร เพื่อให้
ราษฎรสามารถประกอบอาชีพการเกษตรได้เพิ่มขึ้นประมาณ ๒๐ ไร่

พระราชกรณียกิจ

จากนั้นได้พระราชทานกระบือให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านจำนวน ๗๒ ตัว เพื่อใช้เป็นแรงงานในการประกอบอาชีพต่อไป และได้มีกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...น่าจะมีการส่งเสริมการเลี้ยงควายให้มากขึ้น เนื่องจากควายทำให้ชาวบ้านไม่ต้องเปลืองน้ำมันรถไถน่ายังสู้ควายไม่ได้...”

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ บ้านเย้าหนองห้า ตามพระราชดำริ หมู่ที่ ๑๖ ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ให้นำพันธุ์แอปเปิ้ล ซึ่งปลูกไว้เดิมในพื้นที่โครงการฯ ไปทดลองปลูกที่พระตำหนักภูฝงค
ราชนิเวศน์

วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังบ้านเปียงหลวง หมู่ที่ ๕ ตำบลแม็ก อำเภอนายูง จังหวัดน่าน ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยง (ปะกอกกะญอ) ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ด้วยการปลูกข้าวในฤดูฝนและในฤดูแล้ง ปลูกถั่วเหลือง กระเทียม แต่เนื่องจากพื้นที่บ้านเปียงหลวงเป็นพื้นที่ราบสูง ทำให้ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค จึงได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ให้กรมชลประทานพิจารณาจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมให้แก่ราษฎร เพื่อให้ราษฎรได้มีน้ำในการอุปโภคบริโภค และการเกษตรได้ตลอดปี

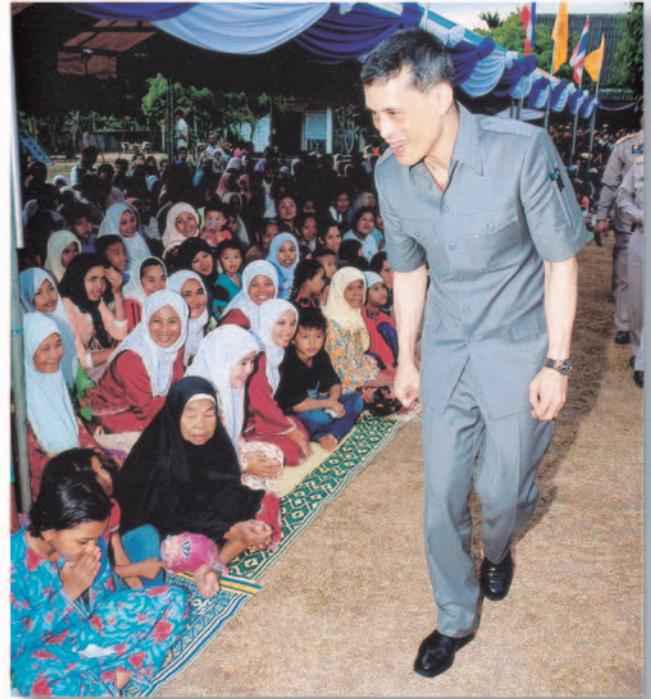
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ บ้านร่มฟ้าทอง หมู่ที่ ๑๘ ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ให้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้าน โดยสร้างที่อยู่อาศัยและคัตราษฎรที่ไม่มืงานทำเข้ามาอยู่ แล้วว่าจ้างราษฎรดังกล่าว ปลูกป่า โดยเฉพาะไม้ดอก เช่น เสี้ยวดอกขาว นางพญาเสือโคร่ง ส้าน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นกาารฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ส่งเสริมราษฎรให้เลี้ยงผึ้งและปลูกเห็ดพร้อมกับให้กรมชลประทานพิจารณาจัดสร้างระบบส่งน้ำเพิ่มเติมให้กับโครงการทดลองเลี้ยงแกะและสัตว์ปีกบ้านร่มฟ้าทอง ทั้งนี้เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของโครงการต่อไป และให้กรมปศุสัตว์ พิจารณาหาแนวทางในการส่งเสริมให้ราษฎรเลี้ยงแพะนม เพื่อนำน้ำนมแพะมาบริโภค เนื่องจากน้ำนมแพะมีประโยชน์ ซึ่งจะเป็นแหล่งอาหารเสริมให้กับราษฎรได้ในอนาคต

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ
ในเขตพื้นที่ภาคใต้

ระหว่างวันที่ ๒-๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในเขตพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เพื่อทรงเยี่ยมเยียนราษฎรและพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎรที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันพฤหัสบดีที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังสนามศัศดิ์เสนีฯ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เพื่อพระราชทานพระพุทธรูปราชูปถัมภ์ให้กับจังหวัดปัตตานี และพระพุทธรูปราชูปถัมภ์จำลองให้กับอำเภอในจังหวัดปัตตานี รวม ๑๖ อำเภอ

วันศุกร์ที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังวัดประชุมชลธารา อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงนมัสการพระสงฆ์ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ ในกรณีนี้ ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าอาวาสวัดประชุมชลธารา ผู้นำศาสนาอิสลามในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และทรงเยี่ยมราษฎรอาสาสมัครรักษามูลบ้าน ราษฎร หน่วยคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ และหน่วยแพทย์พระราชทาน ต่อมา เสด็จฯ ไปยังวัดน้ำขาวยะกา อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส เพื่อนมัสการพระสงฆ์ ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ จากนั้น ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าอาวาสวัดน้ำขาวยะกา ผู้นำศาสนาอิสลามในท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

พร้อมกันนี้ได้มีกระแสพระราชดำรัสกับ พลอากาศตรี กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี นายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรี นายเทอดศักดิ์ บุญยขจร วิศวกรใหญ่ที่ปรึกษาวิชาชีพเฉพาะด้านวิศวกรรมโยธา (ด้านวางแผนและโครงการ) กรมชลประทาน และนายประชา เตรีตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส และเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กปร. สรุปความว่า

ให้กรมชลประทานพิจารณาจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรแก่ราษฎร ตำบลกายูคละ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาสตามที่นายวันชัย อีชวา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลกายูคละขอพระราชทานความช่วยเหลือ

วันเสาร์ที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังวัดถ้ำทะลุ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ทรงนมัสการพระสงฆ์และถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ จากนั้น ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าอาวาสวัดถ้ำทะลุ ผู้นำศาสนาอิสลามในท้องถิ่นและผู้นำชุมชน พร้อมกันนี้ทรงเยี่ยมหน่วยคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ หน่วยแพทย์พระราชทาน ราษฎรอาสาสมัครรักษามูบบ้านและราษฎร

วันอาทิตย์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างบ้านรอดันบาตูด ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ได้พระราชทานถุงและพันธุ์พืชไม้ผลแก่สมาชิกในโครงการฯ พร้อมกับทอดพระเนตรการปลูกบ้านพักอาศัยให้กับสมาชิกโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง

วันจันทร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังวัดบालะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ทรงนมัสการพระสงฆ์และถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ จากนั้น ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าอาวาสวัดบาละ ผู้นำศาสนาอิสลามในท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ในการนี้ได้มีกระแสพระราชดำรัสกับ พลอากาศตรี กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี นายพลกร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรี นายเทอดศักดิ์ บุญยขจร วิศวกรใหญ่ที่ปรึกษาวิชาชีพเฉพาะด้านวิศวกรรมโยธา (ด้านวางแผนและโครงการ) กรมชลประทาน สรุปความว่า

ให้กรมชลประทานพิจารณาจัดหาแหล่งน้ำให้ราษฎรหมู่ที่ ๑,๓,๔ และ ๙ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเกี่ยวกับน้ำอุปโภค-บริโภค และทำการเพาะปลูก ตามที่ นายณรงค์ ดุษฎีบัณฑิต รองนายก อบต. บาละ ขอพระราชทานความช่วยเหลือ

วันอังคารที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังวัดปุลณาราม (ลำพะยา) ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ทรงนมัสการพระสงฆ์และถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ จากนั้นทรงมีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าอาวาสวัดลำพะยา ผู้นำศาสนาอิสลามในท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ในการนี้ ทรงเยี่ยมราษฎรอาสาสมัครรักษามูบบ้าน ราษฎรสมาชิกศิลปอาชีพ หน่วยแพทย์พระราชทานและหน่วยคลินิกเกษตรเคลื่อนที่

วันพุธที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังมัสยิดประจำจังหวัดนราธิวาส อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ นักกวีเชิดชูพระมหาคัมภีร์อัลกรุอ่าน พร้อมความหมายภาษาไทย ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส กราบบังคมทูลรายงานสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในนามของพสกนิกรชาวไทยมุสลิมจังหวัดนราธิวาส นายอับดุลเราะห์มาน อับดุลลอมัด ประธานคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัดนราธิวาส นำกล่าวดูอาร์ถวายพระพร จากนั้น ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับผู้นำศาสนาอิสลาม พร้อมกับทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎร

พระราชกรณียกิจในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ
ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีนายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ สำนักงาน กปร. นายอนุชา สินธวานนท์ ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานโครงการ ๒ เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เฝ้าฯ รับเสด็จ

ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายอนุชา สินธวานนท์ ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานโครงการ ๒ และนายพิสิษฐ วงศ์ฟูเฟื่องขจร หัวหน้าโครงการชลประทานอุบลราชธานี ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชุมชนป่าหญ้าคา ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ สรุปความว่า

**ให้พิจารณาจัดหาแหล่งน้ำภายในโรงเรียนเพื่อสนับสนุน
น้ำดื่มน้ำใช้และช่วยการทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนให้
เพียงพอ และให้มีการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้เกิดรายได้แก่ราษฎร
เช่น การจักสานทำเสื่อ โดยให้พิจารณาเรื่องตลาดและคุณภาพ
สินค้า เพื่อหาช่องทางขายต่อไป**

ต่อมาเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแก่งศรีโคตร ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อทอดพระเนตรการเรียนการสอน โครงการฝึกอาชีพและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ห้องสมุด ห้องหลักสูตรสมเด็จพระย่า ห้องเรียนชั้นอนุบาล สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ห้องพยาบาล โรงอาหาร ห้องครัว ศาลาน้ำดื่มไอโอดีนกิจกรรมร้านค้าสหกรณ์และโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จากนั้นเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรโครงการฟาร์มตัวอย่าง จุดถ่ายทอดการเรียนรู้ แปลงเกษตรในเขตเกษตรกลุ่มชุมชนเกษตรห้วยมะไฟใหญ่ ซึ่งเป็นเครือข่ายฟาร์มตัวอย่าง โครงการส่งเสริมอาชีพกลุ่มแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมราชฎีราษฎร์บำรุง หมู่ที่ ๘ บ้านห้วยลาด ตำบลนาดี อำเภอด่านซ้าย โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านหนองแคน หมู่ที่ ๙ ตำบลนาด้วง อำเภอนาด้วง และโรงเรียนศรีสงครามวิทยา หมู่ที่ ๒ ตำบลศรีสงคราม อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปยังจังหวัดเลย เพื่อทรงติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป่า หมู่ที่ ๕ ตำบลปากชม อำเภอปากชม โรงเรียนบ้านสงวามหมู่ที่ ๔ ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม โรงเรียน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นำคณะประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์และกรีซ เยี่ยมชมกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันศุกร์ที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นำคณะประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์และกรีซ เยี่ยมชมกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอต๋อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนายปานเทพ กล้านรงค์ราชู เลขานุการ กปร. นายสมพล พันธุ์มณี รองเลขาธิการ กปร. นายปกรณ์ สัตยวงษ์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ นายประดับ กลัดเข็มเพชร ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กปร. และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของฝ่ายฯ รับเสด็จ

ในการนี้นายปานเทพ กล้านรงค์ราชู ได้บรรยายสรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ พร้อมกับนำเสด็จฯ ไปเยี่ยมชมกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร การใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน และการแสดงนิทรรศการ พื้นที่จำลองแนวทางการขยายผลงานศึกษาวิจัยของศูนย์ฯ สู่ระบบการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

การฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารและการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน เป็นการศึกษาและพัฒนาป่าต้นน้ำลำธารให้อุดมสมบูรณ์ โดยวิธีการพัฒนาป่าไม้ ๓ วิธี คือ ๑) การพัฒนาป่าด้วยระบบชลประทาน โดยการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำตามระบบคลองส่งน้ำ คลองไส้ไก่ และคูคลองก้างปลา โดยให้น้ำไหลแผ่กระจายความชุ่มชื้นเข้าสู่ผืนป่า เป็นการป้องกันไฟป่าอีกทางหนึ่ง ๒) การพัฒนาป่าด้วยระบบเหมืองฝายต้นน้ำ โดยการนำวัสดุท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หิน ก้อนเป็นร่องน้ำหรือลำห้วยเป็นระยะๆ เพื่อลดการกัดเซาะหน้าดิน และน้ำที่ถูกเก็บกักไว้หน้าฝายก็จะแผ่กระจายความชุ่มชื้นเข้าสู่ผืนป่า ๓) การศึกษาและพัฒนาป่าไม้โดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ บริเวณพื้นที่ป่าสนเขาซึ่งไม่มีร่องห้วยตามธรรมชาติ และไม่สามารถรองรับน้ำตามระบบชลประทานได้ ให้ดำเนินการศึกษาการพัฒนาป่าตามธรรมชาติและการกระจายพันธุ์โดยแม่ไม้สนเขาตามธรรมชาติ

การปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ได้แก่ ไม้เศรษฐกิจ ไม้ผล และไม้เชื้อเพลิง ประโยชน์ที่ได้รับคือ ราษฎรมีพืชอาหารตามธรรมชาติบริโภค มีไม้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงของครัวเรือนได้อย่างเพียงพอ มีไม้ใช้สอยและมีรายได้เสริมภายในครัวเรือน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำลำธาร

การทำฝายต้นน้ำ (Check Dam) ซึ่งเป็นทฤษฎีการพัฒนาและฟื้นฟูป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ โดยการใช้ทรัพยากรที่เอื้ออำนวยสัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ฝายต้นน้ำ คือสิ่งก่อสร้างขวางกั้นทางเดินของลำน้ำ หรือพื้นที่ที่มีความลาดชันให้สามารถกักตะกอนอยู่ได้และหากช่วงน้ำไหลแรงก็สามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลลงไปที่บึงถล่มลำน้ำตอนล่าง ฝายต้นน้ำมี ๓ รูปแบบ คือ ฝายต้นน้ำแบบท้องถิ่นเบื้องต้น ฝายต้นน้ำแบบเรียงด้วยหินก้อนข้างถาวร ฝายต้นน้ำแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก

จากนั้นได้เสด็จฯ ไปยังพื้นที่จำลอง แนวทางการขยายผลงานศึกษาวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ระบบชุมชนการเกษตร โดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแบบยั่งยืน ทำให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และในขณะเดียวกันได้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงความสมบูรณ์ต่อไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยม โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในเขตพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดเพชรบุรี

ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ มกราคม ๒๕๕๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมและติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๗ โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนบ้านช้างเผือก หมู่ที่ ๒ บ้านคอกอ้ายเผือก ตำบลไชยราช

อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านย่านซื่อ หมู่ที่ ๙ ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาจ้าว หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาจ้าว อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองน้อย สาขาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์ห้วยผึ้ง หมู่ที่ ๗ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแพรวตะคร้อ สาขาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์ห้วยผึ้ง หมู่ที่ ๑๑ ตำบลบึงนคร อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์บ้านห้วยโสภะ หมู่ที่ ๙ ตำบลป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และโรงเรียนตำรวจตระเวน

ชายแดนบ้านโป่งลึก สาขาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์บ้านห้วยโสภะ หมู่ที่ ๒ ตำบลห้วยแม่เพียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงติดตาม ความก้าวหน้าของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตพื้นที่ภาคใต้

ระหว่างวันที่ ๓๑ มกราคม - ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจและติดตามความก้าวหน้าของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๘ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยุงทองรัฐประชาสรรค์ อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โรงเรียนบ้านกลุ่ม ๕ ประชากรัฐ อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านทุ่งไม้ด้วน ๒ อำเภอ สะเดา จังหวัดสงขลา

ในโอกาสนี้ได้มีพระราชดำรัสกับ นายบรรพต หงษ์ทอง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายสมพล พันธุ์มณี รองเลขาธิการ กปร. นายอรรถ สมร่าง อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน นายธงชาติ รักษากุล อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน และข้าราชการที่เฝ้าฯ รับเสด็จ ณ เรือนรับรอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส สรุปได้ว่า

กรณีการเกิดคลื่นสึนามิบริเวณบ้านบ่อ ๗ ลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล ส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ดินหรือไม่ ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เสด็จฯ ไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และฟาร์มของ นายสมโชค สำราญ เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๓ บ้านโคกอิฐ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพื่อทอดพระเนตรกิจกรรมการทำฟาร์มแบบผสมผสานในพื้นที่ ๑๐ ไร่ ได้แก่ การปลูกไม้ผล บนพื้นที่ขุดยกร่องและพืชผักกินผล รวมถึงการเพาะเลี้ยงปลาเพื่อจำหน่าย และการเลี้ยงปลากินพืชในร่องคู การเสด็จฯ ในครั้งนี้ ได้มีกระแสพระราชดำรัสกับ นายบุญณรงค์ ธานีรัตน์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ความว่า

ครูที่โรงเรียนวัดพระพุทธ ส่วนใหญ่มาบรรจุใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำโครงการเกษตร อาหารกลางวัน ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ไปช่วยสนับสนุนและให้คำแนะนำทางด้านวิชาการด้วย

จากนั้น เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านลีลานนท์ (สุมิตร เลิศสุมิตรกุล) อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ได้มีกระแสพระราชดำรัสกับนายอำเภอสุคีริน สรุปได้ว่า

ให้ส่งเด็กไปเรียนอาชีพตัดเสื้อหรือปักผ้า แต่ถ้าเรียนเย็บเสื้อจะได้ใช้จักรและได้เป็นหลักมีความรู้ ติดตัว จะไปทำอาชีพอะไรก็ได้

ต่อมา เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียนได้กราบบังคมทูลถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำ และนายวิเศษ อารุปรัชญ์ หัวหน้าโครงการชลประทานนราธิวาส กรมชลประทาน ได้กราบบังคมทูลถึงการช่วยเหลือโดยการปรับปรุงท่อส่งน้ำของฝายกาแปซึ่งใช้งานมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ จึงได้มีพระราชดำรัสกับ ม.ล. จิรพันธุ์ ทวีวงศ์ ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานโครงการฯ ๔ เรื่องการบริหารจัดการน้ำ สรุปได้ว่า

ควรพิจารณาจัดสรรน้ำจากฝายกาแปให้ทั่วถึงทั้งตอนบนและตอนล่างของท่อส่งน้ำ

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนสายบุรี “แจ้งประชาคาร” อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ในการนี้ ได้มีพระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน สรุปได้ว่า

ให้พิจารณาขอมาตรฐานอาหารและยา (อย.) และจดลิขสิทธิ์การทำบู้ดแห่งของบริษัทสายบุรี บู้ดแห่ง ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของโรงเรียนว่าจะสามารถทำได้หรือไม่ รวมถึงควรจัดให้สมาชิก มีการประชุมร่วมกันจะได้มีรูปแบบเหมือนการดำเนินงานด้านสหกรณ์จริง

ต่อมาเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนชุมชนบ้านบางเก่า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ในการนี้ นายมะยี้ดิง ผู้แทนกลุ่มเกษตรกร ปลูกข้าวในพื้นที่โครงการพัฒนาพุ่มแม่แมะ จังหวัดปัตตานี ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเครื่องสีข้าวที่มีกำลังผลิตสูง ดังนั้นจึง ได้มีพระราชดำรัสกับ นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ เลขาธิการ กปร. นายสมพล พันธุ์มณี รองเลขาธิการ กปร. นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศน์ รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน นายบุญณรงค์ ธานีรัตน์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน ต่างๆ สรุปได้ว่า

ให้ทำเป็นโครงการขึ้นมา โดยดูว่าเครื่องสีข้าวขนาดไหนจะเหมาะสมกับผลผลิตข้าวของราษฎร และให้เสนอโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณไปยังสำนักงาน กปร. หรือมูลนิธิ ชัยพัฒนา

จากนั้น เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสิรินธร อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี และโรงเรียนบ้านเจาะบาแน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน ๔ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังวาลย์วิท ๔ อำเภอธารโต โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปาโจแมเราะ อำเภอธารโต โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนิคมพิทักษ์ราษฎร์ อำเภอธารโต และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ ๒ อำเภอยะหา จังหวัดปัตตานี

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านปาไผ่ อำเภอศรีสาคร และโรงเรียนบ้านปาหนัน อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

การขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนอีก ๓ ชั้นปี จะทำให้โครงการต่างๆ ของโรงเรียน ขยายมากตามไปด้วย การวางแผนไม่ใช่ทำเฉพาะด้านอาคารเรียนต้องพิจารณาถึงด้านอาหาร การกิน ด้านกองทุน ต้องมีตัวเลขที่แน่นอน และถ้าอยากได้อะไรก็ให้ทำเป็นโครงการเหมือนกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของ กศน. และถ้ามีใครอยากช่วยเหลืออะไร จะได้ยื่นโครงการฯ ให้พิจารณาช่วยเหลือได้เลย

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังมัสยิดวาตานีเยะห์ อิสลามียะห์ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส และโรงเรียนตันหยง อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ในโอกาสนี้ ครูใหญ่ได้กราบบังคมทูลรายงานกิจกรรมการดำเนินงาน พร้อมทั้งปัญหาของโรงเรียนที่ยังไม่มีระบบน้ำประปาโดยจะขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง ดังนั้น จึงได้มีพระราชดำรัสกับ นายอารีย์ วงศ์อารยะ รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สรุปความว่า

ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำให้แก่โรงเรียน โดยให้พิจารณา ถึงค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจากการสูบน้ำด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติ
พระราชกรณียกิจในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนในแนวทางหลักสูตรตามแนวพระราชดำริในพื้นที่โครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี หมู่ที่ ๑๘ บ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เคยมีกระแสพระราชดำริสความว่า

“...ที่ยังไม่ค่อยเหมือนที่คิดไว้เท่าไร...” พร้อมทั้งได้พระราชทานพระราชดำริ ให้ทางโรงเรียนพิจารณานำแนวทางการศึกษาตามหลักสูตรสมเด็จพระย่าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มาวิเคราะห์ และปรับใช้ในการเรียนการสอน และให้เน้นที่การพัฒนาคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ของผู้เรียน ซึ่งพิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระย่าจะเป็นสื่อการสอนได้

ในการนี้ได้มีพระราชดำริกับ หม่อมราชวงศ์ ดิศนัดดา ดิศกุล ผู้อำนวยการสำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาออยตุงฯ สรุปความว่า

ให้พิจารณาจัดทำแผนผังจุดที่ตั้งของโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายทุกแห่งภายในพื้นที่โครงการ ซึ่งปัจจุบันมีความยากลำบากและนักเรียนส่วนใหญ่ ยังเดินเท้ามาโรงเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าพื้นที่ในส่วนใดยังคงมีช่องว่างด้านระยะทางจากที่อยู่อาศัยมายังโรงเรียนบ้าง ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการขยายโรงเรียนและวางแผนจัดการศึกษาให้กับราษฎรในพื้นที่โครงการพัฒนาออยตุงฯ ทั้งหมด ให้ได้ศึกษาต่อถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและจะได้เป็นตัวอย่างการวางแผนการศึกษาให้กับพื้นที่ส่วนอื่นๆ ของประเทศต่อไป และได้มีพระราชดำริเพิ่มเติมว่า ที่จุดอื่นอาจทำไม่ได้ แต่ที่นี้เอายากรับปากว่าทำได้แล้ว

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านนาแห่งพัฒนา หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อทอดพระเนตรกิจกรรมการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องสมุด ห้องวิชาศิลปะและผลงานของนักเรียน ในการนี้ทรงสนพระราชหฤทัยในการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี (Montessori Method) ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านความรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคมและร่างกาย ภายใต้อาคารที่ล้อมที่กลมที่กลมที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและมีอิสระในด้านบุคลิกภาพในวิถีทางต่างๆ ที่เหมาะสม ทั้งนี้ได้พระราชทานพระราชดำริในด้านสื่อการเรียนการสอน ความว่า

อาจจะใช้วัสดุในท้องถิ่นประดิษฐ์เอง โดยไม่ต้องซื้อจากต่างประเทศ เพื่อเป็นการประหยัด

จากนั้น ได้เสด็จฯ ไปยังหอพระราชประวัติภายในพระตำหนักดอยตุงฯ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ ความว่า

ให้จัดทำแผนผังที่ตั้งโรงเรียน และการเดินทางมาเรียนหนังสือของนักเรียนในปัจจุบันทั้งหมด เพื่อใช้วางแผนจัดการเรียนการสอนในอนาคตให้ครอบคลุมทั้ง ๒๗ หมู่บ้านในพื้นที่โครงการ

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านป่าช่างนาเงิน หมู่ที่ ๑๒ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยมีนายปานเทพ กล้านรงค์ราช เลขาธิการ กปร. นายสมพล พันธุ์มณี รองเลขาธิการ กปร. หม่อมราชวงศ์ ดิศนัดดา ดิศกุล ผู้อำนวยการสำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาดอยตุงฯ คณะเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กปร. และข้าราชการที่เกี่ยวข้องเฝ้าฯ รับเสด็จ

โรงเรียนบ้านป่าช่างนาเงิน เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งตามพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี ๒๕๔๐ เพื่อพัฒนาการศึกษาที่เน้นให้มีการพัฒนารูปแบบให้เกิดการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำงานและให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาสุขภาพอนามัย และโภชนาการ โดยเน้นให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ปัจจุบันทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และในปีการศึกษา ๒๕๔๘ จะเปิดการสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในการนี้ได้มีพระราชดำริกับผู้อำนวยการสำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ความว่า

ให้พิจารณาแบบก่อสร้างอาคารเรียน ควรทำให้โปร่ง เพื่อให้แสงเข้ามาในอาคารได้ และให้ใช้วัสดุธรรมชาติก่อสร้าง โดยพิจารณาความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศด้วย และให้เพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อใช้เป็นอาหารกลางวัน และติดต่อขอรับการสนับสนุนในเรื่องการก่อสร้างอาคาร

จากนั้นได้เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนสังวาลย์วิท ๘ บ้านจะลอ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง และโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๕ บ้านผาหมี หมู่ที่ ๖ ตำบลเวียงปางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ ความว่า

ให้หาทางอนุรักษ์อาคารพระราชทานพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๕ ซึ่งเป็นอาคารเรียนที่ก่อสร้างมาตั้งแต่ปี ๒๕๐๗ มิให้พังสลายไป

เกิดพระเกียรติ

แนวพระราชดำริสู่ปวงชน

ปานเทพ กล้าณรงค์ราญ*

ตลอดช่วงระยะเวลาหลายสิบปีแห่งการพัฒนา ประเทศไทยได้ก้าวสู่กระบวนแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เศรษฐกิจขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๗.๔ ต่อปี ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓-๒๕๓๓ สัดส่วนของความยากจนพื้นฐานลดลงจากประมาณร้อยละ ๖๐ ในปี ๒๕๐๓ เหลือประมาณ ร้อยละ ๒๐ ในปี ๒๕๓๓ นอกจากนี้รายได้ที่แท้จริงต่อหัวขยายตัว เฉลี่ยร้อยละ ๔.๘ ต่อปี ผลจากการพัฒนาประเทศได้ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการศึกษา รายได้ การสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาสำคัญที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ก็คือ ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า ปัญหาสำคัญเหล่านั้นเป็นผลมาจากการพัฒนาที่ขาดสมดุล และไม่ได้เป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ

แม้ว่าคนไทยจะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่การดำเนินชีวิตในสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันกลับมีความเสี่ยงมากขึ้น เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่สังคมไทยยังไม่เข้มแข็งพอ ทรัพยากรธรรมชาติก็เสื่อมโทรมและร่อยหลอลงไปมาก ทำให้กระบวนการพัฒนาของประเทศต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ไปสู่การพัฒนาตามแนวพระราชดำริคือ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (๒๕๔๕-๒๕๔๙) นับเป็นการสะท้อนให้เห็นถึง

สายพระเนตรที่ยาวไกล และพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อปวงชนชาวไทย นับตั้งแต่เสด็จครองสิริราชสมบัติจวบจนปัจจุบัน รวม ๖๐ ปี ทรงตระหนักว่าการจะพัฒนาให้พสกนิกรอยู่ดีมีสุขได้นั้น ต้องเริ่มต้นจากการพึ่งพาตนเองให้ได้ก่อน รู้จักการประมาณตนและเมื่อตนเองมีความเป็นอยู่ที่มั่นคงแล้ว จึงนำไปสู่การช่วยเหลือผู้อื่น และสังคมในระดับกว้างต่อไป ดังที่ทรงใช้คำว่า “ระเบิดจากข้างใน” นั่นคือ ทำให้ชุมชน หมู่บ้านมีความเข้มแข็งแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก โดยทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน สร้างรากฐานที่มั่นคงก่อน แล้วจึงพัฒนาไปสู่ความ

* เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ก้าวหน้าในลำดับต่อไป ดังแนวพระราชดำริดังต่อไปนี้

การช่วยเหลือสหประชาชาติ ประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่น เป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าในระดับสูงในต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์

การที่จะสร้างชุมชนให้มั่นคงนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดถือ “หลักการมีส่วนร่วมของประเทศ” ในการตัดสินใจ ดังจะเห็นได้ว่าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกโครงการ จะให้ประชาชนที่มีส่วนได้เสีย เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ เช่น การทำประชาพิจารณ์ เพื่อถามความสมัครใจของผู้รับประโยชน์ในพื้นที่ก่อนที่จะดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หลังจากนั้นจะทรงให้ผู้นำท้องถิ่นและข้าราชการที่เกี่ยวข้องเข้ามารับทราบและดำเนินการต่อไป

ในการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้น จะต้องมีการวางแผนที่ยึดหลักภูมิศาสตร์และลักษณะทาง

สังคมในพื้นที่นั้นๆ เป็นสำคัญ โดยทรงใช้คำว่า “ภูมิสังคม” ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถแก้ปัญหาและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากที่สุด อีกทั้งวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนในแต่ละพื้นที่ต่างก็มีลักษณะเฉพาะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงให้ความสำคัญต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจของคนในพื้นที่ต่อการพัฒนา รวมทั้งหน่วยราชการเองก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในสภาพของคนในพื้นที่ว่าเขามีปัญหาเช่นไร และต้องการอะไร

การยึดหลัก “ภูมิสังคม” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้มีลักษณะเป็น “การพัฒนาแบบองค์รวม” กล่าวคือเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้าน ภายใต้กระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ดังตัวอย่างการดำเนินงานในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่นอกจากจะเป็นการจำลองเอาสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่นั้นมาไว้ในศูนย์ศึกษา เพื่อศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ภายใต้สภาพจริงของพื้นที่ ซึ่งนอกจากจะถือเสมือนเป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” แล้ว ยังเป็นตัวอย่างการทำงานอย่างเป็นบูรณาการ กล่าวคือ ในการพัฒนาพื้นที่ด้านใด

ด้านหนึ่ง ย่อมมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับหน่วยงานราชการต่างๆ ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นหน่วยงานที่ให้ความรู้ หรือ แก้ไขปัญหาได้ครบถ้วนเบ็ดเสร็จในจุดเดียว จึงได้รวมเอาหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในด้านการเกษตรมาทำงานร่วมกันในลักษณะบูรณาการ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างครบวงจรและเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการสร้างกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“...วัตถุประสงค์ของการตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา ก็คือ การพัฒนาที่ทำ กินของราษฎรให้มีความสมบูรณ์ขึ้น โดยการพัฒนาที่ดิน ตลอดจนพัฒนา แหล่งน้ำ ฟื้นฟูป่า และใช้หลักวิชาการเกษตรในการวางแผนเพาะปลูกและ เลี้ยงสัตว์ โดยใช้เงินจากการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาเป็นทุนในการพัฒนา ซึ่ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาจะเป็นฟาร์มตัวอย่าง ที่เกษตรกรทั่วไปและเจ้าหน้าที่ฝ่าย พัฒนาสามารถมาเยี่ยมชม ชมการสาธิตเกี่ยวกับการเกษตรกรรม เพื่อเป็น การศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาพื้นที่ รอบๆ บริเวณโครงการให้มีความเจริญขึ้น เมื่อราษฎรเริ่มมีสภาพความเป็น อยู่ที่ดีขึ้น ก็อาจพิจารณาจัดตั้งโรงสีข้าวสำหรับหมู่บ้านแต่ละกลุ่ม ตลอดจน จัดตั้งธนาคารข้าวของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อฝึกให้รู้จักพึ่งตนเองได้ในที่สุด...”

ในการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อมุ่งไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงให้ ความสำคัญแต่การพัฒนาอาชีพและการ พัฒนาทางการเกษตรเท่านั้น แต่ยังทรง สนพระราชหฤทัยในเรื่องของการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่ง ถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิตได้ เสื่อมโทรมลงไปมาก อันเนื่องจากการ ขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคเศรษฐกิจและ อุตสาหกรรม ส่งผลให้การบริโภคเพิ่มสูงขึ้น เป็นทวีคูณ ในขณะที่การอนุรักษ์และพัฒนา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิได้ถูกดำเนินการอย่างเอาใจจริงเอาใจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดการน้ำ การอนุรักษ์ ดิน และการปลูกป่า เนื่องด้วยทรัพยากร ธรรมชาติทั้ง ๓ ด้าน คือ ห่วงโซ่ของทุกชีวิต สำหรับในด้านการจัดการดิน พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน พระราชดำริที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการดิน ไว้ว่า

การปรับปรุงดินนั้น ต้อง อนุรักษ์ผิวดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ ไว้ไม่ให้ไถหรือลอกหน้าดินทิ้งไป สงวนไม้ยืนต้นที่ยังเหลืออยู่ เพื่อที่ จะรักษาความชุ่มชื้นของผิวดิน

โดยในการพัฒนาและอนุรักษ์ดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นตัวอย่างในการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน การขยายพันธุ์พืชเพื่ออนุรักษ์ดินและบำรุงดิน รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาและพัฒนาพื้นที่พรุ ซึ่งเป็นดินเปรี้ยว ให้เป็นดินที่มีคุณภาพ

สำหรับการป้องกันการพังทลายของหน้าดิน “การใช้หญ้าแฝก” เป็นวิธีการอนุรักษ์หน้าดินที่มีประสิทธิภาพจนประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางของการใช้เทคนิคและวิชาการใช้หญ้าแฝกที่ประสบผลสำเร็จและก้าวหน้ามากที่สุดในโลกปัจจุบัน โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๐ โดยมีความเกี่ยวข้องกับหญ้าแฝกตอนหนึ่งว่า

“...หญ้าแฝกมีหลักวิธีดังนี้จะช่วยป้องกันการพังทลายของหน้าดิน รักษาความชุ่มชื้นในดิน เก็บกักตะกอนและสารพิษต่างๆ ไม่ให้ไหลลงในน้ำ ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกอย่างยิ่งแก่การอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนการฟื้นฟูดินและป่าไม้ให้สมบูรณ์ขึ้น...”

ในการพัฒนาและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย ดังที่ได้มีกระแสพระราชดำรัสอยู่เนืองๆ

ถึงคำว่า “ทำให้ง่าย” การนำความรู้ของธรรมชาติมาใช้แก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ระบบปกตินั้น นับเป็นหลักการและแนวปฏิบัติที่สำคัญยิ่งอีกส่วนหนึ่งในการทรงงาน เช่น การนำ “น้ำดีขับไล่ น้ำเสีย” หรือการเจือจางน้ำเสียให้กลายเป็นน้ำดีตามจังหวะขึ้นลงของน้ำตามธรรมชาติหรือการใช้ผักตบชวาซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติให้ดูดซับสิ่งสกปรกที่ปนเปื้อนอยู่ในน้ำให้บรรเทาลง

สำหรับการพัฒนาแหล่งน้ำและการอนุรักษ์ป่า จำเป็นที่จะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้นำทฤษฎีการพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ โดยใช้ความรู้เบื้องต้นทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาเป็นหลักในการดำเนินการ อันได้แก่บริเวณที่มีแหล่งน้ำ และบริเวณที่ไม่มีแหล่งน้ำ โดยในบริเวณที่มีน้ำ ได้มีพระราชดำริส ความตอนหนึ่งว่า

“...ควรสำรวจแหล่งน้ำเพื่อพิจารณาสร้างฝายขนาดเล็กปิดกั้นร่องน้ำ ในเขตต้นน้ำลำธาร ทั้งนี้เพื่อแผ่กระจายความชุ่มชื้นออกไปให้กว้างขวาง อันจะช่วยฟื้นฟูในบริเวณที่สูงให้สมบูรณ์ขึ้น บริเวณดังกล่าวจะได้กลายเป็นภูเขาป่าในอนาคต...”

สำหรับพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งน้ำเพื่อฟื้นฟูป่าไม้ในบริเวณภูเขาเสื่อมโทรม ได้มีพระราชดำริส ความตอนหนึ่งว่า

“...ให้พิจารณาส่งน้ำขึ้นไปยังจุดที่สูงที่สุดเท่าที่จะดำเนินการได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถจ่ายน้ำลงไปหล่อเลี้ยงกล้าไม้อ่อนที่ปลูกทดแทนไว้บนภูเขาได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งซึ่งกล้าไม้มักมีอัตราการสูญเสียค่อนข้างสูง เมื่อกล้าไม้เจริญเติบโตพอสมควร จนสามารถทนทานต่อสภาวะแห้งแล้งได้แล้ว ในอนาคตภูเขาในบริเวณดังกล่าวก็จะคืนสภาพเดิมเป็นภูเขาป่าที่จะมีความชุ่มชื้นพอสมควร ตลอดจนจะช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในตอนล่างไม่ให้เกิดกลายเป็นดินแห้งแล้ง...”

จากแนวพระราชดำริสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์อย่างเด่นชัดถึงพระอัจฉริยภาพและพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรชาวไทย โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริล้วนมีเป้าหมายไปสู่การสร้างคามอยู่ดีมีสุขของคนไทย ภายใต้กระบวนการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตั้งอยู่บนความพอเหมาะพอควร สมดุล ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความเติบโตอย่างยั่งยืนและมั่นคง ดังพระราชดำริส ตอนหนึ่งความว่า

“...การเข้าใจถึงสถานการณ์ของผู้ที่เราจะช่วยเหลือนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม จะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลดีที่สุด เพราะฉะนั้น ในการช่วยเหลือแต่ละครั้ง แต่ละกรณีจำเป็นที่เราจะพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็นก่อน และต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เราจะช่วยเหลือ ให้เข้าใจด้วยว่า เขาอยู่ในฐานะอย่างไร สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างไร เพียงใด อีกประการหนึ่ง ในการช่วยเหลือนั้น ควรยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเหลือเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป...”

หลักการทรงงานในลักษณะ: ขององค์รวม

สุเมธ ตันติเวชกุล*

ความสำเร็จแห่งการพัฒนาประเทศไทย ตลอดระยะเวลา ๖๐ ปีที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเปี่ยมประดุจแสงสว่างซึ่งคอยช่วย ชี้นำทางให้เกิดการพัฒนาประเทศขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีความจริงจังและต่อเนื่องมา เป็นลำดับ พระองค์ทรงอุทิศพระวรกายและพระสติปัญญาบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ นานัปการด้วยพระราชวิริยะอุตสาหะ ซึ่งล้วนแต่ได้นำประโยชน์สุขมาสู่ประชาชน ชาวไทยทั้งชาติ อันเป็นไปตามพระราชปณิธานในพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า

**เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่ง
มหาชนชาวสยาม**

* เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

หลักการทรงงานในการพัฒนาประเทศ...

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ พระองค์ได้เสด็จฯ ไปยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ทำให้ได้ทรงรับทราบปัญหาพื้นฐานของเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนา ซึ่งเน้นให้ประชาชนสามารถช่วยตัวเองหรือพึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นรูปแบบของการพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยทรงยึดหลัก ดังนี้

๑. การพัฒนาต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของสังคมไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...การจะพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างให้เจริญขึ้นนั้น จะต้องสร้างขึ้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อนทั้งสิ้น ถ้าพื้นฐานไม่ดีหรือคลอนแคลนบกพร่องแล้วที่จะเพิ่มเติมเสริมต่อให้เจริญดีขึ้นไปอีกนั้น ยากหนักที่จะทำได้ จึงควรเข้าใจให้แจ้งชัดว่า นอกจากจะมุ่งสร้างความเจริญแล้ว ยังจะต้องพยายามรักษาพื้นฐานให้มั่นคงไม่บกพร่องพร้อม ๆ กันด้วย...”

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ จึงเป็นการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปเป็นขั้นเป็นตอน โดยการเริ่มต้นด้วยการสร้างฐานรากของประชาชนให้มั่นคง ด้วยการทำให้ประชาชนพอมีพอกินพอใช้เสียก่อน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถพึ่งตนเองได้ของประชาชน

๒. การพัฒนาต้องตั้งอยู่บนหลักของภูมิสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดถือสภาพความเป็นจริงของภูมิประเทศและสังคมวิทยาเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่พัฒนาเป็นหลัก ทรงเห็นว่า จะพัฒนาอะไรหรือจะทำการอะไรนั้นขอให้ยึดหลักสำคัญคือ **ให้สอดคล้องกับภูมิสังคม**

ภูมิสังคมนั้นคือ จะทำอะไรก็ตาม ต้องคำนึงถึง ๒ สิ่งด้วยกัน สิ่งแรก คือ ภูมิเป็นลักษณะของภูมิประเทศ ซึ่งก็คือสภาพแวดล้อม ลักษณะธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวเรา สิ่งที่สองที่อาจจะมีสำคัญยิ่งกว่าหรือว่าเทียบเท่ากับคำแรกก็คือ **สังคม** โดยจะต้องคำนึงถึงสังคมของคนในพื้นที่นั้น เพราะคนในสังคมหนึ่งๆ จะตัดสินใจไปตามวัฒนธรรม ค่านิยมทางสังคม สิ่งแวดล้อม ประเพณี การอบรมที่บ่มฝังมา เช่นคนที่อยู่ทางเหนืออยู่ทางใต้ เหตุการณ์หนึ่งที่เผชิญอยู่นั้นก็อาจจะตัดสินใจไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นในการพัฒนาให้คำนึงถึง ๒ สิ่งนี้อยู่ตลอดเวลา อย่าไปเปลี่ยนแปลงแปรสภาพหรือทำให้ความเป็นมนุษย์หรือภูมิประเทศตรงนั้นได้เสียไป ซึ่งต้องยึดเป็นหลักการสำคัญ

๓. ทรงยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนและการได้รับการยอมรับ

ทรงเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น ในการจัดทำโครงการ จึงมีขั้นตอนสำคัญที่เรียกว่า **ประชาพิจารณ์** ได้แก่

๓.๑ การดำเนินการ **เน้นกระบวนการประชาพิจารณ์ตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการ** โดยการศึกษาข้อมูลพื้นที่และนำมาวางแผนให้ความช่วยเหลือและประชาสัมพันธ์ มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม

๓.๒ การแก้ไขปัญหา เน้นการรอมชอมในการเจรจาต่อรอง

๓.๓ ยึดหลักประชาชนทุกคนต้องได้รับประโยชน์จากโครงการสาธารณะ และคนส่วนใหญ่ต้องดูแลช่วยเหลือคนส่วนน้อย ในการดำเนินการจึงเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจและเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกหาทางออกของตนเอง มีการตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการที่มาจากคนกลาง

๔. ทรงยึดหลักความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...ขาดทุนคือกำไร Our loss is our gain...การเสียคือการได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นกำไรอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งนับเป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างครบวงจร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมุ่งเน้นให้ประชาชนชาวไทยอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติ เพราะทรงตระหนักดีว่าประเทศไทยนั้นเป็นประเทศเกษตรกรรมโดยพื้นฐาน ประชาชนที่ประกอบอาชีพการเกษตรต้องอาศัยธรรมชาติในการทำมาหากิน จึงจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุดและไม่ทำลายธรรมชาติ โดยต้องมีการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และมีการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างถูกต้อง ได้แก่

การบริหารจัดการน้ำและป่าไม้ จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการขยายตัวของอุตสาหกรรม ทำให้น้ำถูกนำมาใช้อุปโภคบริโภคมากขึ้น ผนวกกับการใช้น้ำแบบไร้ประสิทธิภาพ ทำให้สถานการณ์เกี่ยวกับน้ำในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นเป็นอันมาก ทั้งในด้านการขาดแคลนน้ำตามท้องที่ต่างๆ ทั่วประเทศในฤดูแล้ง และภาวะน้ำท่วมในฤดูฝน สร้างความเสียหายแก่พืชผลและชุมชนในหลายท้องที่เป็นประจำทุกปี ตลอดจนการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทำให้คุณภาพน้ำตามแหล่งน้ำของชุมชนเมืองใหญ่ๆ เสียไปไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ เหล่านี้ทำให้เกิดอันตรายหรือเกิดความเสียหายต่อบุคคล สัตว์ พืช และทรัพย์สินต่างๆ ของส่วนรวมทุกปี

นอกจากนั้นได้มีการทำลายป่าไม้ โดยเฉพาะบริเวณป่าต้นน้ำลำธาร ซึ่งจากข้อมูลของสำนักจัดการและฟื้นฟูพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ปี ๒๕๕๖ ระบุว่า พื้นที่ป่าไม้ของ

ประเทศไทยลดลงจาก ๑๗๑ ล้านไร่ ในปี ๒๕๐๔ เหลือ ๑๐๖ ล้านไร่ (ร้อยละ ๓๓ ของพื้นที่ประเทศ) ในปี ๒๕๔๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเข้าพระราชหฤทัยอย่างถ่องแท้ ในปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และทรงคิดวางโครงการพัฒนาพลังงานจากน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเริ่มจากจุดแรก คือ **น้ำฝน** ได้พระราชทานพระราชดำริแก้ไขปัญหาน้ำแล้ง โดยการสร้างฝนเทียม ซึ่งเราทุกคนรู้จักกันดีว่าฝนหลวง เพื่อเพิ่มเติมน้ำให้แก่แผ่นดิน

นอกจากนั้นยัง ทรงหาวิธีเก็บกักน้ำในพื้นที่สูง โดยทำฝนเก็บกักน้ำขนาดเล็กตามแนวร่องหุบเขา (Check Dam) ให้เต็มภูเขา พระองค์ทรงนำแนวพระราชดำริมาจากชาวเขา โดยเมื่อน้ำไหลเขาจะลงมา ชาวเขาจะเอาก้อนหินโยนขวางลำธารไว้ทำเป็นฝนเล็กๆ กันได้บ้าง รั่วบ้าง ก็ปรับปรุงโดยใช้เทคโนโลยีเพิ่มนิดหน่อย คือแทนที่จะเอาหินโยนเฉยๆ ก็ทำเป็นระบบเขื่อน ขึ้นมาเอาไม้ไผ่ปัก เอาหินทาบ ทำอย่างนี้ เป็นร้อย

เป็นพื้นที่ให้เติมภูเขา ผลปรากฏว่าเมื่อฝนตกลงมา น้ำถูกขังอยู่ในฝายและค่อยๆ ซึมออกมาข้างๆ เหมือนให้น้ำเกลือสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่อยู่ประมาณ ๓-๔ เดือน เมล็ดพืชที่ฝังตัวอยู่ก็งอกขึ้นมาเรื่อยๆ จนกระทั่งเขียวชะอุ่มกลายเป็นระบบกันไฟเปียก (Wet Fire Break) ๗-๘ ปีถัดมาป่าไม้ก็เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อดินชุ่มชื้นก็ส่งผลให้ป่าองกวมเจริญเติบโตและเมื่อป่าอุดมสมบูรณ์ก็จะเกิดปรากฏการณ์น้ำฝนตกต้องตามฤดูกาล

ฝายกักเก็บน้ำต่างๆ เหล่านี้ มีกระจายอยู่ทั่วไปในที่สูงและน้ำที่เอ่อล้นฝายลงมาตามแรงโน้มถ่วง จะไหลลงมากักเก็บน้ำอยู่ในอ่างเก็บน้ำกลางภูเขา เพื่อใช้ปลูกป่าเศรษฐกิจ ไม้ผล ไม้ดอก ไม้อุตสาหกรรม ฯลฯ

จากนั้นน้ำจะไหลมาดินเขาซึ่งก็จะถูกกักเก็บในเขื่อนก่อนจะถูกปล่อยผ่านพื้นที่เกษตรกรรมที่ขาดแคลนน้ำและนำไปใช้ในการเพาะปลูกพืชผัก ไม้ผล ตลอดจนเป็นประโยชน์ในด้านการประมง การเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ เพื่อผลิตอาหารให้แก่คนในท้องถิ่นและเป็นน้ำอุปโภคบริโภคในชุมชน

ทรงแก้ปัญหาบ้านท่วม

ในกรณีที่น้ำที่ถูกกักเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่หรือเขื่อนมีปริมาณน้ำที่มากเกินไปจนความจำเป็นก็จะล้นสันเขื่อนลงสู่ที่ราบลุ่ม ซึ่งหากมีปริมาณมากจนทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมจึงได้พระราชทานพระราชดำริ “ผันน้ำ” ที่มีปริมาณมากให้ระบายสู่พื้นที่ที่มีน้ำน้อยกว่าให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยขุดคลองเชื่อมต่อกันระหว่างแม่น้ำสายที่มีปัญหาน้ำท่วมกับลำน้ำสายอื่นๆ เพื่อระบายน้ำที่มีมากออกไปสู่พื้นที่ลุ่ม ขณะเดียวกัน เมื่อพื้นที่ลุ่มมีปริมาณน้ำมากผนวกกับน้ำทะเลมีระดับสูงขึ้น ซึ่งหากเกิดปรากฏการณ์แบบนี้พร้อมกันปริมาณน้ำจากแผ่นดินไม่สามารถไหลออกทะเลได้ ก็จะเกิดน้ำท่วมในที่ราบลุ่ม อันได้แก่พื้นที่แถบกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตลอดจนพื้นที่ราบลุ่มตอนกลางและตอนใต้ จะทรงหาวิธีระบายน้ำส่วนเกินออกจากที่ลุ่มและป้องกันน้ำท่วมในที่ลุ่มพร้อมๆ กัน เป็นวิธีที่ทรงเรียกว่า “แก้มลิง” โดยการขุดลอก คลอง คูต่างๆ ที่ดินเงินให้น้ำสามารถไหลได้สะดวก และสร้างบ่อพักน้ำเพื่อให้ น้ำที่ไหลมานี้มาพักอยู่ในบ่อก่อน เมื่อระดับน้ำทะเลลดต่ำลงจึงค่อยๆ ทอย ระบายออกใช้ประโยชน์ออกไปที่หลัง

โครงการบำบัดน้ำเสียโดยใช้หลักการธรรมชาติ

นอกจากนี้ น้ำที่ไม่ต้องการหรือผ่านการใช้สอยจนสกปรกแล้ว ก่อนที่จะถูกปล่อยลงสู่ลำธารก่อนมลพิษแก๊สแวนด์ล่อม ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่ชีวิตเป็นอันตรายต่อระบบนิเวศและทำลายชีวิตสัตว์น้ำ ทรงมีความคิดที่จะบำบัดน้ำเสียให้กลับมาเป็นน้ำดีโดยไม่ก่ออันตรายต่อสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะไหลคืนสู่แม่น้ำ ทะเล หรือมหาสมุทร จึงทำให้เกิดโครงการบำบัดน้ำเสียโดยใช้หลักทางธรรมชาติ ได้แก่ การใช้น้ำดีไล่น้ำเสีย หรือการใช้เครื่องกรองน้ำธรรมชาติ โดยการใช้วัชพืช อันได้แก่ ผักตบชวา และพืชอื่นๆ มาทำหน้าที่ยูดซับความสกปรกและสารพิษ หรือการเติมออกซิเจนให้แก่ น้ำหรือการใช้ปลาขยาดเล่นบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

ใช้น้ำแก้ปัญหาดิน

ทรงใช้น้ำเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นแก่ดินและใช้น้ำในการแก้ปัญหาดินที่ขาดคุณภาพ เช่น เป็นตัวชะล้างและควบคุมปฏิกิริยาของดินเปรี้ยวหรือดินพรุ เพื่อให้ดินดังกล่าวสามารถเพาะปลูกได้ ทรงแนะนำการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงดินที่เสื่อมโทรมให้สามารถเพาะปลูกและเพิ่มผลผลิตพืชอันเป็นอาหารของประชากรในประเทศ

ทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับน้ำเพื่อการเกษตร

การพัฒนา “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” สำหรับเกษตรกร มีการปฏิบัติตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน คือ จำนวน ๓๐% ใช้สร้างสระเก็บน้ำ จำนวน ๓๐% ใช้ในการปลูกข้าวและอีกจำนวน ๓๐% ใช้เป็นพื้นที่พัฒนาการเกษตรในการปลูกพืชไร่ จำนวน ๑๐% ใช้เป็นพื้นที่อยู่อาศัย คั้น กู คลองและอื่นๆ โดยมีขั้นตอนการผลิตประกอบด้วย ๓ ชั้น คือ ชั้นที่ ๑ ผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ในระดับชีวิตที่ประหยัด ทั้งนี้ต้องมีควมสามัคคีในท้องถิ่น ชั้นที่ ๒ รวมกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนา และชั้นที่ ๓ ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการทำธุรกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ทุกฝ่ายจะต้องได้รับประโยชน์

“ทฤษฎีใหม่” ชั้นที่ ๑ เน้นการสร้างควมมั่นคงด้านอาหารให้แก่ ครอบครัว และเพิ่มรายได้ด้วยการลดรายจ่าย ส่วน ชั้นที่ ๒ และ ชั้นที่ ๓ เน้นการรวมกลุ่ม/การสร้างเครือข่าย เพื่อทำการผลิต การแปรรูป การตลาด การให้บริการ ฯลฯ รวมทั้งการติดต่อกับองค์กรภายนอกเพื่อทำธุรกิจ “ธุรกิจชุมชน” จึงหมายถึง

“ทฤษฎีใหม่” ชั้นที่ ๒ และชั้นที่ ๓ ซึ่งประกอบด้วยภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ

การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงสำหรับเกษตรกร จึงเป็นการใช้ “คน” เป็นเป้าหมายและเน้น “การพัฒนาแบบองค์รวม” หรือ “การพัฒนาอย่างบูรณาการ”

การบริหารจัดการแบบองค์รวม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานแบบบูรณาการตามแนวพระราชดำริ เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ สำหรับเกษตรกร (One Stop Services for Farmers) เป็นมิติใหม่ของการบริหารงาน ซึ่งนำเอาแผนงานกิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ มาประสานกันให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกร

มากที่สุด โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานศูนย์ศึกษาการพัฒนา จำนวน ๖ ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส ศูนย์ศึกษาพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จังหวัดจันทบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จังหวัดสกลนคร ศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยทรายฯ จังหวัดเพชรบุรี กระจายอยู่ในภาคต่างๆ ทั้ง ๔ ภาค

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นการทำงานแบบบูรณาการ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประสานความร่วมมือ นับตั้งแต่การร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ร่วมกันกำหนดแผนงาน ร่วมกันปฏิบัติและร่วมกันประเมินผลการทำงาน และมีการศึกษา ทดลอง สาธิต ให้เกษตรกรได้เห็นถึงความสำเร็จ

วิธีการเช่นนี้ เป็นการอำนวยความสะดวกแก่เกษตรกร เป็นการประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่

สามารถขอรับบริการตั้งแต่พื้นที่ด้านการเกษตร ด้านการจัดหน้า เมล็ดพันธุ์พืช การตลาดและอื่นๆ ที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการฝึกอบรม โดยเสียเวลาเพียงครั้งเดียว ณ ที่แห่งเดียว ประชาชนเข้ามาใช้บริการและสามารถติดต่อได้ทั้งกรมชลประทาน กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร งานอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอื่นๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังมีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เมื่อผู้สนใจเข้าไปศึกษาดูงานก็จะมีให้ดูได้ทุกเรื่อง เกษตรกรจะได้รับความรู้รอบด้าน สะดวก รวดเร็ว เปรียบเสมือนศูนย์ทรัพยากรปัญญา ที่รวบรวมสรรพวิชาการในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิต ซึ่งนำไปสู่การได้รับประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเป็นสถานที่ที่ข้าราชการต่างหน่วยงานได้เข้ามาฝึกและเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เกิดความสามัคคีธรรม ได้รู้จักการ รู้ รัก สามัคคี ดังพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๑ ความตอนหนึ่งว่า

“...อันนี้ก็ประโยชน์อย่างหนึ่งที่จะได้จากกิจการศูนย์ศึกษาการพัฒนาคือ เป็นการทำอะไหล่ของฝ่ายหนึ่ง และทำให้ฝ่ายอื่นได้เข้าใจว่าคนอื่นเขาทำอะไรรกัน เรียกว่า เป็นการทำให้เจ้าหน้าที่ด้านพัฒนาได้มีการร่วมมือสอดคล้องกัน...”

บทสรุป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระปรีชาสามารถสูงยิ่งในด้านการบริหาร ดังเห็นได้จากการที่ทรงใช้กระบวนการวิธีต่างๆ ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการทรงงานในลักษณะขององค์รวม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีกระแสพระราชดำรัสแก่พสกนิกรในโอกาสต่างๆ ถึงการเป็นนักบริหารหรือการทำงานใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องมีความเพียร มีความสามัคคี รู้จักบริหารเวลา ยึดมั่นในความดี ซื่อสัตย์สุจริตและเอาใจใส่ในหน้าที่ของตน ซึ่งการประพฤติปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาท ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่ การงานและการดำรงชีวิตด้วยความผาสุกตลอดไป

ในความทรงจำ

ต้นแบบของการฟื้นฟูป่า

ถ้าจะถามถึงเรื่องการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ ต้นแบบแห่งแรกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ ตั้งแต่วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ ให้ศึกษาทดลองและจัดทำเป็นต้นแบบในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารก็คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักการทรงงานในลักษณะขององค์รวมได้เป็นอย่างดี ผู้ที่จะเล่าเรื่องราวในอดีต ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องและเริ่มก่อตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ มาตั้งแต่เริ่มแรกก็คือ คุณสม พจนารถ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปัจจุบันท่านเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ก็ยังคงเป็นที่ปรึกษาให้แก่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ มาจนถึงปัจจุบัน ขณะนี้ท่านพำนักอยู่ที่ หมู่บ้านสวนนนทรี อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ คณะกองบรรณาธิการได้เข้าไปเรียนสัมภาษณ์เรื่องราวต่างๆ ตั้งแต่ความเป็นมาและแนวพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้รับทราบ ซึ่งมีคุณค่าควรแก่การจดจำยิ่งนัก

สม พจนารถ

อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

▲ สภาพป่าภายในศูนย์ฯ

วันนั้นเป็นวันจันทร์ช่วงเย็น อากาศกำลังสบายคณะกองบรรณาธิการได้ไปพบ คุณศม ที่บ้านพัก เมื่อพบกับคณะกองบรรณาธิการ ท่านยิ้มแย้มแจ่มใส และทักทายอย่างเป็นกันเองและไม่รอช้าที่จะให้สัมภาษณ์ในทันทีเช่นกัน ดังนั้นคณะกองบรรณาธิการจึงไม่รอช้าและขอให้ท่านได้เล่าถึงจุดเริ่มต้นในการเข้ามาทำงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ว่า มีความเป็นมาอย่างไร

“เมื่อปี ๒๕๒๖ ขณะนั้นผมเป็นหัวหน้าศูนย์ค้น-คว้าและจัดรูปที่ดินภาคตอน จังหวัดขอนแก่น ได้มีผู้บังคับบัญชาระดับกลางวิฑูญแจ้ไปว่า ให้มาทำงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เดินทางมาทันที แล้วคำสั่งจะตามมาทีหลัง ผมก็เดินทางมาพบกับผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ เรียนให้ท่านทราบว่ทางกรมฯ ได้มีคำสั่งทำนองนี้ ก็ได้เข้าไปดูพื้นที่และได้รับแจ้งมาว่าให้ไปทำหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตอนนั้น

▲ อ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ที่ ๑

ในสภาพของพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นต้นน้ำ ซึ่งค่อนข้างจะเสื่อมโทรมมาก ตอนบนอาจจะ มีต้นไม้อยู่บ้าง ประเภทไม้เบญจพรรณ ตอนกลางๆ จะมีลักษณะเป็นป่าแพะและเส้นทางคมนาคมที่เข้าไปไม่ถึงทั่วพื้นที่ มีอ่างของ รพช. สร้างไว้ปลายพื้นที่อีกแห่งหนึ่ง อยู่น่าประมาณ ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร

ตอนนั้นกรมชลประทานได้ให้โครงการแม่วงเข้าไปดำเนินการจัดหาหน้า โดยสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ที่ ๑ และต่อมากัทำอ่างที่ ๒ อันนี้ตรงกับพระราชดำริที่ในหลวงพระราชทานว่า **การที่จะบูรณะหรือฟื้นฟูสภาพป่า ขั้นตอนแรกต้องเอาหน้าเข้ามาก่อน** มีรับสั่งให้กรมชลประทานดำเนินการสร้างไว้แห่งแรก ๒๕๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร อ่างที่ ๒ มีความจุประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เนื่องจากว่าเป็นพื้นที่ต้นน้ำขนาดเล็ก เพราะฉะนั้น แหล่งน้ำที่เข้ามา ผมหมายถึงพื้นที่รับน้ำ อาจจะแคบเกินไป และก็ไมพอ มีพระราชดำริว่า **เราหน้าจะผันน้ำจากห้วยแม่ลาย จากอีกกลุ่มหนึ่งที่เหลือใช้และมีรับสั่งอย่างชัดเจนว่า ต้องเหลือใช้** จึงได้มีการวางท่อผันน้ำลงมาที่ศูนย์ฯ ระยะทางประมาณ ๗ กิโลเมตร เป็นท่อคอนกรีตขนาด ๓๐ เซนติเมตร น้ำที่ได้จากแม่ลายนี้ก็คือ ในตอนที่เก็บเกี่ยวข้าวแล้วช่วงหนึ่ง กับอีกช่วงก็คือ หลังจากที่เก็บเกี่ยวพืชครั้งที่ ๒

จากนั้น ยังได้มีพระราชดำริว่า **เราต้องแบ่งปันไปให้พื้นที่บางส่วนด้วย** ก็ได้แบ่งครึ่งหนึ่งไปให้ห้วยขมิ้น ส่วนหนึ่งก็นำมาลงที่ห้วยฮ่องไคร้ ๑ ผมอยากจะเรียนว่าจุดนี้ เป็นต้นแบบอันหนึ่งที่สามารผผันน้ำโดยเชื่อมลุ่มน้ำกันได้ในลักษณะที่การใช้หน้าเป็นแนวทางในรูปของการประนีประนอม คือ เราไม่ได้แย่งเขา เพียงแต่เราขอส่วนที่เหลือ เหลือจากเขาในยามที่เขาไม่ใช้ ซึ่งน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทางกรมชลประทานได้นำมาพิจารณาเชื่อมลุ่มน้ำขนาดใหญ่ คือ ลุ่มน้ำแม่กลอง ที่เราชักน้ำเป็นคลองใหญ่มาแล้ว ทาง (คลอง) มหาสวัสดิ์ แล้วก็มาทำการประปา นั่นก็แสดงว่าในเมื่อน้ำแม่กลองยังสมบูรณ์ ก็สามารผที่จะขอน้ำในส่วน

ที่เหลือเข้ามาช่วยด้านประปาแทนที่จะใช้จากแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างเดียว การดำเนินการนั้นก็เป็นในลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัย

ดังนั้น น้ำที่นำมาใช้ในศูนย์ฯ ก่อนข้างกระเหม็ดกระแหม่ เพราะว่าเราต้องใช้ทุกหยดให้เกิดประโยชน์ที่สุด ในขั้นตอนแรกก็คือ น้ำจากอ่างห้วยฮ่องไคร้ ๑ เราต้องใช้ในลักษณะที่ปล่อยลงมาในพื้นที่เพื่อพัฒนาป่าไม้ ด้วยระบบชลประทาน ในลักษณะที่ให้อ้อยๆ ไหลอวบเอิบ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีรับสั่งว่า **วัดอุอุปถัมภ์ที่เอามาใช้น้ำจะเป็นในลักษณะกระบอกไม้ไผ่ก็ได้ หรือถ้าจำเป็นก็อาจจะใช้เป็นท่อพีวีซี โดยปล่อยน้ำค่อยๆ ไหลลงมาจากข้างบนลงมาหาที่ต่ำ** เมื่อพื้นดินชุ่มน้ำแล้วโดยธรรมชาติก็จะเกิดเป็นน้ำท่า หรือที่เราเรียกกันว่า RUN OF เมื่อไหลลงมาแล้ว ก็มีพระราชดำริว่า **เราน่าจะทำฝาย ฝายเล็กๆ ฝายต้นน้ำ** มีการเรียกขานกันหลายแบบว่า ฝายแม้วบ้าง ผมเคยได้ยินมีคนพูดว่า พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า **แบบฝายแม้ว**

แต่ที่ผมได้ยินก็คือว่า เมื่อสร้างฝายแล้ว ก็ให้ทำร่องคูเล็กๆ ลัดเลาะไปตามระดับพื้นที่ ร่องคูพวกนี้เมื่อได้รับน้ำแล้วก็กระจายความชื้นออกไป ๒ ฟาก มีรับสั่งว่า **เหมือนแม้ว เมื่อใช้น้ำลงไปอวบเอิบพื้นที่แล้ว พื้นแผ่นดินในส่วนที่พัฒนาป่าไม้ของชลประทานก็ค่อยสมบูรณ์ขึ้น** หลังจากนั้น เมื่อซึมเหลือลงไปแล้ว ก็จะไปลงที่อ่าง ๓ เป็นอ่างเก็บน้ำ ซึ่งเกิดขึ้นโดยเราตัดถนนผ่านช่องแคบของเขาลูกเนินเตี้ยๆ มันก็เกิดเป็นสภาพอ่างขึ้นมาเล็กๆ ก็สามารถเอามาใช้ในพื้นที่ตอนล่างได้

ในเรื่องของการพัฒนาต้นไม้หรือการปลูกเสริมป่า มีรับสั่งว่า **ให้พยายามใช้ไม้เดิมที่มีอยู่ เพราะว่ามันจะชินกับสภาพเดิมที่เคยมี แล้วการที่จะแพร่กระจายความชื้นนั้น ให้ส่งน้ำจากสันเนินสู่ลำห้วย**

ทางศูนย์ฯ ได้สนองพระราชดำริโดยวางท่อจากอ่างห้วยฮ่องไคร้ ๑ ให้น้ำลัดเลาะไปตามพื้นที่ แล้วค่อยปล่อยลงมา ผลการดำเนินงานเราจะเห็นได้ชัดว่า ป่าค่อยๆ พื้น สมดังที่มีพระราชดำริว่า **ต้องให้ความชื้นจากข้างบนลงไปข้างล่าง**

เมื่อเริ่มแรกของงานพัฒนาพื้นที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้เริ่มต้นจากการหาน้ำให้กับพื้นที่ป่า เพื่อกระจายความชื้น ซึ่งต่อมาได้มีการดำเนินงานด้านอื่นๆ อีกมากมาย ในเรื่องนี้ คุณตม ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า

“จากนั้นได้มีการดำเนินการโดยแบ่งพื้นที่ตามสัดส่วนออกมาเป็นพื้นที่พัฒนาป่าไม้โดยชลประทาน พื้นที่ในการทำพืชสวน และยังแบ่งอีกส่วนหนึ่งสำหรับทำเกษตรกรรมประณีต หรือที่เรียกกันว่า Intensive Farming และก็ยังมีส่วนของงานปศุสัตว์ ในการเสด็จพระราชดำเนินไปแต่ละครั้งก็จะมีพระราชดำริลงมาทุกครั้ง ซึ่งผมเองก็ทราบว่าผู้ใหญ่ใน กปร. หรือว่าเจ้าหน้าที่ที่ติดตามเสด็จไปพร้อมๆ กัน ก็จะมีบันทึกไว้ หลังจากนั้นก็มาประชุมกันว่าใครได้ยื่นพระราชดำริกันว่าอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นบทบทวนแนวพระราชดำริ ที่ถูกต้องอีกครั้ง”

ในการบริหารงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริอย่างไรบ้างและศูนย์ศึกษาการพัฒนาได้ดำเนินการอย่างไร คุณสม ได้กล่าวไว้ว่า

“สำหรับการบริหารศูนย์ฯ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้ทำเป็น จุดเดียว หรือ One Stop Services มีอะไรให้พูดกัน แล้วงานจะเร็วกว่าการใช้ระบบราชการที่เป็นหนังสือ ผมเองก็สนองพระราชดำริ จากที่อยู่มาประมาณ ๘-๙ ปี ก็รู้สึกเราประสบความสำเร็จ สังเกตได้จากการประสานงานในพื้นที่ อาจจะมีการยืมเรื่องวัตถุประสงค์กันบ้าง เพราะว่าเมื่อได้งบประมาณมาก็ใช้คืนกันเป็นลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน การใช้เครื่องจักรก็กำหนดแผนร่วมกัน ในการรับเสด็จรับแขกพระราชอาคันตุกะหรือรับแขกรัฐบาล ก็ดำเนินการร่วมกัน มีรับสั่งว่า **ศูนย์ศึกษาการพัฒนา**นั้น **ไม่จำเป็นต้องโฆษณา** คือ ถ้าเราทำอะไรไปแล้ว มันจะเป็นลักษณะที่พูดปากต่อปากจากคนที่มาชมเอง

ผลของการศึกษา มีรับสั่งว่า **ให้ประยุกต์ให้ง่าย** เพื่อที่ประชาชนหรือว่าเกษตรกรที่มาเยี่ยมชมจะได้นำไปใช้ อันนี้ผมขอขยายความนิดหนึ่งว่า สมมุติว่าในการศึกษาของศูนย์ฯ นั้นมีประมาณ ๑๐ อย่าง ประชาชนหรือเกษตรกรที่เข้ามาเยี่ยมชมที่อยู่หรือพื้นที่ของเขา อาจจะมี ความแตกต่างกัน เขาอาจจะต้องการวิชาการแต่ไม่เข้ากันก็ให้เลือกเอา อาจจะหยิบไป ๔ อย่าง ๓ อย่าง ๕ อย่างก็แล้วแต่ แล้วก็นำไปใช้ จากผลการติดตาม พบว่า ราษฎรที่อยู่บริเวณรอบศูนย์ฯ ซึ่งเขานำวิชาการที่เราประยุกต์แล้วไปใช้ เขาขยายผลได้ดีมาก ทำให้ผมเข้าใจว่า การที่ชาวบ้านรับฟังความรู้ไปแล้ว นำไปขยายต่อซึ่งกันและกัน น่าจะเป็นสิ่งที่ดี เพราะว่าถ้าเขาฟังทางภาควิชาการ บางทีอาจจะไม่เข้าใจ และวิชาการบางครั้งเราต้องใช้คำภาษาอังกฤษ ซึ่งก็ไม่ทราบเหมือนกัน เพราะว่าเป็นคำศัพท์ เป็นต้นว่า มีโอเดียวายังไง หรือมีคอนเซ็ปต์ยังงัย บางทีราษฎรก็ไม่เข้าใจแต่เขาก็เกรงใจ เขาก็ไม่กล้าถาม แต่ว่าถ้าเกษตรกรเข้า

▲ การปลูกพริกไทยร่วมกับสน ตัวอย่างหนึ่งของการพึ่งพาระหว่างคนกับป่า

มาในศูนย์ฯ ฟังและนำไปถ่ายทอดให้เพื่อนฟังต่อก็จะได้ดี

ในการศึกษาพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ นั้น มีรับสั่งว่า **เป็นการศึกษาเพื่อเป็นลักษณะของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ คือผลของการศึกษา นั้น เราไม่อาจจะกล่าวได้ว่าสำเร็จหรือไม่ แต่เป็นเพียงว่าผลการศึกษานั้นออกมาอย่างไร** ยกตัวอย่างให้ฟังอีกเรื่องหนึ่ง คือ มีรับสั่งให้ผมทดลอง **พื้นที่ริมๆ อ่างเก็บน้ำที่เป็นหินเป็นหินปูน น่าจะลองปลูกข้าวดู** ความจริงทรงทราบแล้วว่า คงดำเนินการได้แต่ไม่สำเร็จ เพราะว่าการที่ให้ข้าวดู ความชื้นโดยผ่านชั้นหินคงเป็นไปไม่ได้ แต่เมื่อทำการทดลอง แล้วก็ไปกราบบังคมทูล ก็รับสั่งว่า **รู้แล้ว รู้แล้วว่าไม่ได้ แต่ว่าต้องการให้รู้ว่าทดลองแล้วนะ แต่มันไม่ได้ผล**

ความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามามีส่วนในการสนองพระราชดำริและนำพระราชดำริไปปฏิบัติเรื่องนี้ คุณสมกล่าวด้วยความสดชื่นว่า

“ในความรู้สึกของผมผมมีความรู้สึกภาคภูมิใจว่า ทุกคนที่เข้าไปมีความทุ่มเทให้กับงาน มีเรื่องที่จะเรียนให้ทราบอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องของราษฎรในตอนนั้น มีการตัดไม้ทำลายป่ากันเยอะ แอบมาเอาไม้ภายในศูนย์ฯ ก็รู้สึกเสียดาย เพราะมูลค่าของไม้มีค่ามาก แต่ว่าเขาจับจ้างจากนายทุนมาตัด เขาได้ผลประโยชน์นิดเดียว วันหนึ่งพบเขาก็ขอให้ทำอะไรเพื่อถวายพระเจ้าอยู่หัว

สักครั้ง เขาบอกว่าได้ เพราะฉะนั้น ได้ขอร้องว่า หยุดตัดไม้เถอะ ระหว่าง เราพัฒนา เราปลูกกับตัด ถ้าตัดแล้ว ปลูกยังงี้ก็ไม่ทัน เขาก็หยุด ผมมีความ ยินดีว่าเขาถวายความจงรักภักดีแต่ พระเจ้าอยู่หัว จากตรงนั้นผมว่ามีส่วนทำให้ สภาพของศูนย์ฯ เปลี่ยนแปลงไปเยอะ ในทางพัฒนาป่าไม้นั้น ป่าเต็งรังค่อยๆ หายไปป่าเบญจพรรณคือปลานเข้ามา เราสังเกตได้จากวงจรชีวิตตามธรรมชาติ ก็คือว่า เมื่อป่าฟื้นขึ้นมา ก็มีน้ำ สัตว์ ครึ่งบกครึ่งน้ำ จากนั้น ก็จะมีงู มีงูก็ต้องมีนก แล้วก็มีสัตว์อื่นประกอบกันมา เป็นวงจรธรรมชาติ ในปัจจุบันนอกจาก มีงานดูแลรักษาสัตว์ป่าแล้ว เขาก็เอานกยูงมาเลี้ยงกัน พวกเราก็พบว่ามันมีนกยูงป่า เข้ามาทำทายนกยูงในกรง ซึ่งที่แรกผมคิดไม่ถึง ผมคิดว่าคงเป็นนกที่

เขาเอามาเลี้ยงแล้วปล่อยนอกกรง ซึ่งไม่ใช่

ผมทำงานถวาย ตั้งแต่วันที่ผมยื่นตรวจงานอยู่ที่ขอนแก่น เพราะว่า มีคำสั่งไปว่าให้มาทำงาน ผมลุกจากที่นั่นทันที ขณะทีที่นั่นระบบบริหารและธุรการสมบูรณ์แล้ว ผมพอมายู่ที่นี่ ผมต้องทำเอง ต้องจดค่าแรงงานเอง ผมมีคนงานอยู่ ๘ คน ต้องทำใบขอค่าจ้างเอง อะไรเอง แต่ว่าเราก็ต้องทำ เราตั้งใจ เราตั้งใจจะทำ ผมว่าคนที่มีโอกาสทำงานถวาย ผมว่า โชคดี โชคดีเพราะฉะนั้น ก็ควรมีความตั้งใจที่จะทำงานถวายงานตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานลงมา ทุกครั้งที่ผมเข้าไปในศูนย์ฯ ระยะเวลาๆ ผมก็ไปบ้าง ก็พูดอยู่เสมอว่า การที่เราตั้งใจทำงานถวาย นับว่าเป็นกุศล เพราะฉะนั้นขอให้ตั้งใจ ให้ทำงานตรงไปตรงมาและให้เกิดสัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรม ที่คนอื่นมองเห็นได้

นอกจากนี้ คุณสม ยังได้เล่าถึงการทำงานให้กองบรรณาธิการ ฟังอีกด้วยว่าการทำงานในศูนย์ฯ ไม่มีวันหยุด ซึ่งในเรื่องนี้มีเรื่อง ขำขันว่า

“คนที่ทำงานถวายเป็น อย่างนั้นทุกคน โดยปกติแล้วเราทำงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้ เราจะไม่มีวันหยุด เพราะว่าเมื่อถึงวันหยุดจะมีแขก

รัฐบาลหรือแขกทางในเมืองหลวงจะมากัน เราก็ต้องทำงาน วันหนึ่งผมก็เข้าไปตรวจ เป็นวันเสาร์ก็เดินไปเรื่อยๆ เดินดูความเรียบร้อย ก็มีคณะมา เขานัดหมายมาแต่ว่า เขานัดหมายแบบชนิดว่าพรุ่งนี้มา วันนี้แจ้ง ซึ่งเรื่องคงไม่ถึงเรา เพราะว่าเราอยู่อำเภอ ดอยสะเก็ด ถ้าเขาแจ้งมาทางที่ทุ่งโฮเต็ล บางทีก็ติดต่อได้ บางทีก็ติดต่อไม่ได้ ผมก็เดินไป ก็มีคนเดินลงมา เป็นผู้ใหญ่นั่งรถเป็นแบบโฟร์วิล ปาเจโร่ อะไรพวกนี้ เขาก็บ่นว่า เขามาแล้วไม่เห็นมีใครต้อนรับ ผมก็กราบเรียนว่า เรื่องเป็นยังไงหนังสือคงยัง มาไม่ถึง เขาก็บอกเอาอย่างนี้แล้วกัน ไหนๆ มาแล้ว คุณรู้อะไรบ้างในนี้ ผมก็บอก รู้บ้างเป็นสังเขป ท่านบอกว่า เอาอย่างนี้ก็แล้วกันคุณอธิบายให้ฟัง แล้วเดี๋ยวพาไปดูด้วย

ผมก็อธิบายอะไรต่างๆ ที่เราทราบ อธิบาย ก็ไม่ละเอียด เพราะคณะเขาเร่งก็พาเข้าไปดูงาน พอกลับมาจอดที่หน้าศาลาเขาก็เข้ามาบอกว่า ขอบใจ ตอนจะกลับ ผมได้ยินคนในรถพูดเข้าใจว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เขาบอกว่า ที่นี้เขาดีนะคนเฝ้าเขายังรู้ อะไรมากพอสมควร”

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงบางส่วนของคำสัมภาษณ์และความทรงจำที่ได้ถ่ายทอดจากความรู้สึกและประสบการณ์ ที่คุณสม พจนารถ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้ นำมาถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง ได้รับทราบและนำสิ่งละอันพันละน้อยจากคำสัมภาษณ์ครั้งนี้ น้อมนำแนวทางไปปฏิบัติงานสนองพระราชดำริ ให้ก่อเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนสืบไป

ห้องเที่ยวเชิงพัฒนา

เที่ยวไปชมไป : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน

สมชาย ดิษฐศรี*

จันทบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกที่นับว่ามีความพร้อมในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรม เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของจังหวัดปกคลุมด้วยพื้นที่ป่าไม้ซึ่งสำรวจในปี ๒๕๔๓ เป็นจำนวนเนื้อที่ ๑,๓๕๘,๐๐๐ ไร่ คิดเป็น ๓๔.๒๘% ของพื้นที่จังหวัด และยังเป็นจังหวัดที่มีป้าชายเลนมากที่สุดทางด้านอ่าวไทย โดยยังคงเหลืออยู่ประมาณ ๖๓,๕๕๖ ไร่ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและเกาะเล็กๆ อีกหลายแห่ง กับทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยมาอย่างยาวนาน

ประวัติศาสตร์สำคัญที่ถือว่าเป็นเกียรติยศและเกียรติภูมิของคนจันทบุรี คือ การมีส่วนร่วมกอบกู้แผ่นดินไทยในปี ๒๓๑๐ เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นำกำลังพล ๕๐๐ นาย ฝ่าพายุคลื่นพม่าออกจากกรุงศรีอยุธยาเข้ายึดเมืองจันทน์ เพื่อสะสมเสบียงอาหารและรวบรวมกำลังพล หลังจากใช้เวลา ๕ เดือนเศษ รวบรวมกำลังพลได้ประมาณ ๕,๐๐๐ คน และต่อเรือรบประมาณ ๑๐๐ ลำ ก็ยกทัพเรือเข้าตีพม่าที่เมืองธนบุรี และค่ายโพธิ์สามต้นแตก กอบกู้อิสรภาพให้ชาติได้สำเร็จ และประวัติศาสตร์ที่นับว่านำความปลาบปลื้มเป็นล้นพ้น มาสู่คนเมืองจันทน์อีกครั้งหนึ่งที่ต้องบันทึกไว้ คือ เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๔ ได้พระราชทานพระราชดำริ โดยสรุปว่า

**ให้พิจารณาหาพื้นที่ที่เหมาะสม จัดทำโครงการพัฒนา
ด้านอาชีพการประมงและการเกษตร ในพื้นที่ดิน
ชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรี**

▲ ดอกโกงกางใบเล็ก

▲ กักน้ยาพยามเย็นบริเวณด้านหลังหอพักศูนย์

*นักวิชาการป่าไม้ ๗ ว. หัวหน้างานป่าไม้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบนที่ทะเลสาบสมุทร

และนั่นคือจุดเริ่มต้นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ด้วยภูมิทัศน์แห่งขุนเขา ที่ราบ ชายหาด ท้องทะเล และอ่าวที่ปกคลุมด้วยป่าชายเลนที่สมบูรณ์สวยงาม ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย และมีน้ำใจไมตรี ประกอบกับเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย ด้วยถนนลาดยางที่ราบเรียบเข้าสู่พื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ โดยมีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร ๒๕๐ กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดจันทบุรีเพียง ๓๐ กิโลเมตร ทำให้ในปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ได้กลายเป็นแหล่งศึกษาดูงาน และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงพัฒนาที่ถูกจัดให้อยู่ในลำดับต้นๆ ของจังหวัดจันทบุรี จึงไม่น่าแปลกใจที่ในแต่ละวันได้มีทั้งเกษตรกร นักเรียน นิสิต นักศึกษาและชาวต่างประเทศเข้าไปเยี่ยมชมศึกษาดูงานและพักผ่อนหย่อนใจในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก

สำหรับกิจกรรมที่น่าสนใจ ในการเข้าไปเที่ยวชมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ แบ่งได้เป็นสองส่วน ส่วนแรก คือ การเที่ยวชมในบริเวณพื้นที่รอบๆ ศูนย์ที่สามารถเดินด้วยเท้า หรือขับรถเที่ยวชมในเวลาเพียงครึ่งวันช่วงเช้า หากเดินทางมาเป็นหมู่คณะเล็กๆ ที่ไม่เกิน ๕๐ คน ศูนย์ฯ มีบริการรถพ่วงลากพาเที่ยวชมในเส้นทางที่เป็นวงกลม (Close loop หรือ One way) ส่วนที่สอง

▲ รถพ่วงนำผู้มาเที่ยวชมศึกษาดูงานในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพัฒนา

ในช่วงเวลาบ่าย เหมาะสำหรับผู้ที่ชอบเดินเที่ยวป่าชมนกชมไม้ และขับรถเลียบรินชายฝั่งทะเลบนเส้นทางที่สวยงามที่สุดของภาคตะวันออก เพื่อชมทัศนียภาพ รอบศูนย์ฯ และชมพระอาทิตย์ตกในดอนเนิน รวมถึงกิจกรรมดูหิ่งห้อยในตอนหัวค่ำ แลมาให้อีกกิจกรรมหนึ่ง

กิจกรรมแรก ที่ถือว่าเป็นจุดเด่น หรือไฮไลท์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา อ่าวคุ้งกระเบนฯ คือ การเที่ยวชมป่าชายเลน อ่าวคุ้งกระเบนฯ ปัจจุบันป่าชายเลน อ่าวคุ้งกระเบนมีพื้นที่ประมาณ ๑,๓๐๐ ไร่ เป็นป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์ รมรื่น สวยงาม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้สร้างสะพานทางเดินศึกษาธรรมชาติ วนเวียนเข้าไปในป่าชายเลน เพื่อให้เป็น อุปกรณ์การศึกษาธรรมชาติ (Educational facilities) ที่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าไปเที่ยวชมได้ตลอดเวลา เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ (Nature trail) แห่งนี้ ได้มีการสำรวจและออกแบบอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการสื่อความหมายธรรมชาติ (Nature interpretation) มีระยะทาง ประมาณ ๑,๕๐๐ เมตร ใช้เวลาเที่ยวชม

ที่มีอยู่ในธรรมชาติเปรียบเสมือนกับห้องเรียนกลางแจ้ง หรือพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ ที่มีชีวิต (Living museum) ที่สามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บนเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ป่าชายเลนผืนนี้ ผู้มาเที่ยวชมจะได้เห็นและรู้จักพรรณไม้ป่าชายเลน นานาชนิด จำนวนทั้งสิ้นกว่า ๕๐ ชนิด จากจำนวนชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลนของประเทศไทย ทั้งหมด ๗๔ ชนิด พันธุ์ไม้หลักๆ ได้แก่ โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ลำพู แสม ประสักดอกแดง ประสักดอกขาว โปรงแดง โปรงขาว ตาคุ่มทะเล ฝาดแดง ฝาดขาว ฯลฯ เป็นต้น สิ่งที่เป็นเสน่ห์และทำให้ผู้มาเที่ยวชมประทับใจและสดชื่น จนลืมความเหน็ดเหนื่อยก็คือ ได้พบเห็นและได้ยินเสียงนกนานาชนิดที่ออกหากินในป่าชายเลน รวมทั้งปูชนิดต่างๆ ที่มีสีสันสวยงามโลดแล่นอยู่บนพื้นดินเลนจำนวนมาก โดยเฉพาะ ปูแสมชนิดหนึ่งลำตัวมีสีน้ำเงินมันวาว ก้ามทั้ง ๒ ข้างมีสีแดงสวยงามมาก ชาวบ้านแถบนี้ เรียกว่า “ปูหนุมาน” ทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ จึงตั้งให้อีกชื่อหนึ่งว่า “ปู กปร.” ชาวบ้านจะได้ไม่กล้าจับ แต่สิ่งที่เรียกร้องความสนใจแก่ ผู้มาเที่ยวชมได้เสมอ คือ ลีลาอันสุภาพอ่อนน้อมของปูก้ามดาบหนุ่มที่ลุกขึ้นย่องตัว ใช้ก้ามใหญ่ที่มีอยู่ข้างเดียว นั้น โบก โค้งค้ำหนีปูก้ามดาบสาวอยู่เป็นเวลานานบริเวณปากรูของมัน จนกระทั่งปูก้ามดาบสาวใจอ่อน เจ้าปูหนุ่มก็จะใช้ก้ามใหญ่ของมันประดับประดาปูก้ามดาบสาวลงรูอย่างทะนุถนอม หากไม่มีป่าชายเลนแล้วจะมีโอกาสได้เห็นธรรมชาติที่น่ารักเช่นนี้ หรือเปล่าหนอ

▲ เส้นทางเดินธรรมชาติ

▲ ปูหนุมาน

▲ ป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบน

▲ ปูก้ามดาบ

ประมาณ ๔๕ นาที ผู้เข้าไปเที่ยวชมสามารถศึกษาหาความรู้เรื่องระบบนิเวศป่าชายเลนได้อย่างเป็นระบบ (Formal Teaching Trail) บนศาลาสื่อความหมายที่สร้างขึ้นเป็นระยะๆ รวมทั้งสิ้น ๑๐ ศาลา พร้อมกับเรียนรู้จากตัวอย่างของจริง

ที่อ่าวคุ้งกระเบนนี้ผู้มาเที่ยวชม จะเห็นการปลูกและฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่ที่เสื่อมโทรม และบริเวณหาดเลนเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมากโดยในปี ๒๕๔๗ ที่ผ่านมาทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ร่วมกับราษฎรในพื้นที่และ

บริเวณใกล้เคียง ได้ร่วมกันปลูกต้นไม้โกงกางใบใหญ่ จำนวน ๗,๒๐๐ ต้น เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสที่ทรงมีพระชนมายุ ๗๒ พรรษา ขณะนี้ต้นกล้า โกงกางใบใหญ่นับพันกำลังเจริญเติบโต ขยายเรือนยอดอันเขียวชอุ่ม และแผ่เรือนรากค้าจุนลงสู่พื้นดินเลนอย่างมั่นคงไม่ช้าก็จะได้เติบโตเป็นไม้ใหญ่ ให้หม่อมหลวงกลาทั้งหลายได้มาอาศัยและพึ่งพิงต่อไป

ผู้มาเที่ยวชมเห็นแล้วต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงสนพระราชหฤทัยและทรงห่วงใยใน

สถานภาพป่าชายเลนของประเทศเป็น
อย่างมาก มีกระแสพระราชดำริสบ่อยครั้ง

▲ แปลงปลูกต้นโกงกางเกิดพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ที่ทรงขอคนไทยไม่ให้ทำลายป่าชายเลน
เพื่อให้คนไทยมีอาหารทะเลรับประทาน
อย่างเพียงพอ ดังกระแสพระราชดำริส
ครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน
๒๕๕๗ ณ ศาลาดุสิตดาลัย สวนจิตรลดา
ที่ว่า

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
สอนข้าพเจ้าทั้งนี้ว่า ป่าชายเลน
สำคัญมากต้องเฝ้าดูแล สำคัญต่อ
ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและอ่าวไทย
เพราะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ
ต่าง ๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ขณะที่
มันยังตัวเล็ก สัตว์น้ำเหล่านี้ใช้พื้นที่
ป่าชายเลนเป็นที่วางไข่ และขยายพันธุ์
ถ้าป่าชายเลนถูกทำลายลงหมด ก็
เท่ากับพวกเรทำลายแหล่งผลิตอาหาร
ของมนุษย์ไปด้วย...”

คนไทยทุกคนจึงควรจะร่วมกัน
ถวายความจงรักภักดี และสืบสาน
พระราชปณิธาน โดยการช่วยกันคุ้มครอง
ดูแลรักษา และปลูกต้นไม้ป่าชายเลนให้
มากขึ้น

ในช่วงตอนกลางของเส้นทางเดิน
ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบน
จะผ่านจุดสาธิตการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ
ระบบปิดที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้ง
ยังเกิดความสมดุลของห่วงโซ่อาหาร
ในบ่อเลี้ยงด้วย โดยมีบ่อพักน้ำเสียจาก

บ่อกุ้ง แล้วมีการบำบัดน้ำในบ่อพัก โดยใช้สาหร่ายและหญ้าทะเล ดูดซับอาหารที่
ตกค้างในน้ำเสีย ใช้ปลากินพืชในน้ำเสีย และใช้ปลากินเนื้อในการกำจัดเศษซากอาหาร

◀ เก็บหอยนาบอบริเวณ
หาดเลนอ่าวคุ้งกระเบน

อีกชั้นหนึ่ง และเพิ่มออกซิเจนในน้ำ โดยใช้เครื่องตีน้ำปรับคุณภาพของน้ำให้มีคุณภาพ
ก่อนนำน้ำในบ่อพักนี้กลับไปใช้ เพื่อเลี้ยงกุ้งใหม่อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อออกจากสะพานเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีเส้นทางเชื่อมต่อไปยัง
ป่าชายเลนที่ศูนย์ฯ ได้อนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษเป็นจำนวนเนื้อที่ประมาณ ๑๕ ไร่
และได้จัดทำทางเดินศึกษาธรรมชาติและศาลาสื่อความหมายทำนองเดียวกับทางเดิน
ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบน เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ เรื่องป่าชาย
เลนอย่างเป็นระบบ หลายท่านอาจสงสัยว่า ป่าชายเลนแตกต่างกับป่าชายเลนหรือ
ไม่อย่างไร คำเฉลย คือ สังคมพืชป่าชายเลนต้องมีน้ำทะเลท่วมถึง ส่วนสังคมพืช
ป่าชายเลนขึ้นบริเวณชายฝั่งทะเลเหมือนกัน แต่น้ำทะเลท่วมไม่ถึง ความชุ่มชื้นและ
ปุ๋ยในดินมีน้อย อากาศมีไอเค็ม (Salt Spray) สูง พรรณไม้ส่วนใหญ่เป็นพืชทนเค็ม
(Halophytes) ชนิดพันธุ์ไม้ที่ขึ้นจะแปรผันตามลักษณะดิน ชนิดพันธุ์ไม้ที่ถูกจัดให้
เป็นได้ทั้งไม้ป่าชายเลน และป่าชายเลน เช่น โพทะเล ปอทะเล ดินเป็ดทราย
ดินเป็ดทะเล เตยทะเลหรือลำเจียก หยีทะเล หงอนไก่ทะเล จิกทะเล ฯลฯ เพราะว่า
ชนิดพันธุ์ไม้เหล่านี้ เมื่อน้ำทะเลท่วมถึง (วันที่น้ำทะเลขึ้นสูงสุด) ก็สามารถดำรงชีวิต
อยู่ได้อย่างสบายในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนแห่งนี้ ผู้มาเที่ยวชมจะเห็นต้นยางนา
(*Dipterocarpus alatus*) ที่ทางศูนย์ฯ ได้ปลูกขึ้นเป็นจำนวนมาก เพราะไม้ยางนา

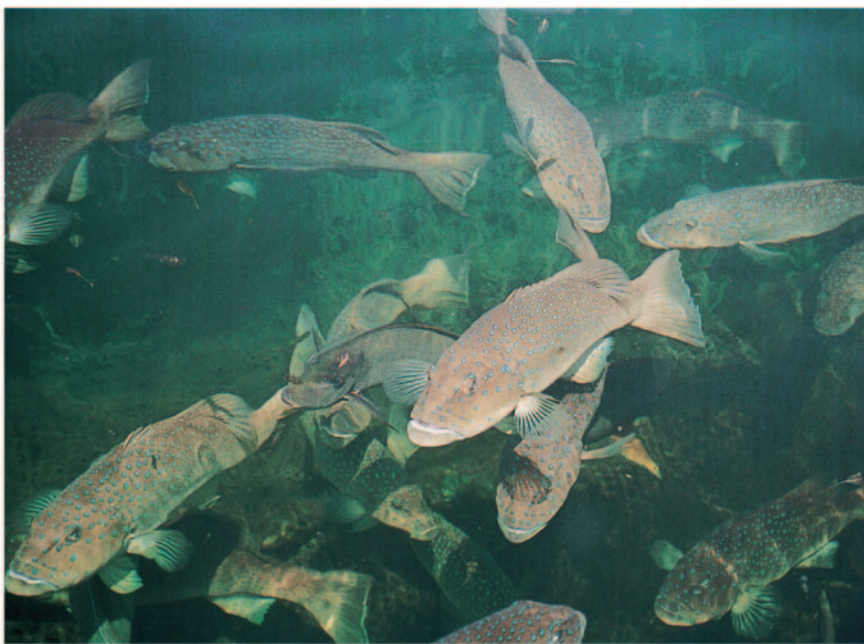

เป็นไม้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยและทรงห่วงใยมากเป็นพิเศษมาเป็นเวลาช้านานแล้ว พระราชดำรัสในปี ๒๕๐๔ สรุปได้ว่า

ในปีหนึ่ง ๆ ประเทศไทยได้มีการตัดฟันไม้ยางนาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เป็นจำนวนมาก หากไม่มีการปลูกทดแทน ปริมาณที่มีอยู่ก็จะลดน้อยลงทุกที จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปลูกไม้ยางนาก่อนอย่างจริงจัง เพื่อให้มีไม้ยางนาไว้ใช้ในอนาคตสืบไป

ไม้ยางนาที่ปลูกในบริเวณศูนย์ฯ แห่งนี้ มีอัตราการรอดตายสูงและเจริญเติบโตดี ช่วงเวลาที่เดินชมพรรณไม้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายหาด เป็นที่น่าเสียดายที่เราจะไม่ได้ยินเสียงหวานๆ ว่าต้นนี้ต้นอะไรคะ ต้นโน้นต้นอะไรจะ ทั้งนี้เพราะว่าทางศูนย์ฯ ได้จัดทำป้ายชื่อพรรณไม้ พร้อมทั้งคำอธิบายลักษณะเด่นและคุณประโยชน์ของไม้ชนิดนั้นๆ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้มาเที่ยวชมเกือบทุกชนิด แต่ที่น่าเสียดายและรู้สึกหดหู่ใจจริงๆ ก็คือ พื้นที่ป่าชายหาดในประเทศไทยถูกบุกรุกทำลายและจับจองพัฒนาเป็นสถานที่ตากอากาศและก่อสร้างที่พัก ในรูปแบบของรีสอร์ทและโรงแรม จนเกือบหมด คงเหลือกระจายเป็นหย่อมๆ ตามชายฝั่งทะเลและตามเกาะต่างๆ ของประเทศไทย จนไม่สามารถประเมินเป็นเนื้อที่ได้เมื่อเทียบกับพื้นที่ป่าประเภทอื่นๆ

พื้นที่ต่อจากป่าชายหาดทางศูนย์ฯ ได้นำพรรณไม้มงคลพระราชทาน ประจำจังหวัด ๗๖ จังหวัด มาปลูกรวบรวมไว้ เพื่อให้ผู้มาเที่ยวชมได้ศึกษาและรู้จัก หลายท่านคงทราบแล้วว่า ดอกไม้ประจำชาติไทย คือ ดอกของต้นราชพฤกษ์ (*Cassia fistula*) แต่ท่านทราบหรือไม่ว่าต้นไม้ประจำ (จังหวัด) กรุงเทพมหานคร คือ ต้นอะไร หลายท่านคงนึกไม่ออก ก็คือ ต้นไทรย้อยใบแหลม (*Ficus benjamina*) นั่นเอง ส่วนไม้ประจำจังหวัดจันทบุรี คือ ต้นจัน หรือจันลูกหอม จันทขาว จัน-อิน (*Diospyros decandra*)

▲ ปลากุดสลาดหรืออุรุรุ

สถานที่ท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ที่เป็นที่น่าสนใจของผู้มาเที่ยวชมจำนวนมากอีกแห่งหนึ่งคือ สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบพระชนมพรรษา หรือเรียกว่า **พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ** ซึ่งเปิดให้เข้าชมฟรี ภายในอาคารมีตู้แสดงพันธุ์สัตว์น้ำที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในอ่าวคุ้งกระเบนและในพื้นที่ชายฝั่งทะเลใกล้เคียง จำนวน ๓๖ ตู้ ภายในตู้ตกแต่งด้วยพรรณไม้ น้ำ ปะการัง และหินทะเลอย่างสวยงาม ปลาเศรษฐกิจที่ผู้มาเที่ยวชมสนใจมากเป็นพิเศษมี ๒ ชนิดคือ **ปลากุดสลาด หรือปลากุดอุรุรุ** เป็นปลาเก่าชนิดหนึ่ง ชอบอยู่ในแหล่งน้ำใส ตามโขดหิน และปะการัง มีสีสรรบนลำตัวเป็นจุดสีฟ้าสวยงาม เป็นปลาที่เนื้ออร่อย ราคาขายตามท้องตลาด กิโลกรัมละ ๕๐๐-๑,๐๐๐ บาท ส่วนอีกชนิดหนึ่งคือ **ปลากะรังหางอ่อน** เป็นปลาเก่าชนิดหนึ่งมีรูปร่างสวยงามไม่แพ้ชนิดแรก เนื้อขาวฟูมีรสชาติอร่อยกว่าชนิดแรกมาก พบตามแนวปะการังที่มีโพรงหรือที่กำบังในทะเลแถบอ่าวไทยทั่วไป ปัจจุบันถูกขึ้นบัญชีให้เป็นสัตว์น้ำใกล้สูญพันธุ์ราคาขาย กิโลกรัมละ ๑,๕๐๐-๓,๐๐๐ บาท ผู้มาเที่ยวชมไม่ควรรับประทานบ่อย เพราะอาจทำให้เป็นโรคชักหน้าไม่ถึงหลังได้ สำหรับตู้ที่ ๓๗ เป็นตู้ที่ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าว

▲ ปลากะรังหางอ่อน

คุ้งกระเบนฯ จัดให้เป็นตู้พิเศษ คือ ตู้ บริจาคเงินเพื่อซื้ออาหารให้สัตว์น้ำ

ด้านหลังของอาคารสถานแสดง พันธุ์สัตว์น้ำฯ เป็นที่ตั้งของหน่วยงาน ปศุสัตว์ ซึ่งมีกิจกรรมที่ทำให้ผู้มาเที่ยวชม ที่เป็นสุภาพบุรุษสนใจเป็นพิเศษ คือ การเลี้ยงกวาง เพื่อตัดเขาอ่อนและการ เลี้ยงแพะนม สืบเนื่องจากความเชื่อว่า เขา กวางอ่อนเป็นยาอายุวัฒนะ นำมา บำบัดความเสื่อมทางเพศได้ จึงเป็นที่ ต้องการของตลาด สำหรับกวางที่ทาง ศูนย์ฯ ทดลองเลี้ยงอยู่เป็นกวางพันธุ์ ลูซ่า (*Cervus timorensis*) กวางเพศผู้ อายุ ๑ ปี จะออกเขาอ่อน (Velvet) เขา กวางอ่อนจะออกทุกๆ ปี เมื่อมัน งอกออกมาเป็นเวลา ๕๐-๖๐ วัน ก็จะถูก ตัดปีละครั้ง อายุตัดเขากวางนานถึง ๑๕-๒๐ ปี เขากวางอบแห้งราคาจำหน่าย กิโลกรัมละ ๑๒,๐๐๐ บาท ตลาดอยู่ ตามร้านขายยาจีนแผนโบราณแถบ เขาวราช

ถ้ากวางตัวผู้พูดได้ เราอาจได้ยิน เสียงเพลงออกมาจากกรงเลี้ยง **“วันใด เขาเขา แล้วเธอจะรู้สึก”** ก็ได้ ส่วน บริเวณที่อยู่ข้างๆ เป็นบริเวณที่เลี้ยง แพะนมพันธุ์ Nanglo - nubian ผสม Saanen Goat เพื่อนำนมแพะที่ผลิตได้ ไปสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กสิรินธร ๖ มีชื่อที่น่าสังเกต คือ พ่อพันธุ์แพะ ๑ ตัว สามารถคุม ตัวเมียได้ถึง ๒๐ ตัว ดังนั้น พ่อพันธุ์ จึงมีราคาค่อนข้างสูงเป็นธรรมดาการเลี้ยง แพะก็ดีไปอย่าง เพราะจะรังแกหรือกลั่น แก้งด้วยวิธีการอันใดมันก็ไม่เคยร้อง เพราะว่ามันเป็นแพะรับบาปนั่นเอง !!

กิจกรรมต่อไปที่จะไปเที่ยวชมเป็น กิจกรรมที่มีความสำคัญต่อเกษตรกรที่มา ศึกษาดูงานทั่วไป และเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริทุกแห่ง คือ งานพัฒนาการเกษตร จากกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวความว่า

“...ความเจริญของประเทศต้องอาศัยความเจริญของ ภาคเกษตรเป็นสำคัญ...”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จึงมุ่งสนองพระราชดำริในเรื่องระบบ เกษตรผสมผสานและเน้นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อลดความเสี่ยงและ มีรายได้ตลอดปีที่สำคัญคือ ให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ ศูนย์ฯ จึงได้ จัดกิจกรรมสาธิตการใช้ประโยชน์ พื้นที่ขนาดเล็กประมาณ ๒.๕ ไร่ และ ๖ ไร่ บริเวณหน้าศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เพื่อทำการเกษตรอย่างผสมผสาน โดยการคัดเลือกพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ชายฝั่งทะเล รวมทั้ง การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อเป็นชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งผู้มาเที่ยวชมจะเห็นแปลงปลูก ผักอนามัยปลอดสารพิษ แปลงปลูกไม้ผลผสมผสานไปกับแปลงปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ที่มีสีสันสวยงาม การปลูกไม้ดอกไม้ประดับนี้ ยังช่วยในการดึงดูดแมลงที่หลงไหลแสงสี และกลิ่น ออกจากแปลงผักอนามัยได้ นอกจากนี้ยังมีการสาธิตการสีข้าวจากโรงสีข้าว ชุมชนการเพาะเห็ดชนิดต่างๆ การผลิตปุ๋ยชีวภาพและการผลิตน้ำกระป๋องจากลูกของ ต้นสำโรง หรือต้นพุทธรักษา (*Scaphium macropodum*) ให้ชมอีกด้วย

กิจกรรมสุดท้ายในช่วงครึ่งวันที่จะไปเที่ยวชมเป็นกิจกรรมด้านประมงที่ น่าสนใจ คือ การสาธิตและเผยแพร่ความรู้ด้านการเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งอยู่ บริเวณใกล้ปากอ่าวคุ้งกระเบน ปลาที่เลี้ยงได้แก่ ปลาเก๋า ปลากระพงขาว ปลากระพง แดงและปลากุตสดลาด ช่วงเวลาที่เจ้าหน้าที่ให้อาหารปลา จะเห็นปลาขึ้นมากินอาหาร ตัวโตๆ จำนวนมากเป็นภาพที่ตื่นตาตื่นใจแก่ผู้เข้าไปเที่ยวชม เห็นแล้วนำมา รับประทานยิ่งนัก มีนำเหล่าผู้มาเยี่ยมเยือนศูนย์ฯ แห่งนี้มักจะพูดติดตลกว่า ที่นี้ อาหารการกินค่อนข้างขัดสนไม่ค่อยมีอะไรรับประทาน นอกจาก กุ้ง หอย ปู ปลาสดๆ ผลไม้ก็มีแต่ทุเรียนหมอนทอง มังคุด ลองกอง สลัดรสอมเปรี้ยวอมหวาน นำเปื้อจ้ง

ในช่วงบ่ายจะเป็นกิจกรรมเที่ยวชมพื้นที่รอบนอกของศูนย์ฯ ที่ประกอบด้วย ธรรมชาติของท้องทะเล ชายหาด และป่าเขาที่สวยงาม และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ **มีชื่อเสียงของจังหวัดจันทบุรี** แห่งแรกที่จะไปเที่ยวชม คือ **เส้นทางเลาะหาดงาม นามคุ้งวิมาน** เป็นเส้นทางเรียบชายฝั่งทะเลที่สวยงามที่สุดในภาคตะวันออก หาดคุ้งวิมาน อยู่ห่างจากศูนย์ฯ ไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๑๓ กิโลเมตร เป็นชายหาดที่มีน้ำ ทะเลใส ชายหาดร่มรื่นด้วยทิวมะพร้าวและต้นหูกวาง เป็นหาดที่ผู้มาเที่ยวชมนิยม มาเล่นน้ำในฤดูที่ปลอดมรสุม ตลอดแนวชายหาดจะเห็นนักท่องเที่ยวเป็นระยะๆ ด้วยความสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แห่งนี้ จึง ทำให้ผู้คนละแวกนี้ไม่มีเวลาว่างงาน จากหาดคุ้งวิมาน ถนนจะตัดผ่านไปตามแนวเขา สูงชันนากับชายหาดมองเห็นทัศนียภาพของอ่าวคุ้งกระเบนและอ่าวคุ้งวิมาน สวยงามยิ่งนัก ถนนเส้นนี้จะลัดเลาะลงจากคุ้งวิมานเลียบบ่ออ่าวคุ้งกระเบน ผ่าน **หมู่บ้าน ประมงเขาหัวแหลม** ที่มีผู้คนทั้งเด็กและผู้ใหญ่มักพากันไปกับผู้มาเที่ยวชมอย่างมี ไมตรีจิต กลับมายังที่ตั้งของศูนย์ฯ เป็นวงรอบได้

← ทางเดินศึกษาธรรมชาติเขาบ่อเตยบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้งกระเบน

อีกหาดหนึ่งที่มีชื่อเสียงไม่แพ้หาดคุ้งวิมาน อยู่ห่างจากศูนย์ฯ เพียง ๕ กิโลเมตร คือ **หาดเจ้าหลาว** เป็นหาดทรายละเอียดสีขาวหม่นทอดตัวเป็นแนวยาวไปจนถึงเขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้งกระเบน หาดแห่งนี้เป็นอีกแห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเล่นน้ำทะเลในยามเย็น เพราะนอกจากเล่นน้ำแล้วยังได้ชมความงามยามพระอาทิตย์ตกอีกด้วย และที่นี่ยังมีบ้านพัก บังกะโล และร้านอาหารทะเลมากมายไว้ให้บริการ หากสนใจอยากออกไปดำผิวน้ำ ชมปะการัง ก็ยังมีเรือท่องเที่ยวบริการ รวมทั้งมีเรือบานานาโบ๊ตให้เช่าอีกด้วย

ถัดจากหาดเจ้าหลาว เส้นทางจะตัดขึ้นเขาเลียบชายฝั่งทะเลไปยัง**เขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้งกระเบน** ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานสนองพระราชดำริในด้านการพิทักษ์รักษาป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ศูนย์ฯ มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งสิ้น ๑๑,๓๗๐ ไร่ หน่วยงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้งกระเบน ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่มีธรรมชาติงดงามเป็นจุดเดียวของศูนย์ฯ

ที่สามารถชมพระอาทิตย์ขึ้นที่สวยงามไม่แพ้ที่ใด สภาพป่าภายในบริเวณพื้นที่ของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้งกระเบน เป็นป่าดิบแล้งผสมป่าเบญจพรรณ ภายในเขตห้ามล่าฯ มีกิจกรรมที่น่าสนใจที่ผู้ไปเที่ยวชมไม่ควรพลาด คือ การเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ “**ย้อนรอยอดีตเมืองลับแล (เขาบ่อเตย)**” เส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีระยะทางประมาณ ๑,๕๐๐ เมตร ความ

ลาดชันประมาณ ๓๕ - ๖๐ องศา ผู้ที่ไปเที่ยวชม จะได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบนิเวศของป่าดิบแล้งและศึกษาพรรณไม้มีค่าชนิดต่างๆ ที่พบเห็นสองข้างทางเดิน และจะได้ฟังเรื่องราวของถ้ำคนแคระ อันเป็นที่มาของตำนานถ้ำปิดเมืองลับแลที่อยู่ด้านล่างของเขาบ่อเตยจากวิทยากรของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งนี้ อีกด้วย

เมื่อลงจากเขาบ่อเตย พร้อมกับกลิ่นอายของความสุขและความรู้ที่ได้จากการมาเที่ยวชม ผสมผสานกับความเมื่อยล้าในช่วงที่แสงสุริยจะลับขอบฟ้า สิ่งหนึ่งที่ผู้มาเที่ยวชมปรารถนา คือ พักแรมในพื้นที่ศูนย์ฯ แห่งนี้ ศูนย์ฯ จึงสนองตอบ โดยจัดบริการห้องพักรับรองที่แสนสะดวกสบายรองรับผู้มาเที่ยวชมได้ถึง ๑๐๐ ท่านต่อคืน แต่มีข้อแม้ว่าจะรับเฉพาะหน่วยงานราชการ หรือคณะที่มา

ประชุมสัมมนา และคณะที่มาศึกษาดูงานเท่านั้น แต่ถ้าต้องการสัมผัสกับธรรมชาติริมหาดทราย และอากาศบริสุทธิ์ ที่คลุกเคล้าด้วยกลิ่นหอมเย็นระรื่นของดอกต้นลำเจียกหรือต้นเตย ปาหนัน (*Pandanus odoratissimus*) ก็สามารถนำเดินที่มาจากนอนเองหรือเช่าเต็นท์ที่ทางศูนย์ฯ จัดไว้บริการ ที่บริเวณสวนรุกขชาติชายหาดแหลมเสด็จก็ได้

เมื่อความมืดและความเงียบสงบเข้ามาปกคลุมเวียงอ่าวอีกครั้งหนึ่ง กิจกรรมสุดท้ายที่มีคุณค่าแก่การเที่ยวชมก่อนที่จะเข้านอนคือ การออกไปเที่ยวชมดูหิ่งห้อยในป่าชายเลนปากคลองวังโตนด บ้านโขมง ตำบลโขมง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ห่างจากที่ตั้งศูนย์ฯ ๑๒ กิโลเมตร ที่นี้ผู้ที่มาเที่ยวชมจะได้นั่งเรือชมหิ่งห้อย พร้อมทั้งได้ฟังเรื่องราวความรักอันยิ่งใหญ่ ของหิ่งห้อยหนุ่มที่กระriebแสงหยอกเย้าหิ่งห้อยสาวที่บินอยู่ด้านล่างหรือคลานตัวมดเต็มอยู่บนพื้นดินพร้อมกับเรื่องราวชีวิตอันรันทนอดของหิ่งห้อยสาว ที่จำต้องเลือกผู้ที่จะมาเป็นพ่อของลูกให้ดีที่สุด เพราะเธอเกิดมามีความรักได้เพียงครั้งเดียว ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น คงจะต้องไปฟังด้วยตนเองจากวิทยากรที่ผ่านการฝึกอบรมมาอย่างดี จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ สำหรับหิ่งห้อยในบริเวณป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบนยังมีชุกชุมพอสมควร แต่ทางศูนย์ฯ ได้สงวนไว้เพื่อการศึกษาและวิจัยเท่านั้น แสงวิบวับวาบวับเรืองรองของหิ่งห้อยยามค่ำคืน ในพื้นที่ศูนย์ฯ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่ดีและสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ ความอุดมสมบูรณ์ของต้นไม้ พืชพรรณธัญญาหาร ตลอดจนระบบนิเวศชายฝั่ง ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แห่งนี้ยังอยู่ในสภาพที่สมดุล

ก่อนจะหลับตาลงในค่ำคืนที่แสนสุข
ณ ศูนย์ฯ แห่งนี้ ท่านคงจะอดรู้สึกปิติ
ยินดี ร่วมกับคนเมืองจันท์ไม่ได้ว่า จังหวัด
จันทบุรีนอกจากว่ารายตัวทรัพยากร
การท่องเที่ยวเกือบครบทุกประเภทแล้ว
ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ให้จัดตั้ง
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริแห่งนี้นี่ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือ
ให้ปวงพสกนิกรชาวไทยได้พ้นทุกข์ยาก
ในการดำรงชีวิตและเป็นสถานที่ท่องเที่ยว
เชิงพัฒนา (Development Tour) ให้เป็น
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีค่ายิ่งกับคน
เมืองจันท์ ตลอดจนประชาชนทุกหมู่เหล่า
ดังกระแสพระราชดำริสความว่า

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ซึ่ง
หมายความว่า เป็นศูนย์หรือแหล่งที่
รวมการศึกษาเพื่อดูว่าทำอะไรจะ
พัฒนาได้ผล...

...ศูนย์ศึกษา ไม่ใช่วิทยาลัย
ไม่ใช่โรงเรียน แต่เป็นสถานที่แห่งหนึ่ง
ที่คนทุกระดับสามารถที่จะมาดู...

...ทุกหน้าที่สามารถดูในแห่ง
เดียวกัน วิชาการที่จะพัฒนาในสาขา
ต่างๆ ของวิชาการ อันนี้ก็เท่ากับ
เป็นเหมือนพิพิธภัณฑ์ ที่จะมาดูอะไร
มีวิชาการใดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
นอกจากนี้ก็ไปดูศูนย์ศึกษาฯ ไปพักผ่อน
หย่อนใจก็ได้ เพราะว่าทำงานมาเครียด
ก็ไปเที่ยวศูนย์ศึกษาฯ เหมือนไปเที่ยว
สวนสาธารณะ ก็ได้...”

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ...ต่อชาวบราๆ

บุญณรงค์ ธานีรัตน์*

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรักและห่วงใยประชาชนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ครั้นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ต่างๆ ทรงรับทราบถึงความเดือดร้อนของราษฎรในชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะผู้ที่ประสบเคราะห์กรรมจากเหตุการณ์ความไม่สงบจึงมีพระราชเสาวนีย์ให้นายพลเอก สุวรนันท์ องคมนตรี และพลเอก ณพล บุญทับ รองสมุหราชองครักษ์ให้ดำเนินการช่วยเหลือครอบครัวเจ้าหน้าที่และประชาชนที่ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) จัดตั้งโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างขึ้นที่บ้านรอดต้นบาต หมู่ที่ ๗ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๒๐ ล้านบาท เพื่อจัดซื้อที่ดินจำนวน ๖๐๐ ไร่ เป็นจำนวนเงิน ๑๕ ล้านบาท และอีก ๕ ล้านบาท เพื่อจัดสร้างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือครอบครัวเจ้าหน้าที่ และประชาชนที่ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งเป็นการสร้างงานให้ราษฎรมีอาชีพ รายได้ และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อสร้างหลักประกันเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์

* ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรัตนบาตู เป็น ๑ ใน ๖ แห่ง ของฟาร์มตัวอย่างฯ ที่กระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ ของจังหวัดนราธิวาส โดยเริ่มก่อตั้งขึ้นในเดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ บนพื้นที่ ๖๗๘ ไร่ นำมาแบ่งสรรเป็นแปลงๆ เพื่อจัดสร้างบ้านพักอาศัย จำนวน ๓๐๐ ไร่ ซึ่งเป็นแปลงจำนวน ๑๕๐ แปลงๆ ละ ๒ ไร่ รวมพื้นที่ ๓๐๐ ไร่ ส่วนพื้นที่อีก ๓๗๘ ไร่ สำหรับจัดทำฟาร์มตัวอย่างฯ

การดำเนินงานในพื้นที่โครงการฯ กรมราชของครักษ์ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต จัดตั้งคณะทำงานดำเนินการโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ จำนวน ๓ ระดับ คือ

๑. คณะทำงานอำนวยการประสานงานโครงการ โดยมี นายพลากู สุวรรณรัฐ อองคมนตรี เป็นประธานที่ปรึกษาโครงการฯ นายปานเทพ กล้านรงค์ ราชเลขาธิการ กปร. เป็นรองประธานที่ปรึกษาโครงการฯ และอธิบดีกรมต่างๆ เป็นที่ปรึกษาโครงการฯ

๒. คณะทำงานระดับภาค มีแม่ทัพภาคที่ ๔ เป็นประธานคณะทำงาน ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส และผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๔ เป็นรองประธานคณะทำงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นคณะทำงาน

๓. คณะกรรมการดำเนินงาน มีผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นผู้อำนวยการโครงการฯ นายอำเภอเมืองนราธิวาส เป็นรองผู้อำนวยการโครงการฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นคณะทำงาน

ด้วยความร่วมมือในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของหน่วยงานส่วนราชการ เพื่อจัดสร้างโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ **ด้านพัฒนาที่ดิน** โดยฝ่ายสำรวจเพื่อทำแผนที่ และกลุ่มงานแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑๒ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทำหน้าที่สำรวจดิน วางแผนการใช้ที่ดิน ออกแบบผังฟาร์ม จัดรูปแปลงนาพร้อมสนับสนุนพันธุ์ข้าว ขุดยกร่อง ปรับปรุงบำรุงดินเพื่อปลูกพืชผักไม้ผล **ด้านจัดสร้างบ้านพักอาศัย** กองทัพอากาศที่ ๔ สำนักงานพัฒนาภาค ๔ และกรมทหารราบที่ ๓ รักษาพระองค์ กองพลนาวิกโยธิน สนับสนุนกำลังพลในการสร้างบ้าน โดยมีเป้าหมาย ๑๕๐ หลังคาเรือน ปัจจุบัน (เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘) สร้างแล้วเสร็จ จำนวน

๑๐ หลัง **ด้านชลประทาน** โดยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำบางนรา ได้ขุดคลองชักน้ำและดำเนินการก่อสร้างโรงสูบน้ำ พร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำ จำนวน ๖ เครื่อง ขุดคู-คลองเพื่อส่งและระบายน้ำในพื้นที่ ก่อสร้างถนนทางเข้าโครงการฯ ถมดินปรับพื้นที่เพื่อก่อสร้างบ้านตัวอย่าง **ด้านพืช** กรมวิชาการเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานการเกษตร อำเภอเมืองนราธิวาส วางแผนการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร และส่งเสริมการปลูกพืชผัก พืชไร่และไม้ผล **ด้านปศุสัตว์** โดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนราธิวาส เตรียมพื้นที่สำหรับการสร้างคอกสัตว์พร้อมสนับสนุนพันธุ์สัตว์ **ด้านประมง** สถานีประมงน้ำจืด จังหวัดนราธิวาส ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่ร่องสวน (ปลานิลแดง) **ด้านการจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค** สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค ๘ (กรมทรัพยากรน้ำ) ร่วมกับศูนย์ทรัพยากรน้ำบาดาลภาค ๑๑ (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดหาน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภค โดยการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลและจัดหาระบบประปาหมู่บ้าน **ด้านสาธารณูปโภค** การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดนราธิวาส

ดำเนินการติดตั้งเสาไฟฟ้าและเดินสายไฟฟ้าในโครงการฯ

วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ

ส่วนการดำเนินงานของฟาร์มตัวอย่างฯ นั้น ปัจจุบันได้แบ่งงานออกเป็น ๔ กิจกรรม มีพื้นที่จำนวน ๓๗๘ ไร่ กิจกรรมที่ ๑ เขตพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ ๕๐ ไร่ โดยจัดเป็นพื้นที่ผลิตพันธุ์ปลาลู เลี้ยงอนุบาลลูกปลาในบ่อดิน จำนวน ๔ บ่อ และเลี้ยงปลาในกระชัง นิลแดง-ดำ จำนวน ๙ กระชัง เพื่อสนับสนุนให้กับฟาร์มใกล้เคียง กิจกรรมที่ ๒ เขตปศุสัตว์ แบ่งพื้นที่ออกจากเขตทำนาเดิม จำนวน ๑๐๕ ไร่ เพื่อดำเนินกิจกรรมปศุสัตว์พื้นที่ ๔๖ ไร่ โดยส่งเสริมการเลี้ยงแพะนม แพะเนื้อ ไก่วง นกกระทาจอกเทศ และสัตว์ปีกอื่นๆ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารสัตว์ให้กับฟาร์มฯ ใกล้เคียง (อยู่ในระหว่างการขอขออนุญาตใช้ประโยชน์พื้นที่ปลูกพืชผักเป็นการชั่วคราว) กิจกรรมที่ ๓ เขตทำนา มีพื้นที่คงเหลือ ๕๙ ไร่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้ดำเนินการจัดรูปแบบนา โดยปรับพื้นที่ส่งเสริมการปลูกข้าว (พันธุ์จันทร์เต๊ะ) หลังจากฤดูเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการปลูกพืชไร่ต่างๆ ตลอดทั้งปี และกิจกรรมที่ ๔ เขตพัฒนาเพื่อปลูกพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล เนื่องจากพื้นที่เดิมเป็นที่ทำนา มีปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน พื้นที่จำนวน ๑๑๒ ไร่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดำเนินการจัดรูปแบบนา โดยขุดคูยกร่องเพื่อปลูกพืชผัก พืชไร่ และไม้ผล และจะสร้างอาคารผสมปุ๋ย อาคารผลิตเชื้อเห็ด

และเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้า และทอดพระเนตรกิจกรรมการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง ฯ และทอดพระเนตรพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งจะพัฒนาใช้ประโยชน์ต่อไป

เมื่อโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ แล้วเสร็จสมบูรณ์จะเป็นพื้นที่สาธิตการทำเกษตรกรรมด้านต่างๆ เพื่อใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญในการประกอบอาชีพการเกษตรในการดำรงชีวิตตัวอย่างพอเพียง นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ และสื่อมวลชนทุกสาขาต่างสนใจและให้ความสำคัญต่อโครงการฯ

อีกในไม่ช้า โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ คงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดนราธิวาส ด้วยความรัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทร ด้วยพระเมตตาและพระมหากษัตริย์คุณอันไพศาลที่มีต่อพสกนิกรชาวไทย ทรงมุ่งมั่นที่จะให้ราษฎรของพระองค์ได้มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัย พระองค์ไม่เคยทอดทิ้งพสกนิกรของพระองค์ แม้จะอยู่แห่งหนใดของประเทศไทย ด้วยน้ำพระราชหฤทัยอันหาที่สุดมิได้

ปรารถนาหัวใจ

รอยยิ้มอบอุ่นใจ...ก็ช่วยทรราย

“พวกเราเนี่ย มีวาสนามากเลย ที่ได้มาเป็นสมาชิกของศูนย์ศึกษา พวกเรามีบุญมากที่เป็นลูกของในหลวง”

คำพูดของเกษตรกรรายหนึ่งทีกล่าวด้วยความภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสเข้ามาเป็นสมาชิกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเขาเปลี่ยนไป จากพื้นที่ทำกินที่เคยแห้งแล้งทำการเกษตรกรรมไม่ได้ผล กลายเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์สามารถปลูกพืชได้หลากหลายชนิด ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่ศึกษา ทดลอง ทดสอบ และแสวงหาแนวทาง วิธีการพัฒนาด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในแต่ละภูมิภาค ซึ่งเกษตรกรสามารถเข้าไปศึกษา หาความรู้ และนำความรู้ และวิธีการในการประกอบอาชีพจากสภาพพื้นที่จริงกลับไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองพร้อมๆ กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๖ ณ กรมราชองครักษ์ สวนจิตรลดา ความว่า

ให้ทำการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ อันหมายถึง พื้นที่ในเขตพระราชนิวศน์มฤคทายวัน เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนโดยเร็ว โดยเฉพาะการปลูกป่ารวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่และสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาการเกษตร โดยจัดราษฎรให้เข้ามามีส่วนร่วมในบางกิจกรรมและพัฒนาองค์กรของประชาชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อการพัฒนาชุมชนของตนต่อไป โดยให้จัดตั้งในลักษณะของศูนย์ศึกษาการพัฒนา

และได้มีพระราชวินิจฉัยคัดเลือกพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่หลวงที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งได้มีพระราชดำริสั่งในเรื่องนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๑ ความว่า

▲ จรุณ นวลพลอย

“...ส่วนที่ห้วยทรายนั้น ก็เป็นลักษณะอีกอย่างหนึ่ง มีหมู่บ้าน คือเริ่มงานด้วยเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความควบคุมของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพราะถือว่าเป็นเขตของมฤคทายวันพระราชนิเวศน์ แต่ว่ามีคนอยู่ในนั้นมาก ฉะนั้น ก็ต้องพยายามจัดให้คนที่อยู่ในนั้น มีความอยู่ดีกินดีขึ้น ก็มีอุปสรรคต่างๆ มากหลาย แต่ก็ได้ทำกิจการที่จะพยายามปลูกป่าบนภูเขาโดยใช้น้ำที่สูบด้วยโซลาเซลล์ เป็นต้น...”

นับเป็นเวลากว่า ๒๐ ปี ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่ชนบทที่มีปัญหาในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมได้ประสบผลสำเร็จควบคู่การพัฒนาอาชีพให้แก่ราษฎรอันเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ จากพื้นดินที่เคยแห้งแล้งกลับคืนความอุดมสมบูรณ์ทั้ง ป่าเขา ลำธาร สัตว์ป่า ตลอดจนราษฎรที่อยู่อาศัย สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความสุขตามอัตภาพของตนเอง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริชื่นชมความสำเร็จของศูนย์ฯ แห่งนี้ไว้เมื่อ

▲ แปลงไม้ผลของนางจรุณ ซึ่งได้นำหน้าแพกมาปลูกด้วย เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดิน

วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ความว่า

“...สิ่งที่ทำให้ห้วยทราย นับว่าประสบความสำเร็จดีมาก ต้องบันทึกเอาไว้เป็นทฤษฎีหรือตำรา... ฉันทปลื้มใจมาก...”

จรุณ นวลพลอย

ภาพความสำเร็จได้ปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่เพียงแต่การฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรมเท่านั้น ยังส่งผลถึงการประกอบอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้มีชีวิตที่ดีขึ้น ดังคำบอกเล่าของ **นางจรุณ นวลพลอย** เกษตรกรของหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อายุ ๔๕ ปี ซึ่งได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่บริเวณศูนย์ฯ ตั้งแต่ ปี ๒๕๑๑ ปัจจุบันมีที่ดินของตนเอง จำนวน ๓๐ ไร่ อาชีพเดิมทำไร่อ้อยเพียงอย่างเดียว และมีรายได้จากการเก็บเกี่ยวอ้อยเพียงปีละหนึ่งครั้ง จากนั้นศูนย์ฯ ได้มาแนะนำวิธีการทำเกษตรผสมผสาน จึงได้หันมาทำเกษตรผสมผสาน ปีนี้เป็นปีที่ ๔ ทำให้มีรายได้ดีขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมาก นางจรุณได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้รับการอบรมจากศูนย์ฯ ให้ฟังว่า

“เข้าไปอบรมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายก็ได้ไปอบรมหลายอย่าง ทั้งการทำเกษตรแบบผสมผสาน หญ้าแฝก ทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมักชีวภาพ ตัดต่อกิ่งพันธุ์เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ จากนั้นก็ทำในพื้นที่ของตนเอง ได้แบ่งพื้นที่ปลูกอ้อย ๒๐ ไร่ ปลูกไม้ผลมะม่วงพันธุ์แก้ว เขียวเสวย อกร่อง บางขุนศรี รวมทั้งหมอดประมาณ ๒๐๐ ต้น แล้วก็ยังปลูกขุนพินธุ์ทองประเสริฐ เหลืองโอบเตย รวม ๑๐๐ กว่าต้น ส่วนหญ้าแฝกก็นำมาปลูกขอบสระและตามร่องสวน ซึ่งได้ผลดีมาก หญ้าแฝกนอกจากการป้องกันพังทลายของดินแล้ว ยังสามารถเพาะเป็นกล้าขายได้ ราคาต้นละ ๑๐ สตางค์”

▲ สมาชิกกลุ่มทำยาสะพม น้ายาล้างจาน น้ายาปรับฟ้านุ่มไว้วาใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

▲ บ่อน้ำภายในสวนของนางอรุณ

ด้วยแรงงานภายในบ้านที่มีเพียงสองสามีภรรยาเท่านั้น แม้จะมีบุตร ๒ คน แต่กำลังศึกษาอยู่ จึงมิได้มาช่วยทำการเกษตรมากนัก ปัจจุบันมีรายได้ถึงปีละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท เคยมีหนี้สินบ้าง คือ เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เป็นการกู้ตามสิทธิ์ แต่ก็ได้ใช้คืนจนหมดแล้วภายใน ๑ ปี และที่สำคัญได้มีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของครอบครัว ทำให้รู้ว่าในแต่ละเดือน ตนมีรายรับและรายจ่ายอย่างไรบ้าง มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนในพืชผลต่างๆ เท่าไหร่ จึงสามารถคำนวณรายรับและรายจ่ายได้อย่างครบถ้วน การดำเนินชีวิตมีความมั่นคงขึ้น เมื่อได้พบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนใดเกิดขึ้นมาก นางอรุณ จะพยายามหาวิธีลดค่าใช้จ่ายส่วนนั้นลง ซึ่งก็ได้ผล ดังเช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีที่มีราคาสูงมากในแต่ละปี ปัจจุบัน นางอรุณ ได้หันมาใช้ปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยพืชสด และน้ำหมักแทน และได้เล่าให้ฟังถึงวิธีการทำน้ำหมักอย่างละเอียดว่า

“วิธีการทำน้ำหมัก คือ น้ำหมัก ๑ ส่วน ใช้น้ำ ๑๐ ส่วน ๕๐๐ ลิตร เศษปลาทะเล ๒๕๐ กิโลกรัม ๗ ๖ ๒ บาท กากน้ำตาล ๕๐ กิโลกรัม ๗ ๖ ๔ บาท หัวเชื้อ ๕ ของๆ ๗ ๕๐ บาท จากนั้นนำไปใส่ถังพลาสติกหมักนาน ๓ เดือน จึงจะได้ผลดี หรือนำสารเคมีมาปรุงแต่งด้วยก็ได้ เพื่อเพิ่มสารอาหารประเภทสังกะสี แคลเซียมอย่างละ ๑ กิโลกรัม ประมาณ ๕๐๐ บาท น้ำหมัก ทำไว้หลายชนิด การใส่ส่วนผสมต่างกันเช่น น้ำหมักจากพืชใช้กับพืชล้มลุก น้ำหมักจากปลาใช้กับผลไม้ เช่น มะม่วง น้ำหมักจากหอยเชอร์รี่ใช้กับ ส้ม มะนาว น้ำหมักใช้ไล่แมลง มีส่วนผสมของหัวกลอย ข่า ตะไคร้หอม สะเดา คลุกเคล้าแล้วหมัก ๑ ปี ใช้ประมาณ ๒๐๐ ลิตร ปัจจุบันยังคงใช้สารเคมีอยู่บ้าง ปีหนึ่งประมาณ ๓,๐๐๐ กว่าบาท เดิมใช้ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท ตอนใช้สารเคมี สิ่งแวดล้อมเสียหายหมด นกมากินแมลงก็ตาย ชีวิตเราก็แสบด้วย ตอนนี้เลิกใช้ไปแล้ว น้ำหมักได้ประโยชน์และราคาถูกด้วย”

จากการทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักของตนเองเพื่อใช้ในแปลงเกษตรผสมผสาน ทำให้ต้นทุนลดลง ประกอบกับมีการทำบัญชีที่ชัดเจน จึงทำให้รู้จักวางแผนการผลิตได้ชัดเจนขึ้น ปัจจุบันผลผลิตที่ออกมานั้นมีผู้มารับซื้อถึงบ้าน รายได้ส่วนใหญ่มากจากอะไรบางนั้น นางอรุณได้เล่าต่อด้วยใบหน้ายิ้มแย้มว่า

“รายได้ที่ได้รับจากอ้อยมากที่สุด ปลุกอ้อย ๒๐ ไร่ ได้ไร่ละ ๑๐๐ ตันๆ ละ ๖๐๐ บาท รวมแล้วได้ประมาณ ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท การทำอ้อยมีการจ้างแรงงานด้วย ทำให้มีค่าใช้จ่ายมาก รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเหลือประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ยังมีรายได้จากไม้ผลที่ให้ผลผลิตแล้ว ช่วงนี้เริ่มปลุกสับปะรดประมาณ ๓๐,๐๐๐ หน่อในพื้นที่ ๕ ไร่ ยังไม่ให้ผลผลิตต้องมีการควบคุมสารเคมี และได้มีการทำบัญชีฟาร์มอย่างละเอียด เนื่องจากโรงงานที่รับสับปะรดต้องการข้อมูล ถ้าเจอสารเคมีโรงงานจะไม่รับ เราก็ต้องควบคุมการผลิตเป็นอย่างดี ดังนั้นเราต้องรู้จักตื่นตัวก่อนในการไม่ใช้สารเคมี”

นอกจากการทำกิจกรรมของตนเองแล้ว ศูนย์ฯ ยังได้มีการแนะนำให้มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรอันเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว อาทิ กลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มจักสานหญ้าแฝก กลุ่มทำยาสะพม ครีมหนวดผม น้ายาล้างจาน น้ายาปรับฟ้านุ่ม กลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มกว่า ๓๐ คน ทำให้สมาชิกกลุ่มมีผลผลิตใช้ไม่ต้องไปซื้อหาจากภายนอก เป็นการลดค่าใช้จ่ายได้อีกทางหนึ่ง เหนืออื่นใดยังเพิ่มรายได้อีกด้วย

▲ **สำรอง แดงพลับ**

สำรอง แดงพลับ

ขณะเดียวกัน **นำสำรอง แดงพลับ** อายุ ๖๐ ปี อยู่บ้านหนองเขื่อน หมู่ ๔ ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในอดีตเคยทำงานโรงงาน สับประดที่จังหวัดเพชรบุรี และได้ปลูก อ้อยและสับประด ในพื้นที่ ๑๐๐ กว่าไร่ มีรายได้ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ปัจจุบันหันมาทำเกษตรแบบผสมผสานมีรายได้มากกว่าเดิม หลังจากได้เข้าไปอบรมที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เมื่อปี ๒๕๔๔ นำสำรองได้เล่าถึงกิจกรรมที่ได้ทำอยู่ในขณะนี้ว่า

“ปลูกไม้ผลละกันไปในพื้นที่ ๓๐ ไร่ มีทั้งขนุน กระท้อน มะม่วง ส้ม ฝรั่ง มะพร้าว กล้วย พืชผักก็มีผักหวาน แดงกวา มะเขือเทศ ชะอม ชะอมปลูกไว้หลังบ้านประมาณ ๕๐๐ - ๖๐๐ ต้น ในคลองนี้ข้างล่างเลี้ยงปลาตุก ข้างบนเลี้ยงกบ มีการทำปุ๋ยหมักร่วมกัน มีสมาชิกทั้งหมด ๒๖ คน แบ่งกันไปแล้ว คนละต้นกว่า ไม่พอก็ทำเพิ่มเอง ทำปีละ ๑ ครั้ง วัดดูตบทำปุ๋ยหมักทางศูนย์ห้วยทรายฯ เขาให้อุปกรณ์มา เช่น กากอ้อย มูลไก่ เขาขนมาให้เลย พันธุ์ไม้พันธุ์พืชทุกชนิด ทางศูนย์ฯ เขาช่วยเหลือหมด

ปุ๋ยน้ำชีวภาพทำกันเอง ปุ๋ยหมักมีส่วนประกอบ คือ กากอ้อย ชี้ไก่ แกลบ ยูเรีย พ.ต เป็นหัวเชื้อทางพัฒนาที่ดินเอามาให้ ยูเรีย ผสมนิดเดียวให้มันย่อยสลายง่าย ทำเองปีละประมาณ ๑๐ ตัน ลงทุน ๑๐,๐๐๐ บาท ชี้ไก่เหมาคอกๆ ละประมาณ ๑,๐๐๐ กว่าบาท ลงทุนประมาณ ๑๕,๐๐๐ กว่าบาท ใช้ ๓๐ กว่าไร่ ใช้กับพืชทุกชนิด ไม้ยืนต้นใช้มาก ๒ ครั้ง ประมาณ ๑๐๐ กิโลกรัมต่อต้น พืชที่ให้ผลผลิตดีตอนนี้ได้แก่ กล้วยน้ำหว่า กล้วยไข่ มะเขือเทศราคาขึ้นๆ ลงๆ ตักราคาไม่ทัน ผลผลิตที่ได้มีแม่ค้ามารับถึงบ้าน แรงงานไม่ได้จ้าง มีการลงแขกบ้าง ผลผลิตดีแต่ราคาคงต่ำมาก และยังมีชะอมกับผักหวานเพิ่งเริ่มปลูก ต่อไปก็จะขยายพันธุ์ด้วย มีข้าว ๓ ไร่ พอกินเหลือด้วยซ้ำ ผมเถเอง ถอนกล้า เมียเป็นคนดำนา ผมสบายใจตั้งแต่ปี ๔๕ - ๔๖ มานี้เงินทองไม่เคยขาด แต่ว่ามันไม่มีมาก แต่เราก็ไม่ต้องไปยืมเขาใช้เท่านั้นเอง อยู่ได้สบาย ศูนย์ฯ เข้ามาดูแลตลอด”

เวลานี้ นำสำรอง มีรายได้ต่อปีมากกว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท ชีวิตสบายขึ้น มีเงินรายได้ทุกวัน ชีวิตมีความสุข มีกินมีใช้ เข้าก็ดูแลสวนกับพืชผัก ดูหุ่นิดนี้เหนื่อย ซึ่งล้าแล้วแต่เป็นเงินเป็นทองทั้งนั้น ด้วยความขยันและตั้งใจจริง จึงมีชีวิตที่สดใสพร้อมกับกล่าวด้วยความภาคภูมิใจว่า

▲ **บ่อน้ำหลังบ้านของนำสำรอง**

▲ **แปลงมะม่วงที่นำพลับผลิตแล้ว**

▲ น้ำหมักชีวภาพที่น้ำสำรองทำเตรียมไว้ใช้ใส่นวน

▲ บ้านพักของน้ำสำรอง

▲ ะอมและพืชผักที่ปลูกไว้หลังบ้านของน้ำสำรอง

“การทำเกษตรดีกว่าการไปทำงานนอกบ้าน สบายใจไม่ต้องมีเจ้านาย มาคอยคุม เหนื่อยเราก็หยุดพัก รายได้ดีมีเกือบทุกวัน ข้าวก็ไม่ต้องไปซื้อพอกิน เหลือด้วย เงินทองมีพอกินพอใช้ ไม่ต้องไปกู้ยืมเขาใช้ มีหลายอย่างมันสบายใจ คล่องตัว อาทิ ระบบน้ำไม่เพียงพอทางศูนย์ก็มาช่วยขุดสระน้ำให้ หรือมาขยายให้ จะเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ทางศูนย์ ก็มาคอยให้คำแนะนำนี่จะทำอะไรก็ได้ทำ แต่จะต้องรวมกลุ่มกันทำเป็นโครงการเสนอทางศูนย์ ไป”

นอกจากนี้ น้ำสำรองยังได้ริเริ่มจัดตั้งกองทุน ซึ่งดำเนินการมาได้ ๑๔ เดือนแล้ว มีเงินทุน ๑๐๐,๐๐๐ กว่าบาท ปัจจุบันมีสมาชิกกว่า ๒๐๐ คน โดยจัดส่งเป็นรายเดือนๆ ๑๐๐ บาท ใครส่งมากก็ได้ไม่จำกัดจำนวนเงิน ใครออมมากสิ้นปีก็ได้รับเงินปันผลมาก ภูได้สูงสุดถึง ๕,๐๐๐ บาท ส่วนใหญ่ภูก็เพื่อทำการเกษตร ดอกเบี้ยร้อยละ ๑ บาทต่อเดือน ส่งต้นเดือนละ ๑,๐๐๐ บาทพร้อมดอกเบี้ย ในการจัดตั้งกองทุนนี้ก็ได้รับคำปรึกษาจากศูนย์ศึกษา ที่คอยแนะนำให้คำปรึกษา

สุดท้าย น้ำสำรอง ยังกล่าวด้วยน้ำเสียงสดใสปนความสุขว่า

“พวกเราเนี่ยมีวาสนามากเลย ที่ได้มาเป็นสมาชิกของศูนย์ฯ พวกเรามีบุญมากที่เป็นลูกของในหลวง ที่ให้พวกเราช่วยกันปลูกโน่นชนิดนี้หน่อย เราไม่ต้องไปซื้อเขา ขำ ตะใคร้ อะไรเนี่ยกินได้หมด”

สว่าง-กิบ พันธวังษ์

“ตั้งแต่เข้าโครงการไม่เคยอดอยากเลย ถ้าเข้ามาในไร่นาไม่อิ่มไม่ให้ออกไป”

น้ำเสียงสดใส ดังฟังชัดด้วยความเชื่อมั่นของเกษตรกรสองสามีภรรยาที่กล่าวด้วยความมั่นใจปนความสุขใจของ **น้ำสว่าง พันธวังษ์** อายุ ๖๒ ปี สามี และ **น้ำทิม พันธวังษ์** อายุ ๕๘ ปี ภรรยาทั้งคู่อยู่บ้านเลขที่ ๒๘ หมู่ ๔ ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เดิมมีที่ดินเพียง ๗ ไร่ ปัจจุบันมีถึง ๓๐ กว่าไร่ เคยปลูกอ้อย แต่เมื่อเลิกปลูกอ้อยก็หันมาปลูกพืชล้มลุก อาทิ กล้วยไข่น้อยหน่า มีพืชสวน อาทิ ส้ม เงาะ ลำไย ขนุน กล้วยหอม กล้วยน้ำหว่า และก็ยังมีการ กระจ่าง และหอม มีแรงงานเพียง

▲ นางสาวกับแปลงไม้ผล

▲ สว่าง-กิม พันธุ์ธง

▲ แปลงส้มที่กำลังเริ่มให้ผลผลิต

▲ สมุดบันทึกรายรับรายจ่าย

๒ คน มีลูกสาวและลูกชายช่วยเรื่องการขายผลผลิต มีรายได้ทุกวันรวมแล้วประมาณเดือนละ ๓,๐๐๐ กว่าบาท มีเงินฝากแบงก์ ทั้ง ๒ คน รวมแล้วประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ชีวิตสุขสบายขึ้นจากการทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งสองสามีภรรยาได้เล่าถึงจุดเริ่มต้นในการทำเกษตรแบบผสมผสานด้วยน้ำเสียงเปี่ยมด้วยความซาบซึ้งและภาคภูมิใจว่า

“เริ่มทำมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ไปอบรมการเกษตรปลูกพืชล้มลุกที่ศูนย์ห้วยทรายฯ เริ่มแรกเลยไปเห็นเขาจัดงานที่จังหวัดชุมพร ตอนนั้นทำงานก่อสร้างอยู่เห็นเขาจัดงาน ทฤษฎีใหม่ ไร่นาสวนผสมก็ไปเดินดูประมาณปี ๒๕๔๐ เขาบอกว่าให้แบ่งพื้นที่เป็น ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ และมีการทำนา ผมก็คิดว่าทำแบบนี้ดีแน่ มีคุณประวิทย์ ทัฬหีอ่อน มาเป็นคนแรก... เขามาเห็นก็ให้กิ่งพันธุ์มาปลูกแซมในกล้วยไข่ เราก็ทำ พอกลับมาจากชุมพรก็มาจ้างเขาขุดสระ ๑ บ่อ ๒,๐๐๐ บาท และปลูกพืชตามทฤษฎีใหม่ ปลูกผักผสมผสาน ปลูกมะม่วง กระท้อน กล้วยลิ้นจี่ น้อยหน่า จะหมุนเวียนเป็นกระแสรายวัน ปัจจุบันปลูกข้าว ๒ ไร่กว่า พอกินในครอบครัว วิธีปลูกไม่ได้ปลูกเป็นแปลงทำแบบในหลวงบอก คือ ปลูกผสมผสานกันไปหมดก็มีมะนาวประมาณ ๒๐๐ ต้น ส้มเปลือกบางประมาณ ๑๕๐ ต้นเงาะใหญ่ ๕-๖ ต้น เงาะเล็กปลูกใหม่ ๕๐-๖๐ กิ่ง นำกิ่งพันธุ์มาจากชุมพร ลำไยเพชรสีทอง ๒๐ กว่าต้น ผลผลิตดีดินที่นี้ดีแต่ขาดน้ำ ตั้งแต่มีโครงการไม่เคยอดอยากเลย ยาฆ่าแมลงโดยมากไม่ค่อยใช้ แต่ปุ๋ยเคมี ใช้บ้าง ส่วนมากใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด เห็นถ้าว่าไม่ทันการณ์ ก็เอาปุ๋ยเคมีมาช่วยนิดหน่อย จากปีละ ๑๐ ลูกก็เหลือประมาณ ๒ ลูก ปุ๋ยหมักทำเองปีละประมาณ ๑-๒ ตัน ทำรวมกันเป็นกลุ่มที่ศาลาบ่อหลวง ช่วยกันทำแล้วแบ่งกัน กล้วยหอมและกล้วยเล็บมือนางเป็นรายได้หลัก ที่สำคัญได้จัดบัญชีรายรับ-รายจ่ายตลอด มีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มาตรวจบัญชีด้วยและตอนนี้กำลังทำคอกเพื่อจะลงทุนเลี้ยงโคขุนสัก ๓ ตัว ลงทุน ๕ - ๖ หมื่นบาท ชีวิตสบายขึ้นแล้ว”

นางสาว ได้กล่าวในตอนท้ายด้วยน้ำเสียงหนักแน่นว่า

“ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้ชีวิตสบายขึ้นมาก ยืนได้ด้วยตนเองได้แล้ว อยู่อย่างสุขสบาย กินอิ่มนอนหลับ ไม่เจ็บไม่ไข้ ไม่มีหนี้สิน ต่อไปจะไม่มีคนจน”

"คน • ป่า • ช้าง อยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน"

ระพีพัฒน์ นิมมะอาด*

สืบเนื่องจากปัญหาวิกฤติด้านทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ซึ่งนับวันได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการที่ดินทำกินและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของราษฎรที่ได้บุกรุกทำลายพื้นที่เพื่อทำการเกษตร รวมถึงการล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร ทำให้พื้นที่ป่าหลายแห่งต้องเสื่อมโทรมลง

ป่าสงวนแห่งชาติกุยบุรี ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื้อที่ประมาณ ๕๙๖,๘๗๕ ไร่ ซึ่งเดิมมีสภาพพื้นที่เป็นป่าอุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้และสัตว์ป่าหายากจำนวนมาก รวมทั้งเป็นป่าต้นน้ำลำธารของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พื้นที่ป่าส่วนใหญ่ได้ประสบกับปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับป่าสงวนอื่นๆ กล่าวคือ ราษฎรได้เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกสับปะรด ก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพของดินและป่าไม้เสื่อมโทรมส่งผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งช้างป่า ซึ่งเป็นสัตว์ป่าขนาดใหญ่ประมาณ ๑๐๗ ตัว มีแหล่งที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกับพื้นที่บุกรุก และพื้นที่เช่าของราษฎร เมื่อแหล่งอาหารในฤดูแล้งลดลง โขลงช้างป่าได้ลงมากินพื้นที่ทำกินและกินพืชไร่ จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตของราษฎรเป็นประจำเกือบทุกปี สภาพปัญหาดังกล่าวได้ทวีความรุนแรง

ขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่ช่วงต้นปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๐ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สรุปได้ว่า **พิจารณาให้ดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าสงวนแห่งชาติกุยบุรี โดยใช้รูปแบบในการฟื้นฟู เช่นเดียวกับการดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จังหวัดเพชรบุรี และโครงการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ จังหวัดราชบุรี**

* พนักงานมวลงชนสัมพันธ์ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

ในการแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าว เพื่อที่ช้างป่าจะได้ไม่ออกมาบกรวนพื้นที่ อื่นๆ ให้เสียหาย ไม่ก่อให้เกิดการกระทบ กระทั่งระหว่างคนและช้างป่าอีกต่อไป โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรและราษฎร ที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่โครงการร่วมกัน ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ จึงได้เกิด

▲ การจัดทำฝายชะลอความชุ่มชื้น

ประมาณ ๑๐๗,๗๐๓ ไร่ หรือ ๑๗๒.๓๒ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้าน รวมไทย

📍 ระยะที่ ๒ (ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙) มีพื้นที่ดำเนินการ ประมาณ ๑๒๐,๙๕๓ ไร่ หรือ ๑๙๓.๕๒ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บ้านย่านซื่อ และบ้านพูนอน

ผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาค รัฐและเอกชนรวมถึงราษฎรในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ประกอบด้วย

การแก้ไขปัญหาป้องกันการบุกรุกที่ดินทำกิน โดยดำเนินการตรวจสอบสภาพ พื้นที่และศึกษาสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ยกเลิกการเช่าที่ดินในพื้นที่โครงการแก่ผู้เช่า รวมถึงการประชาสัมพันธ์ทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับ ราษฎรในพื้นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ เพื่อให้ราษฎรได้ช่วยกันรักษาป่า อย่างถูกวิธี พร้อมทั้งจัดทำป้ายโครงการและก่อสร้างถนนลูกรังยาว ๓,๐๐๐ เมตร

การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ กรมชลประทานได้ดำเนินการโครงการ เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของอ่างเก็บน้ำยางชุมฯ จากความจุ ๓๒ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็น ๔๑.๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร มีระยะเวลาในการดำเนินงาน ๒ ปี ตั้งแต่ ๒๕๔๗-๒๕๔๘ นอกจากนี้ยังได้วางแผนและดำเนินการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น (CHECK DAM) จำนวน ๕๐ แห่ง พร้อมทั้งขุดสระน้ำในไร่นา ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร จำนวน ๓๐ บ่อ และก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก จำนวน ๒ แห่ง และฝายชะลอน้ำ ๑ แห่ง ตลอดจนปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพได้มีการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกให้กับเกษตรกร พร้อมสวัสดิการทำและส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมัก สาริตและส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสด

▲ ฝายชะลอความชุ่มชื้นแบบต่างๆ ที่ดำเนินการในป่าสัก

“โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าบริเวณ ป่าสงวนแห่งชาติป่ากุยบุรีอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ” ขึ้น

จากแนวพระราชดำริสู่การปฏิบัติ

ในการดำเนินการของโครงการ อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าบริเวณป่าสงวน แห่งชาติ ป่ากุยบุรีฯ ได้แบ่งพื้นที่ การดำเนินงานออกเป็น ๒ ระยะ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความเร่งด่วนของสภาพปัญหา

📍 ระยะที่ ๑ (ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๔๔) มีพื้นที่ดำเนินการ

พร้อมกับให้คำแนะนำและส่งเสริมความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ควบคู่กับการสาธิตการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการบริการตรวจวิเคราะห์ดิน

การประชุมสัมมนาและเผยแพร่ได้ดำเนินการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ พร้อมทั้งจัดทำแผ่นพับแจกจ่ายให้แก่ราษฎรตามบ้านเรือน รวมถึงให้

▲ ส่งเสริมการปลูกหญ้า

บริการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และบริการตัดผมในพื้นที่เป้าหมาย ๓ หมู่บ้าน และให้บริการทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหาและการป้องกันการบุกรุกที่ดินอีกด้วย

รวมพลังพลิกฟื้นผืนป่ากุยบุรี

นับจากที่ได้เริ่มดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูบริเวณป่าสงวนแห่งชาติ ป่ากุยบุรีอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาร่วมดำเนินการ เช่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานโครงการในพื้นที่จำนวน ๙,๙๗๒ ไร่ เพื่อถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒ ในระยะที่ ๑ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๒-๒๕๕๔

และระยะที่ ๒ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕-๒๕๕๗ และดำเนินการต่อในปีงบประมาณ ๒๕๕๘ โดยน้อมนำแนวทางพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปฏิบัติเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง

จุดเริ่มต้นงานพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่าที่ ปตท. ได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัตินั้น เป็นการสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ผืนป่า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น หรือสิ่งกีดขวางกั้นทางเดินของน้ำ ซึ่งปกติมักจะกั้นลำห้วยลำธารขนาดเล็ก ในบริเวณที่เป็นต้นน้ำที่มีความลาดชันสูง ช่วงที่น้ำไหลแรงก็สามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลลงในบริเวณลุ่มน้ำตอนล่าง

ปตท. ได้ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ โดยการสร้างฝายราคาประหยัดใช้วัสดุราคาถูกและหาง่ายในท้องถิ่น เช่น แบบทิ้งหิน กิ่งปอขี้เหล็ก บรจุกทราย ปิดกั้นร่องน้ำลำธารเล็กๆ เป็นระยะ จำนวน ๒๔๐ จุด โดยใช้แรงงานในพื้นที่ ควบคู่กับการฟื้นฟูป่าและปลูกพืชอาหารช้าง อาทิ ไม้และกล้วย ส่งผลให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยายออกไป จนสามารถปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วเพื่อฟื้นฟูพื้นที่บริเวณโครงการฯ ให้มีสภาพเขียวชอุ่มขึ้นเป็นลำดับ

ไม่เพียงเท่านั้น การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ ได้อย่างเต็มทีนั้น จะต้องมีการดำเนินงานในหลายๆ ด้าน และสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญคือ การใช้ธรรมชาติ ช่วยเหลือธรรมชาติ ซึ่งหญ้าแฝกเป็นพืชชนิดหนึ่งที่ ปตท. ได้เลือกมาใช้ในการฟื้นฟูและรักษาความชุ่มชื้นให้แก่ผืนดิน

ในการนี้ ปตท. ได้ร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่โครงการตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ ณ บริเวณบ่อปลาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้าน

ย่านซื่อและบริเวณชุดปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๔๓ นอกจากนี้ ยังได้ร่วมในการเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน ในเบื้องต้นเกี่ยวกับประโยชน์ และคุณสมบัติของหญ้าแฝก จัดให้มีการรวมกลุ่มอนุบาลหญ้าแฝก ก่อนนำไปปลูกในพื้นที่ลาดชันและบริเวณที่ดินเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากการปลูกไร่สับปะรดเดิม การดำเนินงานพัฒนาที่ดินนี้ เน้นในด้านการชี้แจงให้ประชาชน ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์ได้เข้ามามีส่วนร่วมและลงมือลงแรงเพื่อพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ ส่งผลให้ประชาชนและเยาวชนมีสำนึกและเข้าใจประโยชน์ของหญ้าแฝกได้เป็นอย่างดี ไม่เพียงเท่านั้นยังได้นำหญ้าแฝกไปปลูกบริเวณไม้ยืนต้น ทำให้ไม้ยืนต้นมีการเจริญเติบโตได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนไม้ยืนต้นที่ปลูกในบริเวณร่องหญ้าแฝก มีอัตราการเจริญเติบโตเป็นลำดับ

สานต่อคุณภาพชีวิตของคนในป่ากุยบุรี

“ควรที่จะเผยแพร่ขยายให้ใช้ระบบสหกรณ์ขึ้นทั่วประเทศ เนื่องจากวิธีการสหกรณ์นั้นเองเป็นรากฐานที่ดีของระบอบประชาธิปไตยอย่างสำคัญ สอนให้คนรู้จักรับผิดชอบร่วมกัน ให้มีการเลือกตัวแทนเข้าไปบริหารสหกรณ์ ตลอดจนให้รู้คุณค่าของประโยชน์อันจะมาร่วมกันเป็นส่วนรวม”

จากกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๕ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสหกรณ์ เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ ปตท. ได้นำมาส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรในพื้นที่ โดยได้รวมกลุ่มกันประกอบอาชีพในด้านต่างๆ อาทิ การฝึกอบรมครอบครัว พัฒนาส่งเสริมการทำและการใช้ปุ๋ยหมักแก่เกษตรกร การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีก และการเพิ่มผลผลิตปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติ ตลอดจนได้นำระบบสหกรณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร กลุ่มไข่เค็ม กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดลอม เป็นต้น

จากวันนั้นจนถึงวันนี้ “คนและช้างที่ป่ากุยบุรี” ได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทั้งนี้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทุกภาคส่วนได้น้อมนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บังเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม โดยมีสำนักงาน กปร. ประสานงานและให้การสนับสนุนโครงการฯ มีกองทัพภาคที่ ๑ ทำหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา จนกระทั่งผืนป่าแห่งนี้มีความสงบสุขเป็นผืนป่าที่ฟื้นคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง

▲ สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสหกรณ์บ้านรวมไทย

ความสำเร็จในวันนี้สืบเนื่องมาจากการน้อมนำแนวพระราชดำริมาขยายผล ดำเนินการจนนำมาสู่ความเข้าใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกวิธี โดยคนได้รับการพัฒนาอาชีพ มีความรู้ ในการใช้ประโยชน์จากที่ทำกินอย่างเต็มประสิทธิภาพ ไม่บุกรุกป่าเพิ่มพื้นที่ ทำกินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งช่วยกันฟื้นฟูป่า ดันน้ำลำธารให้ คืนสู่ความสมบูรณ์ ได้ใช้ประโยชน์จากป่า โดยมีไม้ใช้สอยและพืชอาหาร ซึ่งจะต้อง มีการปลูกทดแทนและผลทางอ้อมที่สำคัญ เมื่อป่าต้นน้ำมีความสมบูรณ์จะนำมา ซึ่งความชุ่มชื้นของผืนดิน ซึ่งช่วยให้ทำการเกษตรได้ผลยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในพื้นที่ป่า

ยังมีแหล่งอาหารพอเพียงสำหรับช้าง และสัตว์ป่า โดยเฉพาะ ช้างป่าจะได้ ไม่ออกมาหากินพืชผลสร้างความเสียหายให้แก่เกษตรกรอีก ซึ่งเป็นการแก้ไข ปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกันแบบ “องค์รวม” โดยสร้างความสมดุลแก่ คน ป่า และสัตว์ป่าให้อยู่ร่วมกันอย่าง เกื้อกูลและยั่งยืน

แหลมผักเบี้ย

ผลสำเร็จของงานวิจัย

ศาสตราจารย์เกษม จันทรแก้ว*

“...ปัญหาสำคัญ คือ เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องน้ำเสียกับขยะ ได้ศึกษามาแล้วเหมือนกัน ทำไม่ยากนัก ในทางเทคโนโลยีทำได้ แล้วในเมืองไทยเองก็ทำได้...”

“...โครงการที่จะทำไม่ยากนัก คือว่า ก็มาเอาสิ่งที่เป็นพิษออก พวกโลหะหนักต่างๆ เอาออก ซึ่งมีวิธีทำ ต่อจากนั้น ก็มาฟอกใส่อากาศ บางทีก็อาจไม่ต้องใส่อากาศ แล้วก็มาเฉลี่ยใส่ในบึง หรือเอาน้ำไปใส่ในทุ่งหญ้าแล้วก็ เปลี่ยนสภาพของทุ่งหญ้าเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ส่วนหนึ่งเป็นที่สำหรับปลูกพืช ปลูกต้นไม้...”

“...แล้วก็ต้องทำการเรียกว่า การกรองน้ำ ให้ทำน้ำนั้นไม่ให้โสโครก แล้วก็ปล่อยน้ำลงมาที่เป็นที่ทำการ เพาะปลูก หรือทำทุ่งหญ้า หลังจากนั้น น้ำที่เหลือก็ลงทะเล โดยที่ไม่ทำให้น้ำนั้นเสีย...”

กระแสพระราชดำรัส ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๓๓

พระราชดำรัสดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงออกถึงน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยและตระหนักถึงปัญหาผลกระทบที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยมีนัยในพระราชดำรัสว่า ผลผลิตขั้นสุดท้าย คือ การได้มาซึ่งเทคโนโลยีกำจัดขยะ และบำบัดน้ำเสียโดยใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ เป็นเทคโนโลยีอย่างง่ายไม่ยุ่งยากใครๆ ก็สามารถทำได้ อีกทั้งต้องราคาถูกหรือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเลย ซึ่งการที่จะสร้าง

เทคโนโลยีได้นั้น จำเป็นต้องมีองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการศึกษาวิจัย เพื่อนำองค์ความรู้ดังกล่าว มาทำการสร้างเทคโนโลยีโดยใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ในการกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสียชุมชน

*ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

การวิจัย หมายถึง การค้นคว้าอย่างมีระบบและแบบแผนให้ได้มาซึ่งทฤษฎีใหม่ แนวคิดใหม่ แนวทางใหม่หรือผลผลิตใหม่ แต่การจะได้มาซึ่งสิ่งใหม่ๆ เหล่านี้ อันหนึ่งอันใดนั้น ผู้วิจัยต้องตั้งสมมติฐานการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างระเบียบวิธีวิจัยในการค้นหาสิ่งที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ ถ้าค้นหาคำความจริงได้ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ก็เป็นการยอมรับสมมติฐาน หากต่างออกไปก็เป็นการปฏิเสธสมมติฐาน คำตอบที่ได้นี้เป็นผลการวิจัยที่ให้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป สืบเนื่องจากโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ได้มาซึ่งพระราชดำรัสอันทรงคุณค่า เปรียบเช่นการได้มาซึ่งสมมติฐานการวิจัย กล่าวคือ การสร้างเทคโนโลยีการกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสียชุมชนโดยใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีอย่างง่าย และราคาถูก

รายละเอียดของพระราชดำริในการกำจัดขยะชุมชนโดยใช้ธรรมชาตินั้นให้ดำเนินการขุดร่องฝังกลบขยะแล้วฝังกลบเข้าสู่ป่าชายเลน เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ ของป่าชายเลนเสื่อมโทรมด้วยปุ๋ยหมักขยะ ในกรณีนี้การวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า จะดำเนินการได้ในกรณี

ที่มีการแยกองค์ประกอบของขยะชุมชน นำเฉพาะขยะอินทรีย์เท่านั้น มาหมักทำปุ๋ยขยะ ส่วนที่เหลือจะเป็นสารพิษและของเสียที่ไม่พึงปรารถนาของป่าชายเลน ด้วยเหตุที่มีความยุ่งยากมากในการขุดร่องฝังกลบขยะแล้วฝังกลบเข้าสู่ป่าชายเลน รวมทั้งการปนเปื้อนของสารพิษอาจเกิดขึ้นได้ในขยะอินทรีย์ที่ได้คัดแยกแล้ว จึงได้นำกล่องคอนกรีตมาประยุกต์ใช้พร้อมปรับปรุงกระบวนการทำปุ๋ยหมักจากขยะชุมชนด้วย จึงเป็นสมมติฐานใหม่ที่ว่า “ความเป็นไปได้ในการใช้เทคโนโลยีกล่องคอนกรีตทำปุ๋ยหมักขยะ”

ในทำนองเดียวกัน รายละเอียดของพระราชดำริในการบำบัดน้ำเสียชุมชนนั้นมีพระราชดำริให้ใช้หญ้าเลี้ยงสัตว์บำบัดน้ำเสีย เพื่อจะได้นำหญ้าที่ปลูกในแปลงบำบัดไปใช้เลี้ยงสัตว์ แต่ด้วยเหตุที่ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนมีที่ราบลุ่มประมาณร้อยละ ๒๕ ของประเทศ มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการบำบัดน้ำเสียชุมชนได้มากกว่า ๕๐ ชนิด และกระจายอยู่ทั่วประเทศ ดังนั้น จึงได้ปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการบำบัดน้ำเสียชุมชนด้วยหญ้าเลี้ยงสัตว์ใหม่ โดยได้รวมพืชน้ำเข้าไปด้วย จึงได้สมมติฐานใหม่ คือ ความเป็นไปได้ในการใช้เทคโนโลยีหญ้า-พืชน้ำ บำบัดน้ำเสียชุมชน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามแนวพระราชดำริ ทางโครงการฯ ได้ใช้พื้นที่ในการจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนและระบบพื้นที่ชุ่มน้ำเทียมรวมเข้าไปด้วย

ความเข้าใจเบื้องต้นในการพิสูจน์สมมติฐาน

จุลินทรีย์เป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่มีความสามารถสร้างเอนไซม์ย่อยสลายสารอินทรีย์โดยใช้ออกซิเจนเป็นพลังงาน จุลินทรีย์จึงเปรียบเสมือนเป็นเทคโนโลยีธรรมชาติที่มีฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์อยู่ร่วมกัน เมื่อได้ออกซิเจนเป็นพลังงานก็สามารถสร้างงานคือ การย่อยสลายสารอินทรีย์ ด้วยเหตุที่จุลินทรีย์และแบคทีเรียที่มีอยู่ในธรรมชาติ

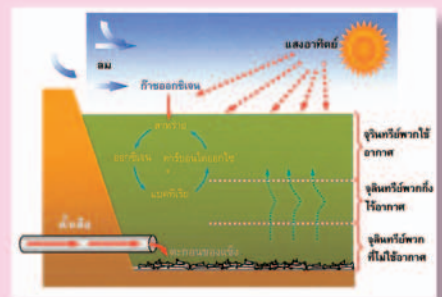

หลากหลายชนิด ในทำนองเดียวกันก๊าซออกซิเจนก็เป็นก๊าซที่มีอยู่มากในธรรมชาติ เช่นกัน กล่าวคือถ้ามีสารอินทรีย์ในธรรมชาติแล้วจุลินทรีย์สามารถย่อยสลายให้ สารอินทรีย์กลายเป็นสารอนินทรีย์ รวมทั้งได้ก๊าซอิลेटรอนของธาตุและความร้อน ออกมาพร้อมกัน ดังนั้น เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าน้ำเสียชุมชนและขยะชุมชนนั้นมีสารอินทรีย์เป็นองค์ประกอบของน้ำเสียและขยะเสมอ การมีออกซิเจนเป็นพลังงาน ให้กับจุลินทรีย์/แบคทีเรีย ย่อมก่อให้เกิดการย่อยสลายขึ้นอย่างมีขั้นตอนเป็นกระบวนการ ถ้าจุลินทรีย์ ได้ออกซิเจนโดยตรง ก็จะใช้กระบวนการย่อยสลายแบบใช้ออกซิเจน เป็นกระบวนการหลัก แต่ถ้าไม่มีออกซิเจนให้ต่อจุลินทรีย์โดยตรง ก็จะใช้กระบวนการ ไม่ใช้ออกซิเจนเป็นกระบวนการหลัก โดยกระบวนการหลังนี้ จุลินทรีย์จะดึงออกซิเจน จากสารประกอบเคมีที่มีออกซิเจนเป็นองค์ประกอบมาใช้ ทั้งสองกระบวนการนี้ จะให้ก๊าซที่ต่างกันเชิงปริมาณ กล่าวคือ กระบวนการแบบใช้ออกซิเจนจะให้ก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) เป็นส่วนมาก ส่วนกระบวนการแบบไม่ใช้ออกซิเจนจะให้ ก๊าซที่ส่งกลิ่นเหม็น คือ ก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H₂S), แอมโมเนีย (NH₃), และ มีเทน (CH₄) เป็นจำนวนมากกว่าเหล่านี้ เป็นต้น (ภาพที่ ๑) หลักการทำงานของ ระบบบำบัดน้ำเสียแบบกึ่งไร้อากาศ

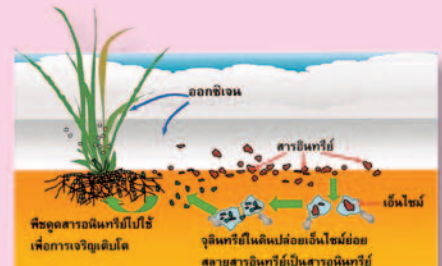
ความเข้าใจเบื้องต้นที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ชีวิตได้ว่า การพิสูจน์ความเป็นไปได้ ของการสร้างเทคโนโลยีกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสียชุมชนโดยใช้วิธีการตามหลัก ธรรมชาตินั้น เป็นการพิสูจน์ความเป็นไปได้ในการดึงออกซิเจนในธรรมชาติด้วย เทคโนโลยีตามหลักธรรมชาติให้กับจุลินทรีย์ที่มีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติของขยะและน้ำ เสียชุมชน จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาวิจัยของโครงการฯ เป็นการสร้างเทคโนโลยีที่ ปรับปรุงจากธรรมชาติเพื่อดึงออกซิเจนในธรรมชาติให้กับจุลินทรีย์/แบคทีเรียใน ธรรมชาติ เพื่อเป็นพลังงานสร้างงานการย่อยสารอินทรีย์ ในขยะและน้ำเสียชุมชนเป็น สารอินทรีย์ร่วมกับก๊าซอิลेटรอนของธาตุที่ถูกปลดปล่อยออกมา และความร้อน

กระบวนการดึงก๊าซออกซิเจนลงในน้ำเสียชุมชน จุลินทรีย์ในน้ำเสียจะได้รับ ออกซิเจนจากอากาศด้วยกระบวนการหลัก ๓ กระบวนการ คือ

กระบวนการที่หนึ่ง คือ กระบวน การ *Thermo-Osmosis* ออกซิเจนใน อากาศเหนือผิวใบพืช จะซึมไหลเข้าทาง ปากใบพืช ในสภาวะความกดดันอากาศ ที่เหมาะสม แล้วซึมออกสู่รากพืชใต้ผิวดิน แล้วค่อยๆ แพร่กระจายออกไป อัตราการ แพร่กระจายจะเป็นไปอย่างตึกกับดินที่มีความ พรุณสูง โดยเฉพาะดินโลมทราย แต่ไม่ตึก หนักกับดินเหนียว อย่างไรก็ตาม กระบวนการ *Thermo-Osmosis* เหมาะสมกับพืชน้ำ และหญ้าเลี้ยงสัตว์บางชนิดที่มีศักยภาพ ทางสรีรวิทยาอำนวยต่อกระบวนการนี้ เป็นสำคัญ ที่น่าสังเกตก็คือ เหมาะสำหรับ เทคโนโลยีบำบัดน้ำเสียด้วยหญ้า-พืช และที่ชุ่มน้ำเทียม (ภาพที่ ๒) กระบวนการ *Thermo-Osmosis* ของบ่อบำบัดน้ำเสีย ด้วยพืช

▲ ภาพที่ ๑ หลักการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียแบบกึ่งไร้อากาศ

▲ ภาพที่ ๒ กระบวนการ Thermo-Osmosis ของบ่อบำบัดน้ำเสียด้วยพืช

กระบวนการที่สอง คือ กระบวนการสังเคราะห์แสง (Photosynthesis) ของสาหร่าย/พืชน้ำ กระบวนการนี้จะใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในน้ำ ธาตุอาหารที่มีอยู่ในน้ำเสียและใช้แสงอาทิตย์ เมื่อกระบวนการที่เกิดขึ้นแล้ว ก๊าซออกซิเจนก็จะคายออกมาสู่น้ำเสียและจุลินทรีย์ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการย่อยสลายต่อไปอย่างไรก็ดี กระบวนการนี้เหมาะสำหรับระบบบำบัดน้ำเสีย และในแปลง/พื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่หญ้า-พืชน้ำที่ยังคงต้องการก๊าซออกซิเจนด้วยเช่นกัน (ภาพที่ ๓) กระบวนการสังเคราะห์แสงของพืชน้ำในระบบบำบัดน้ำ

▲ ภาพที่ ๓ กระบวนการสังเคราะห์แสงของพืชน้ำในระบบบำบัดน้ำ

กระบวนการที่สาม คือ กระบวนการ *Thermosiphon* เป็นกระบวนการเคลื่อนตัวของออกซิเจนเหนือผิวน้ำ เนื่องด้วยน้ำที่ระเหยจากผิวน้ำซึ่งได้รับความร้อนประมาณ ๕๘๓ แคลอรีต่อน้ำหนึ่งกรัม ทำให้ผิวน้ำเย็นและมีความหนาแน่นมากเท่าข้างล่าง จึงเคลื่อนตัวลงสู่ท้องน้ำ ในขณะที่เดียวกันก็เกิดภาวะกดดันอากาศเหนือผิวน้ำ ทำให้ออกซิเจนแทรกซึมระหว่างโมเลกุลของน้ำเคลื่อนตัวลงไปด้วย ลักษณะเช่นนี้จะเกิดได้ในบ่อบำบัด รองลงมาคือ ที่ชุ่มน้ำ และสุดท้ายคือ พื้นที่หญ้า-พืชน้ำ (ภาพที่ ๔) กระบวนการแทรกซึมของออกซิเจนจากอากาศลงใต้ผิวน้ำในบ่อบำบัดน้ำเสีย

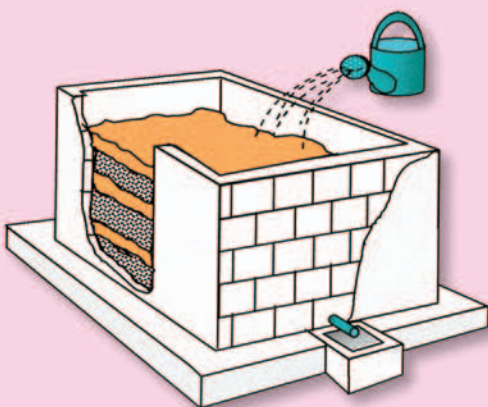
◀ ภาพที่ ๔ กระบวนการแทรกซึมของออกซิเจนจากอากาศลงใต้ผิวน้ำในบ่อบำบัดน้ำเสีย

กระบวนการให้ออกซิเจนต่อขยะชุมชน

ขยะชุมชนในเขตร้อนทุกชนิดมีจุลินทรีย์ที่สามารถย่อยสลาย แป้ง คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เส้นใย ฯลฯ จึงไม่จำเป็นต้องใส่เชื้อจุลินทรีย์ในขยะชุมชนแต่อย่างใด แต่จำเป็นต้องหาก๊าซออกซิเจนให้กับจุลินทรีย์และควบคุมอุณหภูมิไม่ให้เกิน ๖๐ องศาเซลเซียส เพื่อที่จุลินทรีย์จะได้มีกิจกรรมตลอดเวลา ด้วยการรักษาภาวะดังกล่าว จำเป็นต้องให้น้ำ

ที่มีออกซิเจนละลายอยู่ และดินละเอียดที่มีความชื้นและอากาศรวมอยู่ด้วยพร้อมกันนี้ต้องให้ตัวรับอิเล็กตรอน ซึ่งสามารถใช้ดินละเอียดหรือดินนา เพราะมี Fe_2O_3 มากกว่าดินประเภทอื่น รวมทั้งช่วยควบคุมอุณหภูมิ ทั้งนี้เพื่อการทำงานของจุลินทรีย์เป็นไปด้วยความยั่งยืน ดังนั้น ควรใส่ขยะชุมชนลงในกล่องคอนกรีต แล้วสลับด้วยดินนา พร้อมทั้งรดน้ำทุก ๗ วัน หรือมากกว่านี้ก็ได้ ซึ่งจะทำให้ กระบวนการย่อยสลายเป็นไปอย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ สามารถแปรสภาพขยะอินทรีย์เป็นปุ๋ยหมักได้ (ภาพที่ ๕) ลักษณะการใส่ขยะสลับกับดินแดงเป็นชั้นๆ เพื่อการกำจัดขยะ โดยการหมักทำปุ๋ยที่ประยุกต์ใช้ วิธีการฝังกลบในกล่องคอนกรีต

▲ ภาพที่ ๕ ลักษณะการใส่ขยะสลับกับดินแดงเป็นชั้นๆ เพื่อการกำจัดขยะ โดยการหมักทำปุ๋ยที่ประยุกต์ใช้ วิธีการฝังกลบในกล่องคอนกรีต

การวางแผนวิจัยเพื่อสร้างเทคโนโลยี

ความเข้าใจเบื้องต้นในการหาทิศทางออกซิเจนให้กับจุลินทรีย์ทั้งที่อยู่ในน้ำเสียและในขยะชุมชน เป็นแนวทางสำคัญที่นำไปสู่การวางแผนค้นคว้าวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลายแล้วนำองค์ความรู้เหล่านี้มาสร้างเทคโนโลยีกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสียชุมชน โดยโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ เป็นต้นมา ปัจจุบันโครงการฯ มีผลงานการศึกษาวิจัยมากกว่า ๔๐๐ เรื่อง และที่สำคัญคือ การได้มาซึ่งเทคโนโลยีตามแนวพระราชดำริที่ใช้หลักการธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ง่ายต่อการสร้าง และราคาถูก ผลการศึกษาวิจัยสามารถหาอ่านได้จากหน่วยวิจัยที่วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการศูนย์ต้นแบบฯ จังหวัดเพชรบุรี และที่สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

โดยปัจจุบันนี้ โครงการฯ ได้ขยายผลองค์ความรู้ไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ในทุกภูมิภาค ในลักษณะโครงการนำร่องศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสียตามแนวพระราชดำริ จำนวน ๘ ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ต้นแบบฯ (จังหวัดเพชรบุรี) ศูนย์ภาคเหนือ (จังหวัดอุดรดิตถ์-สุโขทัย) ศูนย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลราชธานี) ภาคตะวันออก (จังหวัดจันทบุรี-นครนายก) ภาคตะวันตก (จังหวัดสุพรรณบุรี) และภาคใต้ (จังหวัดตรัง) เพื่อให้สามารถขยายผลองค์ความรู้สู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง อันจะสามารถนำเทคโนโลยีของโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นต่าง ๆ ต่อไป

พระราชพิธี

สาระน่ารู้

ก่อนนำพืพัฒน์สัตยา

สมลักษณ์ วงศ์งามข้า*

ตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ก็ทรงตั้งน้ำพระพิพัฒน์สัตยาด้วย เพื่อเป็นสักขีพยานว่าจะทรงปฏิบัติราชการแผ่นดิน เพื่อความเจริญของประเทศชาติ และเพื่อความสงบสุขแห่งปวงชน

เมื่อเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตย พุทธศักราช ๒๔๗๕ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวแผ่นดินไทยที่ได้วางเว้นพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เพิ่งจะได้เริ่มรื้อฟื้นให้มีขึ้นอีกครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๒ นี้เอง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมอยู่ในพระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี และถือน้ำฯ เฉพาะผู้ที่เป็สมาชิกแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้เท่านั้น

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเป็นพิเศษสำหรับฝ่ายทหาร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๑ ในโอกาสครบรอบ ๑ ปีในการประกาศสงครามเข้ากับฝ่ายสัมพันธมิตรรบกับเยอรมัน พระราชทานแก่ผู้ปฏิบัติราชการอย่างอุกฤษณ์ ทั้งกำลังและปัญญา พร้อมจะสละชีวิตเป็นราชพลีเพื่อรักษาเอกราชและความรุ่งเรืองแห่งชาติ ทั้งในยามสงครามและยามสงบภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ก็ได้พระราชทานแก่ผู้ใด จนกระทั่งในรัชกาลปัจจุบัน เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการพระราชทานขึ้นใหม่ พอถึงปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ จึงได้ผนวกเข้ากับพระราชพิธีถือน้ำฯ ดังกล่าว

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่ได้เริ่มขึ้นใหม่นี้ มีการจัดพระราชพิธีเป็น ๒ วัน วันแรก เป็นพิธีเสกน้ำพระพิพัฒน์ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วันที่สอง หลังจากพระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี (เคยจัดพระราชทานทั้งที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท) แล้วเสด็จฯ ไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ทรงศีล พระราชครูวามเทพมุนีอ่านโองการแข่งน้ำ ระหว่างนั้นเชิญพระแสงศร ๓ องค์คือ พระแสงศรปลั้ววาท พระแสงศรอัคนีวาท พระแสงศรพรหมมาศ ถ้วนน้ำองค์ละ ๓ ครั้ง

เมื่ออ่านโองการแข่งน้ำจบแล้ว จึงเชิญพระแสงราชศัสตราสามแฉกน้ำเรียงลำดับดังนี้คือ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระแสงดาบคาบค่าย พระแสงราชศัสตรา รัชกาลที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖ และ ๗ เสร็จแล้ว พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ สมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีกล่าว ปฏิญาณสาบานตน แล้วพระราชครูวามเทพมุนี ถักน้ำพระพิพัฒน์สัตยาใส่พระถ้วยทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดื่ม ต่อจากนั้นสมาชิก รามาธิบดีเรียงลำดับตั้งน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีและพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ในรัชกาลปัจจุบันมิได้กระทำทุกปี นับจากพุทธศักราช ๒๕๑๒ ซึ่งเป็นปีแรก ยังได้กระทำในพุทธศักราช ๒๕๒๐, ๒๕๒๒, ๒๕๒๘ และ ๒๕๓๓ หลังจากนั้นได้วางเว้นไป

อย่างไรก็ดี ในพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๑๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารทรงถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาด้วย

*ผู้เชี่ยวชาญ ๑๐ สำนักพระราชพิธี

บวร

“บวร” เป็นแนวพระราชดำรินี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงนำ จุดเด่นของสถาบันทางสังคมที่มีอยู่ใน สังคมไทยมาแต่อดีต อันได้แก่ บ้าน วัด และราชการ โดยเฉพาะ วัด ที่เป็นศูนย์ รวมจิตใจและกิจกรรมทางสังคมที่สำคัญ ให้มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมพัฒนาต่างๆ เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมอย่าง ยั่งยืน ในลักษณะ ๓ ประสาน ด้วยการ พึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมมือ ร่วมใจกันของทุกฝ่าย เฉกเช่นเดียวกับ ชุมชนของไทยในอดีต

กล่าวคือ ทุกฝ่ายนอกจากทำหน้าที่ ปกติของตนเอง อาทิ

“บ้าน” เป็นแหล่งพำนัก พักพิง ของสมาชิกในครอบครัว

“วัด” เป็นพุทธสถานในการฝึก อบรมตนเองของพระสงฆ์ และเป็นที่เผยแพร่ พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

“ราชการ” โดยเฉพาะโรงเรียนเป็น ผู้ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้ วิธีการ และอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชน

ทั้งนี้ บ้าน วัด ราชการ จะได้ทำ กิจกรรมร่วมกันเพื่อประโยชน์ของสังคม

มากขึ้น โดยอยู่ในหลักของความพอดีและพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ดังตัวอย่างคือ **ที่วัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี** ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของแนวพระราชดำริ “บวร” ที่มีวัดเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือ เพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อประโยชน์แก่ ชุมชน โดยมีส่วนราชการเข้ามาให้การสนับสนุน ซึ่งในพื้นที่แห่งนี้ได้มีสถานที่ศึกษา ทดลองและสาธิตทฤษฎีใหม่แห่งแรกในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วัดพระราม ๙ กาญจนภิเษก ถนนพระรามเก้า จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ให้เป็นวัดขนาดเล็กเรียบง่าย มุ่งเน้นประโยชน์ในการใช้สอย เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนในลักษณะ ๓ ประสาน บ้าน วัด ราชการ (โรงเรียน) หรือที่เรียกว่า “บวร” เพื่อเป็นทั้ง พุทธสถานในการประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและในขณะเดียวกัน เพื่อ เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของราษฎรในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งใน ทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนการพัฒนาชุมชนในลักษณะพึ่งพา อาศัยและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยมีหน่วยงานราชการเข้าร่วมประสานงานอันเป็น หนทางนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาญจนบุรี เป็น อีกโครงการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้พัฒนา และช่วยเหลือประชาชนของตำบลสมเด็จเจริญ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี ในลักษณะ ๓ ประสาน ประกอบด้วย บ้าน วัดและราชการ (โรงเรียน) โดยเน้น การบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ให้ราษฎร ได้อยู่อาศัยและทำกินร่วมกับการคงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกื้อหนุนกัน โดย จัดทำที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้แก่ราษฎร ตลอดจนสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ประชาชน พึงจะได้รับ เช่น แหล่งน้ำ เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค รวมถึงการประกอบอาชีพทั้ง ด้านการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ และหัตถกรรม เพื่อให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของ ราษฎรดีขึ้น พออยู่ พอกิน ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความผาสุก

วันศุกร์ที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ นายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมสัมมนาโครงการหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Hydrodynamic Flow Measurement) ณ ห้องประชุม อาคาร ๕๐ ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) กรมชลประทาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมทรัพยากรน้ำ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรุงเทพมหานคร ตลอดจนนักวิชาการและบุคลากรทั่วไปเข้าร่วมประชุมสัมมนาในครั้งนี้ด้วย

ประชุมสัมมนาโครงการหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Hydrodynamic Flow Measurement)

การประชุมสัมมนาโครงการหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Hydrodynamic Flow Measurement) ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการและแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป รวมถึงประโยชน์จากการนำระบบการหาระดับความสัมพันธ์ของระดับน้ำฯ มาใช้ในงานของศูนย์ทรัพยากรน้ำท่วมและบริหารจัดการน้ำ กรมชลประทาน ซึ่งได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาตั้งแต่ ปี ๒๕๔๔ การดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้การปฏิบัติการป้องกันน้ำท่วมในช่วงฤดูน้ำหลากมีประสิทธิภาพ อันเป็นการบรรเทาและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมได้อย่างถูกวิธี รวดเร็ว และเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ประชาชนทั้งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการนี้โครงการจึงได้จัดทำข้อมูลรายละเอียดของโครงการและผลลัพธ์ของโครงการทั้งในรูปของข้อมูลและ เว็บไซต์ (www.thaiwater.net) เพื่อให้สาธารณชนทั่วไปได้รับรู้รับทราบทั้งในแง่ของวิธีการและผลลัพธ์ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแพร่หลายมากขึ้น

ได้รับพระบรมมัญชุ ๒๒ ปี ศูนย์ภูพาน

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ นายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี เป็นประธานเปิดงาน “ได้รับพระบรมมัญชุ ๒๒ ปี ศูนย์ภูพานฯ” ประจำปี ๒๕๕๗ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

งาน “ได้รับพระบรมมัญชุ ๒๒ ปี ศูนย์ภูพานฯ” จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๕-๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติพระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในโอกาสที่ทรงสถาปนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อให้เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านการศึกษาที่สมบูรณ์แบบมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา ๒๒ ปี รวมทั้งเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระชนมายุ ๖ รอบ

กิจกรรมภายในงานประกอบด้วย นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ การแสดงผลงานทางวิชาการ การสาธิตและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร คลินิกเกษตรเคลื่อนที่ หน่วยบริการตรวจสุขภาพเบื้องต้น บริการคลินิกการแพทย์แผนไทย การแสดงนิทรรศการของโรงเรียน การแสดงบนเวทีของนักเรียน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ฯ และสินค้า OTOP การออกร้านของหน่วยงานราชการ เอกชน และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ รวมถึงการเที่ยวชมเส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในศูนย์ฯ อีกด้วย

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร (หลัก ๒๒) จัดทาบเฉลิมฉลอง ๑๐ ปี

เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๘ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร (หลัก ๒๒) ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้จัดงานเฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐ ปี ของการจัดตั้งศูนย์ฯ ระหว่างวันที่ ๒๖-๓๐ มกราคม ๒๕๔๘ โดยมีท่านสมสหวาด เล่งสหวัด รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธานเปิดงานร่วมกับ นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ รองเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยท่านบุญจัน สินทะวง รองเจ้าครองนครหลวงเวียงจันทน์ คณะผู้แทนจากสปป.ลาวและผู้แทนจากประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องร่วมพิธีเปิดงานในครั้งนี้

และบริการด้านการเกษตรหลัก ๒๒ แห่งนี้ ทำให้บังเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่งผลให้การเพิ่มผลผลิตการเกษตรของเกษตรกรจาก ๓๒ ถึงต่อไร่เป็น ๔๖ ถึงต่อไร่ และทำให้รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้นจาก ๖,๙๗๑ บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็น ๘๖,๖๔๗ บาทต่อครัวเรือนต่อปี หรือเกือบ ๑๐ เท่าของรายได้เดิมอีกด้วย

ภายในงานประกอบด้วยการสัมมนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง นักวิชาการไทย-ลาวและเกษตรกรไทย-ลาว ซึ่งในอนาคตศูนย์ฯ มีแผนงานที่จะขยาย

การจัดงานในครั้งนี้ เพื่อแสดงถึงความสำเร็จของศูนย์ฯ ที่สามารถเพิ่มรายได้และยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวลาวให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและลาวที่ให้ความร่วมมือในการพัฒนา ศูนย์ฯ แห่งนี้ ให้เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักวิชาการและนักปฏิบัติไทย-ลาว โดยนำผลสำเร็จจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในประเทศไทยมาปรับใช้ในศูนย์พัฒนา

หมู่บ้านเป้าหมายเพิ่มเติม พร้อมทั้งจะได้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยซ็อนและจัดให้มีการแบ่งเขตการผลิต เพื่อผลิตเป็นสินค้าและส่งเสริมการจัดตั้งครอบครัวตัวแบบผสมผสานให้เพิ่มขึ้น ซึ่งจากการดำเนินงาน ๑๐ ปีที่ผ่านมาได้เน้นหนักในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ฯ และถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการเกษตรแก่เกษตรกรที่อยู่ในโครงการฯ และจากการประเมินผลในเบื้องต้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพอใจและได้รับประโยชน์จากศูนย์ฯ อย่างมาก ขณะนี้เกษตรกรเริ่มให้ความสนใจในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดและวิถีชีวิตของตนมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีการจัดนิทรรศการ โดยแบ่งออกเป็นซุ้มต่างๆ ได้แก่ จำลองการส่งน้ำชลประทาน กิจกรรมของศูนย์ฯ ใน ๗ สาขา การออกร้านตลาดนัดของเกษตรกรทั้ง ๙ หมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์พืชผลทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ และเครื่องจักรสาน เป็นต้น

การประชุมโครงการศึกษาเพื่อจัดทำผังแม่บทการบริหารจัดการ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา”

เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๘ นายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธานการประชุมโครงการศึกษาเพื่อจัดทำผังแม่บทการบริหารจัดการ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา” ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย นายสวัสดิ์ วัฒนายกร องคมนตรี นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ เลขาธิการ กปร. นายสมพล พันธุ์มณี รองเลขาธิการ กปร. นายภราเดช พยัฆวิเชียร ที่ปรึกษาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พร้อมผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

การประชุมครั้งนี้ เพื่อรับทราบความก้าวหน้าของการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำโครงการศึกษาเพื่อจัดทำผังแม่บทและแผนแม่บทการบริหารจัดการ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา” พร้อมกับนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมที่ให้นับถึงพระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตให้แก่ราษฎรได้เข้ามาเรียนรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ในกิจกรรมต่างๆที่ศูนย์ได้ศึกษา อาทิ การปลูกหญ้าแฝก การบริหารจัดการแหล่งน้ำควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงวิชาการเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการจัดทำโครงการฯ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การประชุมคณะอนุกรรมการดำเนินงาน โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๘ นายพนัส แก้วลาย ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี เป็นประธานประชุมคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี โดยมีนายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ เลขาธิการ กปร. นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ รองเลขาธิการ กปร. และนายปกรณ์ สัตยวณิช ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ พร้อมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

การประชุมครั้งนี้ได้สรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ผ่านมา และแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตามมติคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ฯ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๗ นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้ร่วมพิจารณาแผนงานประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘ และหารือแนวทางการดำเนินงานด้านการขยายผลที่จะนำไปสู่เกษตรกรและประชาชนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเน้นเรื่องการจัดหาพลังงานทดแทน โดยนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ทดแทน อาทิ ปาล์ม และมันสำปะหลัง รวมถึงการให้ความสำคัญในเรื่องของเกษตรอินทรีย์อีกด้วย

แบบสอบถามความคิดเห็น วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๑/๒๕๕๘

๑. เพศ หญิง ชาย
๒. อายุ.....ปี ระดับการศึกษา.....
๓. หน่วยงาน หรือที่อยู่อาศัย สำนักงาน.....
บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
๔. ท่านเคยได้รับวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับใดบ้าง? ไม่เคย เคยได้รับดังนี้
 ฉบับที่ ๑/๒๕๕๗ ระเบิดจากข้างใน ฉบับที่ ๒/๒๕๕๗ แก้ไขปัญหาหน้าท่วม ฉบับที่ ๑/๒๕๕๘ องค์กรร่วม
 ฉบับที่ ๓/๒๕๕๗ ๗๒ พรรษาสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฉบับที่ ๔/๒๕๕๗ พอเพียง อื่นๆ.....
๕. ท่านได้รับวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างไร?
 สำนักงาน กปร. จัดส่ง รับด้วยตนเอง
๖. ท่านได้รับประโยชน์และข้อมูลข่าวสารจากวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริน้อยเพียงใด?

ประโยชน์ที่ได้รับ

มากที่สุด

มาก

ปานกลาง

น้อย

น้อยที่สุด

อย่างไรบ้าง

๖.๑ การรับทราบข่าวพระราชกรณียกิจ	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๒ ข้อมูลความรู้จากคอลัมน์เทิดพระเกียรติ	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๓ ข้อมูลความรู้จากคอลัมน์บทความพิเศษ	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๔ ข้อมูลความรู้จากคอลัมน์แนะนำโครงการ	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๕ สารประโยชน์จากคอลัมน์ประชาชนนำใจ	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๖ สารประโยชน์จากคอลัมน์ในความทรงจำ	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๗ สารประโยชน์จากคอลัมน์ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๘ สารประโยชน์จากคอลัมน์ขยายผลการพัฒนา	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๙ สารประโยชน์จากคอลัมน์ผลงานวิจัย	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๑๐ สารประโยชน์จากคอลัมน์สาระน่ารู้	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๑๑ สารประโยชน์จากคอลัมน์คำสำคัญ	☐	☐	☐	☐	☐	_____
๖.๑๒ ข้อมูลความรู้จากคอลัมน์ความเคลื่อนไหว	☐	☐	☐	☐	☐	_____

๗. ท่านคิดว่าวารสารฯ ฉบับนี้ ควรพัฒนา เพิ่มเติม หรือปรับปรุง เนื้อหาส่วนใดบ้าง พร้อมเหตุผลสั้นๆ?

๘. ปัจจุบันอาชีพหรือหน้าที่การงานของท่าน สามารถนำประโยชน์จากวารสารฯ ฉบับนี้ ไปทำอะไรได้บ้าง?

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความคิดเห็นอันมีค่าต่อวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรุณาส่งกลับคืนมาที่ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(ตามที่อยู่ด้านหลัง) โทรสาร : ๐ ๒๖๒๙ ๙๑๘๑, ๐ ๒๒๘๐ ๖๒๐๖

หรือตู้ ปณ.๙ ปณ.ฝ. ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

กรุณาส่ง

ตู้ ปณ. ๕

ปณฝ.ทำเนียบรัฐบาล

กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

จัดส่งฟรี

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน ม.ค.-มี.ค. ๒๕๕๘

คณะที่ปรึกษา

นายปานเทพ กล้านรงค์ราชทู
เลขาธิการ กปร.
นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ
รองเลขาธิการ กปร.
นายสมพล พันธุ์มณี
รองเลขาธิการ กปร.
นายปกรณ์ สัตยวงษ์
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ
คุณกานต์ พรหมศิริ
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ
นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ

บรรณาธิการ

นางสาวศรีนิตย์ บุญทอง
ที่ปรึกษาด้านการพัฒนา

บรรณาธิการบริหาร

นายชัยชัย ภูวิชัยสัมฤทธิ์

คณะบรรณาธิการ

นายปวิทร์ นวะมะรัตน์
นายประสาก พาศิริ
นายนคร ลำภาทิพย์
นายรินทร์ กางนฤกษ์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์
๒. เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาประเทศให้บังเกิดความยั่งยืน
๓. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชนให้ได้รับทราบข้อมูลอย่างถูกต้องและกว้างขวางขึ้น

โปรดทราบ

บทความ ข้อเขียนต่างๆ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กองบรรณาธิการ

นางศศิพร ปาณิกบุตร
นางสาววิไล ทมออกอรุณ
นางสาวปิยวรรณ เสรีชัยตระกูล
นางสาวณัฐกิติ แสนทวีสุข
นางสาวพิมพ์จันทร์ บุตรเนียร

ฝ่ายศิลปกรรมและประสานการผลิต

นายสุทัศน์ โพธิศิริกุล

ฝ่ายภาพ

นายวิชาญ ธีระสืบสกุล
นายทวีศักดิ์ แป้นคุ้มญาติ

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

นางสาวสุธิดา พรรณคงษ์
นางสาวมณฑิลา โพรททอง

ดำเนินการโดย

กองประชาสัมพันธ์
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๓๘ ทำเนียบรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เดิม)
ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๒๕๐ ๖๑๙๓-๒๐๐
โทรสาร. ๐ ๒๒๕๐ ๖๒๐๖, ๐ ๒๖๒๙ ๙๑๘๑
<http://www.rdpb.go.th>
e-mail : pr@rdpb.go.th
ต.ป.น.๙ ปณ.พ. ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

